

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત વડી અદાલતમાં અમદાવાદ ખાતે

આર/ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૩ of ૨૦૧૮

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે :

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પરેશ ઉપાધ્યાય

૧	સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવા માટે પરવાનગી આપી શકાય કે કેમ?	હા
૨	પત્રકારને મોકલવું કે નહિ ?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની અંતિમ નકલ જોવા ઇચ્છે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતના સંવિધાનના અર્થઘટન અંગે અથવા તેના હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ આદેશ અંગે કાયદાનો કોઈ મહત્વનો પ્રશ્ન સંકળાયેલો છે?	ના

અશ્વિનભાઈ કમસુભાઈ રાઠોડઅરજદાર
વિરુદ્ધ

ભાઈલાલભાઈ કાળુભાઈ પાંડવ, ભૂપેન્દ્રસિંહ મનુભા ચૂડાસમા અને અન્ય
....સામાવાળાઓ

ઉપસ્થિતિ :

અરજદાર તરફે વકીલ શ્રી એસ.પી. મજમુદાર સાથે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી પી.સી. કવિના

સામાવાળા નં. ૨ તરફે સુશ્રી તેજલ વશી સાથે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એન.ડી.નાણાવટી

સામાવાળા નં. ૫ તરફે વકીલ શ્રી જેનિલ એમ. શાહ સાથે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહુલ એસ. શાહ

સામાવાળા નં. ૧૨ તરફે વકીલ શ્રી ભગીરથ એન. પટેલ સાથે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી જલ ઉનવાલા

સામાવાળા નં. ૧૩ તરફે વકીલ શ્રી ભદ્રેશ રાજુ

સામાવાળા નં. ૧૪ તરફે વકીલ શ્રી સાહિલ શાહ

સામાવાળા નં. ૧૫ તરફે વકીલ શ્રી નરેન્દ્ર કે. અમીન, શ્રી અમિત આર. તિવારી અને સુશ્રી હેતુ એમ. સુદર્શન

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પરેશ ઉપાધ્યાય

૧૨મી મે ૨૦૨૦

સી.એ.વી. જજમેન્ટ (આંક ૧૫૩)

૧.૧ આ ઇલેક્શન પિટિશનમાં ડિસેમ્બર ૨૦૧૭ દરમિયાન યોજાયેલી ગુજરાત વિધાનસભાની ૫૮-ઘોળકા મતવિસ્તાર માટેની સામાન્ય ચૂંટણીને પડકારવામાં આવી છે. શ્રી અશ્વિનભાઈ કમસુભાઈ રાઠોડ (અરજદાર) ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસ પક્ષ દ્વારા ઊભા કરાયેલા ઉમેદવાર હતા. શ્રી ભૂપેન્દ્રસિંહ મનુભા ચુડાસમા (સામાવાળા નં. ૨) ભારતીય જનતા પક્ષ દ્વારા ઊભા કરાયેલા ઉમેદવાર હતા. ઉક્ત ચૂંટણી ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાઈ હતી. મતોની ગણતરી ૧૮.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને ઉક્ત ચૂંટણીનું પરિણામ તે જ તારીખે જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. ઉક્ત ચૂંટણીના પરિણામ મુજબ, શ્રી ભૂપેન્દ્રસિંહ મનુભા ચુડાસમા (સામાવાળા નં. ૨) કુલ ૭૧૫૩૦ મતો મેળવીને પરત ફરેલા ઉમેદવાર છે, જેમાંથી ૭૧૧૮૯ મત ઇ.વી.એમ. દ્વારા

પ્રાપ્ત થયા હતા અને ૩૪૧ મત ટપાલ મતપત્રો દ્વારા પ્રાપ્ત થયા હતા. અરજદારે કુલ ૭૧૨૦૩ મત મેળવ્યા હતા, જેમાંથી ૭૦૬૭૫ મત ઈ.વી.એમ. દ્વારા પ્રાપ્ત થયા હતા અને ૫૨૮ મત ટપાલ મતપત્રો દ્વારા પ્રાપ્ત થયા હતા.

૧.૨ સામાવાળા નં. ૨ ને અરજીકર્તા ઉપર ૩૨૭ મતોની જીતની સરસાઈ પ્રાપ્ત થઈ છે.

૧.૩ અરજદારનો મૂળભૂત આક્ષેપ સારરૂપે એવો છે કે :- (૧) ૩૨૭ મતોના વિજય અંતર સામે, મતગણતરી સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રકો ગેરકાયદેસર રીતે નામંજૂર કરવામાં આવ્યા / વિચારણામાંથી બહાર રાખવામાં આવ્યા, જેના કારણે પરિણામ પર નોંધપાત્ર અસર પડી છે, (૨) તે ૪૨૯ ટપાલ મતોને બહાર રાખવાની કાર્યવાહી સૌની જાણ બહાર કરવામાં આવી હતી, (૩) આ બહાર રાખવાની કાર્યવાહી છુપાવવા માટે, રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા ચૂંટણીનો અભિલેખ પદ્ધતિસર રીતે હેરફેર કરવામાં આવ્યો હતો, (૪) ચૂંટણીના અભિલેખમાં હેરફેર કરવા અને તેના પરિણામે ઉક્ત હેરફેર છુપાવવા માટે, મતગણતરીની પ્રક્રિયા, ચૂંટણીનો અભિલેખ તૈયાર કરવો અને પરિણામ જાહેર કરવું, તે સંબંધિત ભારતના ચૂંટણી પંચના તમામ આદેશો / સૂચનાઓ, જેમાં ફરજિયાત સૂચનાઓનો પણ સમાવેશ થાય છે, મતગણતરીના દિવસે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા અવગણવામાં આવ્યા હતા. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, સામાવાળા નં. ૨, જે સંબંધિત સમયે આવક પ્રધાન હતા, તેમણે

પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં. ૨ની સંભાવનાઓને આગળ વધારવા માટે રિટર્નિંગ ઓફિસર મારફતે આ બધું કરાવ્યું હતું અને તે દ્વારા જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત ભ્રષ્ટ આચરણ પણ કરવામાં આવ્યું હતું.

૧.૪ અરજદારે અરજ કરી છે કે પ્રતિનિધિત્વ કાયદો, ૧૯૫૧ ની જોગવાઈઓ હેઠળ સામાવાળા નં.૨ ની ઉક્ત ચૂંટણી અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવે. અરજદારે એ પણ અરજ કરી છે કે, સામાવાળા નં.૨ ના સ્થાને, તેમને ઉક્ત ચૂંટણીમાં વિજેતા ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરવામાં આવે.

૨.૧ વિવાદિત પક્ષકારો એટલે કે અરજદાર અને પરત જાહેર કરાયેલ ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) ના દાવાપત્રો સંબંધિત વિગતો, જે આ અરજીઅથવા મુકદ્દમામાં આ અદાલતે વિચારણીય મુદ્દાઓ ઘડવા માટેનો આધાર હતી, તે અનુક્રમે પરા:૩ અને પરા:૪ માં નોંધવામાં આવી છે.

૨.૨ અદાલતે ઘડેલા મુદ્દાઓ પરા:૫ માં નોંધવામાં આવ્યા છે.

૨.૩ આ અરજીમાં સામાવાળાઓ સંબંધિત વિગતો, જેમાં તેમાંથી બેના નામ કાઢી નાખવાના તથા અનુસંધાને ત્રણ સામાવાળાઓને ઉમેરવાના અને તેમના

નામ કાઢી નાખવા તથા અનુસંધાને ઉમેરવા સુધી દોરી લેનાર પરિસ્થિતિઓનો સમાવેશ થાય છે, પરિચ્છેદ:૬ માં નોંધવામાં આવી છે.

૨.૪ અરજદાર દ્વારા નોંધપાત્ર પર લાવવામાં આવેલા પુરાવા સંબંધિત વિગતો પરિચ્છેદ:૭ માં નોંધવામાં આવી છે. વધુમાં, આ અદાલત દ્વારા જારી કરાયેલ સાક્ષી સમન્સના અનુસંધાને અરજદારના કહેવા પરથી સાક્ષી પાંજરામાં હાજર થયેલા રિટર્નિંગ ઓફિસરના પુરાવા/જુબાની સંબંધિત વિગતો પરિચ્છેદ:૮ માં નોંધવામાં આવી છે. રિટર્નિંગ ઓફિસરના ઉક્ત પુરાવા/જુબાની આંક ૯૯ પર નોંધવામાં આવી છે અને તેને અરજદાર દ્વારા નોંધપાત્ર પર લાવવામાં આવેલા પુરાવાના ભાગરૂપે ગણવામાં આવે છે.

૨.૫ પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) દ્વારા નોંધ પર લાવવામાં આવેલ પુરાવા સંબંધિત વિગતો ફકરા:૯ માં નોંધવામાં આવી છે.

૨.૬ લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ જરૂરી મુજબ, આ અદાલતે તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ ના આદેશ દ્વારા પક્ષકાર સામાવાળા નં. ૧૩ તરીકે તેમને જોડ્યા બાદ, રિટર્નિંગ ઓફિસર (શ્રી ધવલ જાની, ડેપ્યુટી કલેક્ટર) ના પુરાવા / કહેવા / કેસ સંબંધિત વિગતો પરિચ્છેદ: ૧૦ થી ૧૩ માં નોંધવામાં આવી છે.

૨.૭ પ્રતિનિધિત્વ પ્રજા અધિનિયમ, ૧૯૫૧ની કલમ ૯૯ હેઠળ જરૂરી હોય તે મુજબ, આ અદાલતે તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ના આદેશ દ્વારા તેમને પક્ષકાર સામાવાળા નં. ૧૫ તરીકે જોડ્યા બાદ, અવલોકકર્તા (શ્રીમતી વિનિતા બોહરા, આઈ.એ.એસ.)ના પુરાવા/કહેવા/કેસ સંબંધિત વિગતો પરિચ્છેદ ૧૪ અને ૧૫ માં નોંધવામાં આવી છે.

૨.૮ ભારતના ચૂંટણી પંચનો પ્રતિભાવ, તેને આ અદાલત દ્વારા તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ ના આદેશ વિડે સામાવાળા નં. ૧૪ તરીકે જોડવામાં આવ્યા પછી, પરિચ્છેદ: ૧૬ માં નોંધવામાં આવેલ છે.

૨.૯ અન્ય સામાવાળાઓ, અર્થાત્ સામાવાળા નં. ૧ થી ૧૧ (ચૂંટાઈ આવેલ ઉમેદવાર – સામાવાળા નં. ૨ ને બાદ કરતાં,) તરફથી રજૂ થયેલ અરજીઓ/પુરાવા અંગેની વિગતો પરિચ્છેદ: ૧૭ માં નોંધવામાં આવી છે.

૨.૧૦ અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલી કાનૂની રજૂઆતો / દલીલો અંગેની વિગત પરા:૧૮ માં નોંધવામાં આવી છે.

૨.૧૧ પરત ફરેલા ઉમેદવાર – સામાવાળા નં. ૨ – ની તરફથી કરવામાં આવેલી કાનૂની રજૂઆતો/દલીલો સંબંધિત વિગતો પેરા:૧૯ માં નોંધવામાં આવી છે.

૨.૧૨ નોંધાયેલ પુરાવાના આધારે, આ અદાલતે ઘડેલા મુદ્દાઓના જવાબો પરિચ્છેદ:૨૦ માં નોંધાયેલા છે.

૨.૧૩ નોંધપત્ર પર રહેલા પુરાવાની મૂલવણી અંગેની વિગતો તથા દરેક મુદ્દા બાબતે ઉત્તર સુધી પહોંચવા માટે આ અદાલતના કારણો અને નિષ્કર્ષો નીચે મુજબ નોંધવામાં આવે છે.

૨.૧૩.૧ મુદ્દા નં. ૨, ૬ અને ૧૦ અંગે, પરિચ્છેદ:૨૧ થી ૩૨.

૨.૧૩.૨ મુદ્દા નં. ૧, ૭ અને ૧૧ બાબતે, પરિચ્છેદ : ૩૩ થી ૪૧.

૨.૧૩.૩ મુદ્દા નં. ૩ અંગે, પરા:૪૨ થી ૫૪.

૨.૧૩.૪ મુદ્દા નં. ૪ અને ૫ અંગે, પરિચ્છેદ : ૫૫ થી ૬૫.

૨.૧૩.૫ મુદ્દા નં. ૮, ૯ અને ૧૨ સંબંધે, પરિચ્છેદ: ૬૬ થી ૮૬.

૨.૧૩.૬ મુદ્દા નં. ૧૩ સંદર્ભે, પરિચ્છેદ: ૮૭ થી ૯૯.

૨.૧૩.૭ મુદ્દા નં. ૧૪ અંગે, અંતિમ આદેશ મુજબ.

૨.૧૪ અંતિમ આદેશ પેરા:૧૦૦ થી ૧૦૬ માં નોંધાયેલ છે.

૩.૧ અરજદારનો કેસ, જેમ કે અરજપત્રના મેમો (આંક ૧) માં રજૂ કરવામાં આવ્યો છે, તેના સારૂપે નીચે મુજબ છે.

૩.૨ અરજદારે જણાવ્યું છે કે, અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ મુજબ, અરજદારે કુલ ૭૧૨૦૩ મતો પ્રાપ્ત કર્યા હતા, જેમાંથી ૭૦૬૭૫ મતો ઇ.એમ.વી. દ્વારા પ્રાપ્ત થયા હતા અને ૫૨૮ મતો ટપાલ મતપત્રો દ્વારા પ્રાપ્ત થયા હતા. સામાવાળા નં. ૨ એ કુલ ૭૧૫૩૦ મતો પ્રાપ્ત કર્યા હતા, જેમાંથી ૭૧૧૮૯ મતો ઇ.એમ.વી. દ્વારા પ્રાપ્ત થયા હતા અને ૩૪૧ મતો ટપાલ મતપત્રો દ્વારા પ્રાપ્ત થયા હતા. અરજદારની સરખામણીએ સામાવાળા નં. ૨ નો વિજય અંતર ૩૨૭ હતો.

૩.૩ અરજદારના કહેવા મુજબ, હસ્તાક્ષર વિનાની અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ ૨૦ (આંક ૮૩) ની એક નકલ, પરિણામ જાહેર થયેલી તારીખે (૧૮.૧૨.૨૦૧૭), રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા તેને આપવામાં આવી હતી, જેની પ્રાપ્તિ અરજદારે સ્વીકારી હતી. ઉક્ત અંતિમ પરિણામ પત્રક (આંક ૮૩) મુજબ, રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રાપ્ત થયેલા ટપાલ મતપત્રોની કુલ સંખ્યા ૯૨૭ દર્શાવવામાં

આવી હતી, અને આ કુલ ૯૨૭ ટપાલ મતપત્રોમાંથી, મતગણતરીના સમયે, રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા એકપણ ટપાલ મતપત્ર નામંજૂર કરવામાં આવ્યો હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું ન હતું. અરજદાર દ્વારા જણાવવામાં આવે છે કે તેને અનુગામી દિવસે રિટર્નિંગ ઓફિસરની મુદ્રા અને હસ્તાક્ષર ધરાવતી અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ ની બીજી એક નકલ (આંક ૭૬એ) આપવામાં આવી હતી, જેમાં રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રાપ્ત થયેલા ટપાલ મતપત્રોની કુલ સંખ્યા ૧૩૫૬ દર્શાવવામાં આવી હતી, અને આ કુલ ૧૩૫૬ ટપાલ મતપત્રોમાંથી, મતગણતરીના સમયે, ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રો રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું. અરજદાર તરફથી રજૂ કરવામાં આવે છે કે આમ, ચૂંટણીના અભિલેખમાં છેડછાડ કરવામાં આવી છે, કારણ કે ટપાલ મતપત્રો દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા મતોના બે જુદા જુદા આંકડા દર્શાવતા બે અંતિમ પરિણામ પત્રકો ફોર્મ-૨૦ હોઈ શકે નહીં. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે, ટપાલ મતપત્રોના આ ૪૨૯ નો તફાવત ૩૨૭ મતોના વિજય અંતર કરતાં વધુ છે, જેના કારણે પરિણામ પર તાત્વિક અસર પડી છે.

૩.૪ એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે, મતોની ગણતરી કરવાની પ્રક્રિયા ગેરકાયદેસર હતી અને ભારતના ચૂંટણી આયોગના નિર્દેશોના વિરુદ્ધ હતી.

૩.૫ એ દલીલ કરવામાં આવી છે કે, જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારી દ્વારા પ્રકાશિત કુલ મતદાતાઓના મતદાન અહેવાલમાં દર્શાવેલ કુલ પડેલા મતોના આંકડા અને અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦માં દર્શાવેલ આંકડા વચ્ચે વિસંગતિઓ છે.

૩.૬ એવી ફરિયાદ પણ કરવામાં આવી છે કે કુલ પડેલા મતોના આંકડાઓમાં (ઈવીએમ દ્વારા) વિસંગતતાઓ છે, જેમ કે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પ્રકાશિત કુલ મતદાતા ઉપસ્થિતિ અહેવાલમાં દર્શાવ્યા મુજબ અને અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ની સરખામણીએ. આ સંદર્ભે ખાસ ઉલ્લેખ પાંચ મતદાન મથકો અંગે કરવામાં આવ્યો છે, એટલે કે, (૧) ૬૦-ઢોળકા-૧૬, (૨) ૭૦-ઢોળકા-૨૬, (૩) ૧૭૫-ગાનોલ-૨, (૪) ૧૭૭-ઢોલી અને (૫) ૨૩૦-સલજાડા.

૩.૭ એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે અરજદાર દ્વારા તથા તેના વતી મતગણતરી પુનઃગણતરી કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ રિટર્નિંગ ઓફિસરે તે કર્યું નહોતું. અરજદારની ફરિયાદ એવી છે કે રિટર્નિંગ ઓફિસર પુનઃગણતરી માટે અરજદારની અરજી સ્વીકારવા બાબતમાં પણ અનિચ્છુક હતો.

૩.૮ અરજદારની એ પણ ફરિયાદ છે કે, ભારતના ચૂંટણી આયોગના સૂચનો મુજબ, મતગણતરી પ્રક્રિયાની સંપૂર્ણ વિડિયોગ્રાફીના રેકૉર્ડ ધરાવતી સી.ડી. મતગણતરી પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયા પછી રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા તમામ ઉમેદવારો અથવા તેમના ચૂંટણી એજન્ટોને વિનામૂલ્યે આપવામાં આવવી જોઈએ હતી,

છતાં તે બાબતે માંગણી કરવામાં આવી હોવા છતાં, અરજદારને અથવા તેના ચૂંટણી એજન્ટને રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા તે આપવામાં આવી નહોતી.

૩.૯ અરજદારે સામાવાળા નં.૨ તથા શ્રી ધવલ જાની, રિટર્નિંગ ઓફિસર (સામાવાળા નં.૧૩) વિરુદ્ધ ભ્રષ્ટ આચરણ કર્યાની વિશિષ્ટ ફરિયાદ કરી છે. અરજદારના કહેવા મુજબ, સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર, જેમની નિયમિત નિમણૂક ધોળકા ખાતે ડેપ્યુટી કલેક્ટર તરીકે હતી, તેઓ સામાવાળા નં.૨ના પ્રભાવ હેઠળ હતા, જે તે સંબંધિત સમયે આવક મંત્રી હતા અને ધોળકા તેમનો ગૃહ મતવિસ્તાર હતો. અરજદારના કહેવા મુજબ, સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર (સામાવાળા નં.૧૩) દ્વારા સમગ્ર મતગણતરી પ્રક્રિયામાં કરાયેલી ગડબડ એક સુચિતિત યોજનાનો ભાગ હતી. સામાવાળા નં.૨, જે તે સંબંધિત સમયે આવક મંત્રી હતા, તેમણે આચારસંહિતા અમલમાં આવ્યા પછી, ત્યાં પહેલેથી કાર્યરત એક અધિકારીની બદલી કરીને, શ્રી ધવલ જાનીને ધોળકા ખાતે ડેપ્યુટી કલેક્ટર તરીકે મુકાવ્યા હતા. અરજદારે એવી દલીલ કરી છે કે આ બધી કપટભરી હરકતો રિટર્નિંગ ઓફિસરે માત્ર એ હેતુથી કરી હતી કે સામાવાળા નં.૨ કોઈપણ ઉપાયે ચૂંટાઈ આવે. અરજદારના આક્ષેપ મુજબ, રિટર્નિંગ ઓફિસર શ્રી ધવલ જાની (સામાવાળા નં.૧૩) અને વિજેતા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨)એ પરસ્પર મળતાવળ અને સાંઠગાંઠથી, વિવાદિત ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં.૨ની જીતની સંભાવનાઓને આગળ વધારવા માટે, સાથે મળીને કાર્ય કર્યું હતું.

૩.૧૦ અરજદારે અરજ કરી છે કે, સામાવાળા નં. ૨ ની ચૂંટણી અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવે. અરજદારે એ પણ અરજ કરી છે કે તેને ચૂંટાયેલ જાહેર કરવામાં આવે.

૪.૧ સામાવાળા નં.૨ એ પોતાનું લેખિત નિવેદન (આંક ૨૦) રજૂ કરીને આ અરજાનો વિરોધ કર્યો.

૪.૨ સામાવાળા નં. ૨ મતોની ગણતરીની તારીખે મતગણતરી કેન્દ્ર પર હાજર ન હતા. તે દિવસે મતગણતરી હોલમાં શું બન્યું હતું તે અંગે તેમને કોઈ વ્યક્તિગત જાણકારી હોઈ શકે નહીં. તેમ છતાં, સામાવાળા નં. ૨ એ રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા દાખલ કરાયેલા લેખિત જવાબના (આંક ૧૦) વિષયવસ્તુનો ઉલ્લેખ કરીને એવો દાવો કર્યો હતો કે સંદર્ભિત ચૂંટણીની કોઈપણ અવસ્થાએ, મતોની ગણતરીની તારીખે મતગણતરી હોલમાં પણ, કંઈ ખોટું બન્યું નહોતું. તેમણે કોઈ ભ્રષ્ટ આચરણ થયું હોવાનું નકાર્યું છે.

૪.૩ ઉપરોક્ત, સારરૂપે, સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા તેના લેખિત જવાબ દ્વારા (આંક ૨૦) રજૂ કરવામાં આવેલ વિવાદ છે.

૫.૧ આ અદાલતે તા. ૨૪.૧૨.૨૦૧૮ ના આદેશ દ્વારા નીચેના મુદ્દાઓ ઘડ્યા હતા.

—: મુદ્દાઓ :—

“૧. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે '૫૮-ધોલકા મતવિસ્તાર' માટે મતોની ગણતરી માટે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશો વિરુદ્ધ હતી અને ગેરકાયદેસર હતી?

૨. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે મતગણતરીના સમયે જરૂર ટપાલ મતપત્રકો ગેરકાયદેસર રીતે નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા?

૩. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે મતગણતરીના સમયે પોસ્ટલ મતપત્રકોના કથિત ગેરકાયદેસર અસ્વીકાર અંગે અને/અથવા ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશોના પાલનના અભાવ અંગે અરજદાર દ્વારા, અથવા તેના ચૂંટણી પ્રતિનિધિ દ્વારા, વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો?

૪. શું અરજદાર એ સાબિત કરે છે કે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પ્રકાશિત અંતિમ પરિણામ પત્રકમાં દર્શાવાયેલા કુલ પડેલા મતોના આંકડાઓમાં, જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારી દ્વારા પ્રકાશિત કુલ મતદારોની હાજરી અહેવાલમાં દર્શાવાયેલા આંકડાઓની સરખામણીએ, વિસંગતતાઓ છે?

૫. શું અરજદાર એ સાબિત કરે છે કે મતદાન મથકો પર ઇ.વી.એમ. દ્વારા પડેલા હોવાનું દર્શાવવામાં આવેલ કુલ મતોની સંખ્યામાં અને મતોની ગણતરી વખતે તે ઇ.વી.એમ.માંથી વિચારણામાં લેવામાં આવેલા મતોની સંખ્યામાં પરસ્પર વિસંગતિઓ છે?

૬. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ‘પટ-ઢોલકા મતવિસ્તાર’માંથી પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) ને લગતા પ્રમાણમાં, મતોના અયોગ્ય સ્વીકારનો ઇનકાર / નામંજૂરીના કારણે ચૂંટણીનું પરિણામ નોંધપાત્ર રીતે અસરગ્રસ્ત થયું છે?

૭. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ‘પટ-ધોળકા મતવિસ્તાર’માંથી ચૂંટાયેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં. ૨) અંગે, લોકપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અને/અથવા તે ઉક્ત અધિનિયમ હેઠળ બનાવાયેલા નિયમો અથવા આદેશોનું પાલન ન થવાને કારણે ચૂંટણીના પરિણામ પર મહત્વપૂર્ણ અસર પડી છે?

૮. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે ડિસેમ્બર ૨૦૧૭માં યોજાયેલી ‘૫૮-ધોળકા મતવિસ્તાર’ની ચૂંટણી દરમિયાન લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ની કલમ ૧૨૩ હેઠળ કોઈ ભ્રષ્ટ આચરણ કરવામાં આવ્યું હતું?

૯. શું અરજદાર એ સાબિત કરે છે કે ડિસેમ્બર ૨૦૧૭માં યોજાયેલ ‘૫૮-ધોળકા મતવિસ્તાર’ની ચૂંટણી દરમિયાન પરત ફરેલ ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) અથવા તેના ચૂંટણી પ્રતિનિધિ દ્વારા અથવા સામાવાળા નં.૨ અથવા તેના ચૂંટણી પ્રતિનિધિની સંમતિથી કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા કોઈ ભ્રષ્ટ આચરણ કરવામાં આવ્યું હતું?

૧૦. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ‘૫૮-ધોળકા મતવિસ્તાર’ માંથી ચૂંટાયેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) ની ચૂંટણી લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(૩) હેઠળ શૂન્ય જાહેર કરવાની જરૂર છે?

૧૧. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ‘૫૮-ધોળકા મતવિસ્તાર’માંથી પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) ની ચૂંટણીને લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(૪) હેઠળ અમાન્ય જાહેર કરવાની જરૂર છે?

૧૨. શું અરજદાર આ બાબત સાબિત કરે છે કે તા. ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ‘૫૮-ઘોળકા મતવિસ્તાર’માંથી વિજેતા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં. ૨) ની ચૂંટણીને લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(બી) હેઠળ શૂન્ય જાહેર કરવાની જરૂર છે?

૧૩. શું અરજદાર એ સાબિત કરે છે કે તે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ‘૫૮-ઘોળકા મતવિસ્તાર’માંથી વિધિવત્ ચૂંટાયેલ ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરાવવા હકદાર છે?

૧૪. કયો અંતિમ આદેશ પસાર કરવામાં આવવો ?

૫.૨ એ નોંધવામાં આવે છે કે, આ અદાલતના તા. ૨૪.૧૨.૨૦૧૮ના ઉક્ત આદેશ દ્વારા, જેમાં મુદ્દાઓ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા, તેનો સામાવાળા નં.૨ (ચૂંટાઈ આવેલ ઉમેદવાર) દ્વારા ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પડકાર કરવામાં આવ્યો હતો, તેમજ આ અરજી અને તેમાંની અરજીઓમાં નોંધાયેલા આ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા અન્ય આદેશો સાથે, ૨૦૧૮ની વિશેષ અનુમતિ અરજી (દિવાની) નં. ૩૦૭૫ થી ૩૦૮૧ સાથે ૨૦૧૮ની વિશેષ અનુમતિ અરજી (દિવાની) નં. ૩૯૫૦ના સમૂહમાં, જે તા. ૧૧.૦૨.૨૦૧૮ના આદેશથી પાછી ખેંચાયેલ તરીકે નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

ક. આ અરજમાં સામાવાળાઓ સંબંધિત વિગતો, જેમાં તેમનામાંથી બેના નામ કાઢી નાખવામાં આવ્યા હોવા તથા ત્યારબાદ ત્રણ સામાવાળાઓને ઉમેરવામાં આવ્યા હોવા અને તેમના નામ કાઢી નાખવા તથા ત્યારબાદ ઉમેરવા સુધી દોરી ગયેલી પરિસ્થિતિઓનો સમાવેશ થાય છે, નીચે મુજબ છે.

ક.૧ પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં કુલ ૧૩ ઉમેદવારો મેદાનમાં હતા.

ક.૨ સામાવાળા નં. ૨ ને સર્વાધિક મતો પ્રાપ્ત થયા હતા અને તે પરત ફરેલો ઉમેદવાર છે. અરજદારને સામાવાળા નં. ૨ — પરત ફરેલા ઉમેદવાર — પછીના ક્રમે સર્વાધિક મતો પ્રાપ્ત થયા હતા. અરજીદાર મુખ્ય અરજ એ છે કે સામાવાળા નં. ૨ — પરત ફરેલા ઉમેદવાર —ની ચૂંટણી અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવે. વાસ્તવિક વિવાદ અરજદાર અને સામાવાળા નં. ૨ વચ્ચે છે.

ક.૩ અરજદારે સામાવાળા નં.૨ના સ્થાને પોતાને પરત ફરેલ ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરવાની પણ અરજ કરી હોવાથી, લોકોના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૮૨ મુજબ, આ ઇલેક્શન પિટિશનમાં ચૂંટણી લડેલા તમામ ઉમેદવારોને સામાવાળા તરીકે જોડવા જરૂરી બનતું હતું. આ રીતે, પરત ફરેલ ઉમેદવાર તરીકેના સામાવાળા નં.૨ સહિત તે તમામ ઉમેદવારોને સામાવાળા નં.૧ થી ૧૨ બનાવવામાં આવ્યા છે.

ક.૪ અરજમાં, અરજદારે રિટર્નિંગ ઓફિસર સામે ભ્રષ્ટ આચરણ સહિતના વિવિધ આક્ષેપો કર્યા છે. શ્રી ધવલ જાની, સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસરનો અરજમાં નામથી ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને અરજદારે ઉક્ત અધિકારીને પક્ષકાર સામાવાળા નં. ૧૩ તરીકે જોડ્યા હતા. ઉક્ત રિટર્નિંગ ઓફિસરે પણ આ ઇલેક્શન પિટિશનનો વિરોધ કરતાં પોતાનું લેખિત નિવેદન (આંક ૧૦) રજૂ કર્યું હતું.

ક.૫ અરજદારે ભારતના ચૂંટણી આયોગને પણ સામાવાળા નં. ૧૪ તરીકે પક્ષકાર બનાવ્યો.

ક.૬ આ રીતે, જ્યારે આ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે કુલ ૧૪ સામાવાળાઓ હતા.

ક.૭ લેખિત નિવેદન (આંક ૧૦) (સામાવાળા નં. ૧૩ તરીકે) દાખલ કર્યા પછી, રિટર્નિંગ ઓફિસર (શ્રી ધવલ જાની) એ, ભારતના ચૂંટણી પંચ સાથે મળીને, આ અદાલત સમક્ષ ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૧૧/૨૦૧૮ (આંક ૨૪) દાખલ કરી હતી, જેમાં તેઓને પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે કાઢી મુકવાની માંગણી કરવામાં આવી હતી. ઉક્ત અરજી (આંક ૨૪) ને માત્ર ભારતના ચૂંટણી પંચ (સામાવાળા નં. ૧૪) દ્વારા કરાયેલી અરજી તરીકે ગણવામાં આવી હતી અને તા. ૨૭.૧૧.૨૦૧૮ના આદેશ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી. તે હેતુસર,

રિટર્નિંગ ઓફિસર (સામાવાળા નં. ૧૩) ને અલગ અરજી દાખલ કરવાની છૂટ રાખવામાં આવી હતી. આ પરિસ્થિતિમાં, શ્રી ધવલ જાની – રિટર્નિંગ ઓફિસર (સામાવાળા નં. ૧૩) એ ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૪૧/૨૦૧૮ (આંક ૪૭) દાખલ કરી હતી, જેમાં તેમને સામાવાળા તરીકે કાઢી મુકવાની અરજ કરવામાં આવી હતી. ઉક્ત અરજી અદાલતે તા. ૧૯.૧૨.૨૦૧૮ના આદેશ (આંક ૫૦) દ્વારા મંજૂર કરી હતી. ઉક્ત રીતે નામ કઢાયાં પછી, આ ઇલેક્શન પિટિશનએ સંબંધિત નોંધપોથીમાં કુલ ૧૨ સામાવાળાઓ બાકી રહ્યા હતા.

૬.૮ ત્યારબાદ, અરજદારે ચેમ્બર સમન્સ નં. ૧/૨૦૧૮ (આંક ૯૪) દાખલ કર્યો હતો. તેમાં કરવામાં આવેલી અરજઓમાંની એક એવી હતી કે સંબંધિત રીટર્નિંગ ઓફિસરને અદાલત દ્વારા સાક્ષી તરીકે સમન્સ મોકલવામાં આવે. વિવાદિત સામાવાળા નં. ૨ એ પુરશીસ (આંક ૯૫) આપી અને જાહેર કર્યું હતું કે, રીટર્નિંગ ઓફિસરને સાક્ષી તરીકે બોલાવવામાં આવે તો તેને કોઈ વાંધો નથી. આ પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતમાં, આ વિચારણામાં, શ્રી ધવલ જાની, રીટર્નિંગ ઓફિસરને સાક્ષી તરીકે હાજર થવા સમન્સ જારી કરવામાં આવ્યું હતું. તે હેતુસરનો આદેશ ૨૨.૦૨.૨૦૧૮ના રોજ (આંક ૯૬) કરવામાં આવ્યો હતો. શ્રી ધવલ જાની, સંબંધિત રીટર્નિંગ ઓફિસર, અદાલત સમક્ષ સાક્ષી તરીકે હાજર રહ્યા હતા અને તેમની જુબાની આંક ૯૯ ઉપર નોંધવામાં આવી હતી. તેમની જુબાની દરમિયાન, તેમની મારફતે વધારાના પુરાવા પણ નોંધ પર આવ્યા હતા, જે આંક ૧૦૦, ૧૦૧, ૧૦૭, ૧૧૦, ૧૧૧, ૧૧૨ અને ૧૧૩ હતા. તેમનો

પુરાવો નોંધવાની કાર્યવાહી ૧૫.૦૩.૨૦૧૯ના રોજ પૂર્ણ કરવામાં આવી હતી, જેમ કે ૧૫.૦૩.૨૦૧૯ના આદેશ (આંક ૧૧૪) માં નોંધાયેલ છે, જો કે તે આદેશમાં નોંધાયેલા કારણોસર પક્ષકારોને તેમનો વધુ પ્રતિક્ષેપ-પરીક્ષણ કરવાની મુક્તિ રાખવામાં આવી હતી.

૬.૯ રિટર્નિંગ ઓફિસર (આંક ૯૯) ની સાક્ષી તથા તેમના મારફતે નોંધમાં આવેલ અન્ય પુરાવાઓએ (ઉપર નોંધ્યા મુજબ) એવી પરિસ્થિતિ ઊભી કરી કે રિપ્રેઝેન્ટેશન ઓફ પીપલ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ જરૂરી મુજબ તેમને તથા ઓબ્ઝર્વરને પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવા આવશ્યક બન્યું. તે અંગેનો આદેશ આ અદાલતે ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ના રોજ (આંક ૧૧૫) કર્યો હતો. આ રીતે રિટર્નિંગ ઓફિસર તથા ઓબ્ઝર્વરને નામજોગે પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવામાં આવ્યા. તે સમયે અદાલતે ભારતના ચૂંટણી આયોગના ધ્યાન પર કેટલાક હકીકતી પાસાઓ મૂકવા પણ યોગ્ય માન્યું. આ પરિસ્થિતિઓ હેઠળ સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર – શ્રી ધવલ જાની, ડેપ્યુટી કલેક્ટર, ને સામાવાળા નં. ૧૩ તરીકે ઉમેરવામાં આવ્યા. ભારતનો ચૂંટણી આયોગ સામાવાળા નં. ૧૪ તરીકે ઉમેરવામાં આવ્યો. ઓબ્ઝર્વર – શ્રીમતી વિનિતા બોહરા, આઈ.એ.એસ., ને સામાવાળા નં. ૧૫ તરીકે ઉમેરવામાં આવ્યા.

૬.૧૦ આ રીતે, આ અરજીમાં કુલ ૧૫ સામાવાળાઓ છે.

૭. અરજદાર તરફથી, નીચેનો પુરાવો નોંધ પર આવ્યો છે.

૭.૧ તેમનું નિવેદન આંક ૭૫ પર છે.

૭.૨ મુખ્ય તપાસના સ્થાને આપેલ તેમના સોગંદનામાનો સાર મૂળતઃ તેમની અરજીઓના નિવેદનોની જ રેખા પર છે, જેની વિગતો ઉપરોક્ત પરિષ્કેદ:૩માં નોંધવામાં આવી છે. તેમની જિરહમાં પણ તેમનો અભિપ્રાય યથાવત્ રહ્યો છે.

૭.૩ અરજદાર દ્વારા અરજી સાથે જોડવામાં આવેલા દસ્તાવેજો (આંક ૧), તે જ્યારે સાક્ષીપેટીમાં હતો ત્યારે તેની દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા અને તા. ૧૨.૦૨.૨૦૧૯ ના આદેશ (આંક ૮૭) મુજબ દર્શાવ્યા પ્રમાણે, તે દસ્તાવેજો પુરાવા તરીકે આંક નં. ૭૬ થી ૮૬ તરીકે નોંધ પર લેવામાં આવ્યા હતા. તે સંબંધિત વિગતો નીચે મુજબ છે.

(૧) કલેક્ટર અને ડી.ઈ.ઓ., અમદાવાદ દ્વારા પ્રસિદ્ધ કરાયેલ મતદાતાઓના મતદાન ટકાવારીનો અહેવાલ. (આંક ૭૬) (૨) આર.ટી.આઈ. હેઠળ અરજદારની તા. ૨૬.૧૨.૨૦૧૮ની અરજી. (આંક ૭૭) (૩) વધારાના જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારી, અમદાવાદનું તા. ૦૨.૦૧.૨૦૧૯નું પત્ર. (આંક ૭૮) (૪) રિટર્નિંગ ઓફિસર, ધોલકા દ્વારા તૈયાર કરાયેલ મતદાતાઓના મતદાન ટકાવારીનો અહેવાલ. (આંક ૭૯) (૫) અરજદારની તા. ૨૭.૧૨.૨૦૧૭ની

ગુજરાતના મુખ્ય ચૂંટણી અધિકારીને કરેલી ફરિયાદ (અરજી સાથેનું પરિશિષ્ટ : પી-૪). (આંક ૮૦) (૬) આર.ટી.આઈ. હેઠળ અરજદારની તા. ૨૦.૧૨.૨૦૧૭ની રિટર્નિંગ ઓફિસર, ધોલકાને કરેલી અરજી. (આંક ૮૧) (૭) જાહેર માહિતી અધિકારી-સહ-નાયબ કલેક્ટર, ધોલકાનો અરજદારને તા. ૨૨.૧૨.૨૦૧૭નો જવાબ. (આંક ૮૨) (૮) અંતિમ પરિણામ પત્રક-ફોર્મ નં. ૨૦ (આંક ૮૩) (૯) આર.ટી.આઈ. હેઠળ અરજદારની તા. ૨૦.૧૨.૨૦૧૮ની રિટર્નિંગ ઓફિસર, ધોલકાને કરેલી અરજી. (આંક ૮૪) (૧૦) જાહેર માહિતી અધિકારી-સહ-નાયબ કલેક્ટર, ધોલકાનો અરજદારને તા. ૧૯.૦૧.૨૦૧૮નો જવાબ. (આંક ૮૫) (૧૧) આર.ટી.આઈ. હેઠળ અરજદારની તા. ૧૭.૦૧.૨૦૧૮ની નાયબ કલેક્ટર, ધોલકાને કરેલી અરજી.

(આંક ૮૬)

૭.૪ જ્યારે અરજદાર તારીખ ૧૨.૦૨.૨૦૧૮ના રોજ સાક્ષી-ખાનામાં હતો, ત્યારે અરજીએ જોડાયેલ પરિશિષ્ટ-પી/૧ (રિટર્નિંગ ઓફિસરે હસ્તાક્ષર કરેલ અંતિમ પરિણામ પત્રક - ફોર્મ ૨૦ની નકલ) ને અણજાણતાં આંક નંબર આપવામાં આવવાનો રહી ગયો હતો, જે પક્ષકારોની સંમતિથી તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૧૮ના રોજ આંક નં. ૭૬એ તરીકે આપવામાં આવ્યો હતો, જેમ તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૧૮ના આદેશમાં (આંક ૧૦૩) પ્રતિબિંબિત થાય છે, વિશેષ કરીને તેના પરિચ્છેદ: ૬.૧ થી ૬.૪માં.

૭.૫ અરજદાર સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ કરે તે પહેલાં, પ્રક્રિયાત્મક રીતે, તેને અરજ સાથેના પરિશિષ્ટોની નકલોના મૂળ અદાલતના દસ્તાવેજ રેકૉર્ડ પર રજૂ કરવા આવશ્યક હતું. અરજદારે તે દસ્તાવેજો તારીખ ૨૮.૧૨.૨૦૧૮ના રોજ પુર્ણિસ સાથે રેકૉર્ડ પર રજૂ કર્યા હતા, જેને આંક નં. ૬૩ આપવામાં આવ્યો હતો.

૭.૬ અરજદાર તરફથી સાક્ષીઓની યાદી (આંક ૬૨) રજૂ કરવામાં આવી હતી, જેમાં અરજદારના નામ સહિત પાંચ નામો સમાવિષ્ટ હતા. આથી, અરજદારના નિવેદન (આંક ૭૫) ઉપરાંત વધુ ચાર વ્યક્તિઓ સાક્ષી પાંજરામાં હાજર થયા હતા, અને તેમની જુબાની આંક નં. ૮૯, ૯૧, ૯૨ અને ૯૩ પર નોંધવામાં આવી છે, જેના વિગતવાર વર્ણન નીચે મુજબ છે.

(૧) શ્રી મનુભાઈ ઈશ્વરભાઈ પ્રજાપતિ, પી ડબલ્યુ-૨ (આંક ૮૯) (૨) શ્રી મનીષભાઈ રતિલાલ મકવાણા, પી ડબલ્યુ-૩ (આંક ૯૧) (૩) શ્રી હરીશભાઈ શંકરભાઈ પરમાર, પી ડબલ્યુ-૪ (આંક ૯૨) (૪) શ્રી કૈલાશકુમાર જક્ષીભાઈ ઠાકોર, પી ડબલ્યુ-૫ (આંક ૯૩)

૭.૭ સામાવાળા નં. ૨ અને ૧૨ દ્વારા, તારીખ ૧૪.૦૨.૨૦૧૯ અને ૧૮.૦૨.૨૦૧૯ ના આદેશોમાં નોંધવામાં આવ્યું છે તેમ, એવો વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે કે ઉપરોક્ત ચાર સાક્ષીઓ (પીડબ્લ્યુ-૨ થી પીડબ્લ્યુ-૫) ના

પુરાવા, જે આંક નં. ૮૯, ૯૧, ૯૨ અને ૯૩ છે, વિચારણામાં લઈ શકાતા નથી.
આ વાંધાનો વિચાર આ ચુકાદાના પાછળના ભાગમાં કરવામાં આવ્યો છે.

૮.૧ અરજદારની વિનંતિ પર આ અદાલતે રિટર્નિંગ ઓફિસરને સાક્ષી તરીકે સમન્સ પાઠવ્યા હતા, અને તેની સાક્ષી આંક ૯૯ પર નોંધવામાં આવી છે.

૮.૨ જ્યારે રિટર્નિંગ ઓફિસર (શ્રી ધવલ જાની) સાક્ષીપેટીમાં હતા, ત્યારે તેમના મારફતે નીચેના દસ્તાવેજો પુરાવા તરીકે નોંધ પર આવ્યા છે.

(૧) પ્રેસ માહિતી બ્યુરો દ્વારા જારી કરાયેલ પ્રેસ વિજ્ઞાપિતિ (તારીખ ૦૯.૦૩.૨૦૧૭). (આંક ૧૦૦) (૨) ભારતના ચૂંટણી આયોગ દ્વારા પ્રકાશિત ‘રીટર્નિંગ ઓફિસર માટે હેન્ડબુક – ૨૦૧૪’ શીર્ષકનું એક પુસ્તક. (આંક ૧૦૧) (૩) ભારતના ચૂંટણી આયોગનો તારીખ ૧૫.૧૨.૨૦૧૭નો પત્રવ્યવહાર. (આંક ૧૦૭) (૪) તમામ ચલ કેમેરાઓના રેકોર્ડિંગ ધરાવતી ડીવીડી. (આંક ૧૧૦) (૫) ઈવીએમના મતદારોની રાઉન્ડવાર વિગતો દર્શાવતું નિવેદન. (આંક ૧૧૧) અંતિમ પરિણામની જાહેરાત પહેલાં નિરીક્ષક દ્વારા આપવામાં આવેલ અધિકૃતતા (૬). (આંક ૧૧૨) (૭) તારીખ ૧૮.૧૨.૨૦૧૭નો હસ્તલિખિત પત્રવ્યવહાર.

(આંક ૧૧૩)

૮.૩.૧ સાક્ષી પાંજરામાં હાજર હોવા દરમિયાન, રિટર્નિંગ ઓફિસરે પણ તા. ૧૫.૦૩.૨૦૧૯ના આદેશ (આંક ૧૧૪) માં દર્શાવ્યા મુજબ આંક ૧૧૦ પર એક ડીવીડી નોંધપાત્ર તરીકે રજૂ કરી હતી. ઉક્ત તા. ૧૫.૦૩.૨૦૧૯ના આદેશ (આંક ૧૧૪) નો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ વાંચે છે.

૧. આ અદાલતના તા. ૧૪.૦૩.૨૦૧૯ના આદેશ (આંક ૧૦૯) અનુસાર, શ્રી ધવલ જાની, ઉપ કલેક્ટર, ધોળકા (રિટર્નિંગ ઓફિસર) વધુ તપાસ માટે આ અદાલત સમક્ષ હાજર છે. તેમની જુબાની દરમિયાન, તેમણે અદાલતમાં એક ડીવીડી રજૂ કરી છે, જેના વિગતોનો ઉલ્લેખ, પ્રતિસ્પર્ધી સામાવાળા નં. રના વિદ્વાન વકીલ શ્રી સી.બી. ઉપાધ્યાય દ્વારા તેમને પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્ન નં. ૨૬૫, ૨૬૬ અને ૨૬૭ના સાક્ષીએ આપેલા જવાબોમાં કરવામાં આવ્યો છે. તે વિગતો અનુસાર, ઉક્ત ડીવીડીમાં ૫૮-ધોળકા વિધાનસભા મતવિસ્તાર સંબંધે મતગણતરીના દિવસે એટલે કે ૧૮.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ ઉપયોગમાં લેવાયેલા તમામ મૂવિંગ કેમેરાઓનું સંપૂર્ણ રેકોર્ડિંગ સમાવાયેલ છે. ઉક્ત ડીવીડીને આંક નં. ૧૧૦ પર નોંધમાં લેવામાં આવે છે. ઉક્ત ડીવીડીની એક નકલ, સાક્ષી દ્વારા, તે અદાલતમાં રજૂ કરવામાં આવી તે સમયે, સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે છે. નોંધવામાં આવે છે કે, ઉક્ત ડીવીડીની સામગ્રી કોઈપણ પક્ષકાર દ્વારા, તથા આજે અદાલત દ્વારા પણ, જોવામાં આવી નથી.

૮.૩.૨ ઉક્ત ડીવીડી (આંક ૧૧૦) તે ડીવીડી ઉપરાંત હતી, જે તેણે અગાઉ આંક ૫૭ તરીકે પહેલેથી જ નોંધ પર મૂકી હતી. ઉક્ત આંક ૫૭ તેણે (પરત ફરતા અધિકારીએ) પોતાના જ અગ્રેસર પત્ર આંક ૫૫ દ્વારા નોંધ પર મૂકી હતી. ઉક્ત ડીવીડીઓ (આંક ૫૭ અને આંક ૧૧૦), વધારાના જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારીના અગ્રેસર પત્ર (આંક ૫૪) દ્વારા જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારીની તરફથી નોંધ પર મુકાયેલ સી.સી.ટી.વી. દૃશ્યકો (આંક ૫૬) ઉપરાંત અને તેનાથી વધુ હતી. આમ, સી.સી.ટી.વી. દૃશ્યકો (આંક ૫૬) અને ડીવીડી (આંક ૫૭) અરજદારની વિનંતિ અને આ અદાલતના અનુસંગી નિર્દેશના પરિણામે, ભારતના ચૂંટણી પંચના સત્તાધિકારીઓની કસ્ટડીમાંથી નોંધ પર આવેલ છે, જ્યારે ડીવીડી (આંક ૧૧૦) પરત થયેલ ઉમેદવાર – સામાવાળા નં. રની પ્રેરણાએ, પરત ફરતા અધિકારી મારફતે, આંક ૯૯ ના પ્રશ્ન નં. ૨૬૩, ૨૬૪ અને ૨૬૫ના જવાબ મુજબ, નોંધ પર આવેલ છે.

૮.૩.૩ સી.સી.ટી.વી. દૃશ્યચિત્રો (આંક ૫૬) અને ડી.વી.ડી. (આંક ૫૭) બાબતની વિગતો ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૧૦ ઓફ ૨૦૧૮ માં, ઇલેક્શન પિટિશનફરિયાદ નં. ૩ ઓફ ૨૦૧૮માં નોંધાયેલા ૧૯.૧૨.૨૦૧૮, ૨૧.૧૨.૨૦૧૮, ૨૪.૧૨.૨૦૧૮ અને ૦૯.૦૧.૨૦૧૯ તારીખના આદેશોમાં નોંધવામાં આવી છે. આ અદાલતના જણાવેલ આદેશોને સામાવાળા નં. ૨ (ચૂંટાઈ આવેલ ઉમેદવાર) દ્વારા ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ, આ અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા અન્ય પસાર કરાયેલ આદેશો સાથે, ૨૦૧૯ ની

સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (સિવિલ) નં. ૩૦૭૫ થી ૩૦૮૧ તથા એસ.એલ.પી. (સિવિલ) નં. ૩૯૫૦ ઓફ ૨૦૧૯ના સમૂહમાં પડકારવામાં આવ્યા હતા. જણાવેલ એસ.એલ.પી.ઓના સમૂહને ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે ૧૧.૦૨.૨૦૧૯ તારીખના આદેશ દ્વારા પાછું ખેંચાયેલ ગણાવીને નામંજૂર કર્યો હતો.

૯. સામાવાળા નં. ૨ તરફથી, નીચેનો પુરાવો અભિલેખ પર આવ્યો છે.

૯.૧ સામાવાળા નં. ૨નું નિવેદન આંક ૧૩૯ પર છે.

૯.૨ તેમના લેખિત નિવેદન (આંક ૨૦) માં, તેમણે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા દાખલ કરાયેલ લેખિત નિવેદન (આંક ૧૦) નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને તેના પર આધાર રાખ્યો હતો. તેમના લેખિત નિવેદન (આંક ૨૦) નો સાર એવો હતો કે, રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતાના લેખિત નિવેદન (આંક ૧૦) માં એવું પ્રતિપાદિત કર્યું હોવાથી, મતગણતરીની તારીખ સહિત સમગ્ર ચૂંટણી પ્રક્રિયામાં કંઈ ખોટું બન્યું નહોતું.

૯.૩ સામાવાળા નં. ૨ વતી આંક ૬૮ દ્વારા સાક્ષીઓની યાદી આપવામાં આવી હતી. ઉક્ત યાદીમાં પાંચ સાક્ષીઓના નામો સમાવાયા હતા, પરંતુ સંબંધિત સમયે સાક્ષી તરીકે તેનું પોતાનું નામ સમાવાયું નહોતું.

૯.૪ ત્યારબાદ રિટર્નિંગ ઓફિસર સાક્ષીપેટીમાં ઉપસ્થિત થયો. તેનો પુરાવો આંક ૯૯ પર નોંધાયો. રિટર્નિંગ ઓફિસરનો પુરાવો સંપૂર્ણપણે એવી દિશામાં નહોતો, જે સામાવાળા નં. ૨ ને સહાયકારી બન્યો હોત. સામાવાળા નં. ૨ એ ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૧૨ સન ૨૦૧૯ દાખલ કરી, જેમાં એવી અરજ કરી કે, ભલે તેનું પોતાનું નામ સાક્ષી તરીકે સમાવેશાયેલું ન હતું, તેમ છતાં આંક ૯૯ પરના રિટર્નિંગ ઓફિસરના પુરાવાનો અભ્યાસ કરીને અને તેની તપાસ કરીને, તે (સામાવાળા નં. ૨) અદાલત સમક્ષ ઉપસ્થિત થઈ સાક્ષી આપવા ઇચ્છે છે. ઉક્ત અરજી આ અદાલતે તેમાં નોંધાયેલા કારણોસર તા. ૩૦.૦૮.૨૦૧૯ ના આદેશ દ્વારા (આંક ૧૩૮) મંજૂર કરી હતી અને એ રીતે સામાવાળા નં. ૨ સાક્ષીપેટીમાં ઉપસ્થિત થયો અને તેનો પુરાવો આપ્યો (આંક ૧૩૯).

૯.૫ સામાવાળા નં. ૨ (આંક ૧૩૯) ના પુરાવાનો સાર, વિશેષ કરીને મુખ્ય પરીક્ષણના સ્થાને દાખલ કરાયેલા સોગંદનામાની વિષયવસ્તુ, એ અસરની છે કે મતોની ગણતરીના દિવસે કોઈ ગેરરીતિ બની નહોતી અને તે એમ કહે છે, કારણ કે તેને (સામાવાળા નં. ૨ ને) તેના ચૂંટણી પ્રતિનિધિએ તે બાબતે જાણ કરી હતી. પોતાની જુબાનીમાં તેણે એ પણ નકાર્યું હતું કે તેણે રિટર્નિંગ ઓફિસરને કોઈપણ રીતે પ્રભાવિત કર્યો હતો.

૯.૬ સામાવાળા નં. ૨ ની સાક્ષી પૂર્ણ થયા પછી, તેની તરફથી આરંભે રજૂ કરવામાં આવેલી સાક્ષીઓની યાદી (આંક ૬૮) મુજબ તેની તરફથી અન્ય પાંચ

સાક્ષીઓએ સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ કરવાનું હતું. પરંતુ સામાવાળા નં. ૨ એ, પોતાની સાક્ષી પૂર્ણ થયા પછી, (આંક ૧૪૩ મુજબ) એવું જાહેર કર્યું કે તે પોતાની તરફથી અન્ય કોઈ સાક્ષીની તપાસ કરાવવા ઇચ્છતો નથી. તેનો સાર એવો થાય છે કે, સાક્ષીઓની યાદી (આંક ૬૮) માં મૂળરૂપે સમાવિષ્ટ પાંચેય સાક્ષીઓમાંથી એકેય સાક્ષી સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ્યો નથી અને માત્ર સામાવાળા નં. ૨ ની જ, જેની સાક્ષી આંક ૧૩૯ પર નોંધાયેલ છે, તેની તરફથી નોંધ લેવામાં આવી છે. તેની તરફથી અન્ય કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નહોતો.

૧૦.૧ અરજીમાં રિટર્નિંગ ઓફિસર વિરુદ્ધ, ભ્રષ્ટ આચરણ સહિતના આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા છે. અરજદાર દ્વારા સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર શ્રી ધવલ જાનીનો નામથી ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને અરજદારે ઉક્ત અધિકારીને પક્ષકાર સામાવાળા નં. ૧૩ તરીકે જોડ્યા હતા.

૧૦.૨ ઇલેક્શન પિટિશનનો વિરોધ કરવા માટે રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતાનું લેખિત નિવેદન (આંક ૧૦) દાખલ કર્યું હતું.

૧૦.૩ ત્યારબાદ, રિટર્નિંગ ઓફિસર (શ્રી ધવલ જાની) એ આ અદાલત સમક્ષ અરજી(ઓ) દાખલ કરી હતી કે તેમને પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે કાઢી નાખવામાં આવે, તેની વિગતો ઉપરોક્ત પેરા:૬.૭ માં નોંધાયેલ છે. ત્યારપછી, અરજદારે ચેમ્બર સમન્સ નં.૧ ઓફ ૨૦૧૯ (આંક ૯૪) દાખલ કર્યું. તેમાં કરવામાં

આવેલી અરજઓમાંની એક એ હતી કે સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસરને સાક્ષી તરીકે સમન્સ પાઠવવામાં આવે. સામાવાળા નં.૨ એ પુરશીસ (આંક ૯૫) આપી અને જાહેર કર્યું કે રિટર્નિંગ ઓફિસરને સાક્ષી તરીકે સમન્સ પાઠવવામાં આવે તો તેને કોઈ વાંધો નથી. આ પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લઈ, શ્રી ધવલ જાની, રિટર્નિંગ ઓફિસરને આ અદાલત સમક્ષ, આ ટ્રાયલમાં, સાક્ષી તરીકે હાજર રહેવા સમન્સ જારી કરવામાં આવ્યું. તે અંગેનો આદેશ તા. ૨૨.૦૨.૨૦૧૯ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો (આંક ૯૬). શ્રી ધવલ જાની, સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર, સાક્ષી તરીકે અદાલત સમક્ષ હાજર રહ્યા અને તેમનું જુબાની નિવેદન આંક ૯૯ પર નોંધવામાં આવ્યું.

૧૧.૧ રિટર્નિંગ ઓફિસરનું પુરાવું (આંક ૯૯) અને તેના મારફતે નોંધ પર આવેલ અન્ય પુરાવાઓએ (જેમ ઉપર પરિષ્કેષ:૮ માં નોંધાયું છે તેમ) એવી સ્થિતિ ઊભી કરી કે, લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ જરૂરી હોય તેમ, તેને અને ઓબ્ઝર્વરને પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવા આવશ્યક બન્યું. તે બાબતનો આદેશ આ અદાલતે ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ ના રોજ (આંક ૧૧૫) કર્યો હતો. આ રીતે, રિટર્નિંગ ઓફિસર અને ઓબ્ઝર્વરને, લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ જરૂરી હોય તેમ તેમને તક આપવા માટે, નામજોગ પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવામાં આવ્યા હતા.

૧૧.૨ રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા દાખલ કરાયેલ લેખિત જવાબ (આંક ૧૦) અને તેમનું નિવેદન (આંક ૯૯) અગાઉથી જ નોંધપોથી પર હતા. તેથી, લોકોના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ જરૂરી મુજબ, તેમને પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવા માટે ઉક્ત પુરાવો આધારરૂપ હતો.

૧૧.૩ શ્રી ધવલ જાની – સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસરને આ અદાલતે તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ ના આદેશ દ્વારા સામાવાળા નં.૧૩ તરીકે જોડ્યા પછી, તેમને તા. ૧૯.૦૬.૨૦૧૯ ના આદેશ દ્વારા ફરી એક તક આપવામાં આવી હતી કે, જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ જેમ પરિકલ્પિત છે તેમ, તે સમય સુધી નોંધ પર આવેલ કોઈપણ સામગ્રી – પુરાવા / તેના કોઈ ભાગ અંગે રજૂઆત કરે અથવા તેનું ખંડન કરે. તે તકનો લાભ લઈ, તેમણે વિનંતી કરી હતી કે અરજીકર્તા, જેમનો પુરાવો આંક ૭૫ પર નોંધાયો હતો, તેમની જિરહ કરવાની તેમને પરવાનગી આપવામાં આવે. તે હેતુસર તા. ૦૨.૦૭.૨૦૧૯ ના રોજ પુરશીસ (આંક ૧૨૯) આપવામાં આવી હતી. અદાલતે તેને મંજૂરી આપી હતી. તા. ૧૧.૦૭.૨૦૧૯ ના રોજ અરજીકર્તા ફરી સાક્ષીપેટીમાં હાજર થયા હતા અને નવા જોડાયેલા આ સામાવાળા નં.૧૩ (રિટર્નિંગ ઓફિસર – શ્રી ધવલ જાની) ની તરફથી તેમની જિરહ કરવામાં આવી હતી. આ બાબત તા. ૧૧.૦૭.૨૦૧૯ ના આદેશમાં (આંક ૧૩૦) પ્રતિબિંબિત થાય છે. આ ઉપરાંત, ઉપરોક્ત નવા જોડાયેલા સામાવાળા નં.૧૩ એ વધુ કોઈ તક માંગી નહોતી. તે સમય સુધી નોંધ પર આવેલ કોઈપણ સામગ્રી – પુરાવા /

તેના કોઈ ભાગ અંગે તેમણે રજૂઆત કરી નહોતી કે તેનું ખંડન કર્યું નહોતું. જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ તેમને ઉપલબ્ધ તક હોવા છતાં, તેમણે પોતાના બચાવમાં કોઈ પુરાવો રજૂ કર્યો નહોતો. આ બાબતે તેમની તરફથી સમાપન પુરશીસ (આંક ૧૪૭) આપવામાં આવી હતી.

૧૧.૪ તેમની તરફથી કોઈ લેખિત દલીલો રજૂ કરવામાં આવી નથી.

૧૨. સામાવાળા નં. ૧૩ (શ્રી ધવલ જાની – સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર) તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી ભદ્રિશ રાજુએ રજૂ કર્યું છે કે, તેમણે ભારતના ચૂંટણી આયોગના નિર્દેશો/સૂચનાઓ મુજબ રિટર્નિંગ ઓફિસર તરીકે પોતાની ફરજો નિભાવી હતી અને જો અદાલત એ નિષ્કર્ષે આવે કે ભારતના ચૂંટણી આયોગની કોઈ સૂચનાનું યોગ્ય રીતે પાલન થયું ન હતું, તો તે સદ્ભાવનાપૂર્વકની ભૂલ હોઈ શકે. એમ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સામાવાળા નં. ૨ને કોઈપણ રીતે મદદ કરવાની કોઈ મનસા નહોતી.

૧૩. નોંધવામાં આવે છે કે, જ્યારે સામાવાળા નં. ૧૩ – રિટર્નિંગ ઓફિસર ૧૫.૦૩.૨૦૧૯ના રોજ સાક્ષી પાંજરામાં હાજર હતા અને તેમનું નિવેદન આંક ૯૯ પર નોંધવામાં આવી રહ્યું હતું, ત્યારે તેમણે સામાવાળા નં. ૨ના કહેવા પર એક ડીવીડી રજૂ કરી હતી, જે અંગે એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે તે મતગણતરીના દિવસે ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલા તમામ ચલિત કેમેરાઓના

સંપૂર્ણ રેકોર્ડિંગ ધરાવતી ડીવીડી હતી. તે આંક ૧૧૦ પર નોંધ પર લેવામાં આવી હતી. તે દિવસે તેમનો પુરાવો પૂર્ણ કરવામાં આવ્યો હતો, જોકે પક્ષકારોને તે તારીખે તેમના દ્વારા અદાલતમાં રજૂ કરાયેલ વધારાની સામગ્રી અને તે સાથે સંબંધિત તથા તેમાંથી ઉદ્ભવતા મુદ્દાઓ અંગે તેમનું વધુ પરીક્ષણ / પ્રતિક્ષ પરીક્ષણ કરવાની મુક્તિ આધીન રાખવામાં આવી હતી. આ બાબત અદાલતના તા. ૧૫.૦૩.૨૦૧૯ના આદેશમાં (આંક ૧૧૪) નોંધવામાં આવી હતી. તે જોતા, તેમને ફરીથી સાક્ષી પાંજરામાં પ્રવેશ કરવો આવશ્યક હતો, પરંતુ પુરશી આંક ૧૩૧ દ્વારા તેમણે એવો અભિગમ લીધો કે તેમને વધુ પરીક્ષણ / પ્રતિક્ષ પરીક્ષણ માટે બોલાવવામાં ન આવે. ઉક્ત પુરશી (આંક ૧૩૧) ઉપર અદાલતે ૨૪.૦૭.૨૦૧૯ના રોજ (આંક ૧૩૨) એવો આદેશ કર્યો હતો કે તેમની ઈચ્છા વિરુદ્ધ તેમને ફરીથી સાક્ષી પાંજરામાં પ્રવેશ કરવા માટે કોઈ દિશા આપવામાં આવતી નથી. ઉક્ત તા. ૨૪.૦૭.૨૦૧૯ના આદેશમાં (આંક ૧૩૨) એ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે, ઉક્ત આદેશ તેમજ અગાઉના તા. ૧૪.૦૩.૨૦૧૯ અને ૧૫.૦૩.૨૦૧૯ના આદેશોમાં જે નોંધ કરવામાં આવી હતી તેમ છતાં, રિટર્નિંગ ઓફિસર સાક્ષી પાંજરામાં પ્રવેશ કરવા તૈયાર ન હોવાના પરિણામો આ અદાલત દ્વારા પછી વિચારવામાં આવશે.

૧૪.૧ જેમ ઉપર અગાઉથી નોંધવામાં આવ્યું છે તેમ, શ્રીમતી વિનિતા બોહરા, આઈ.એ.એસ. – નિરીક્ષકને નીચે દર્શાવેલ પરિસ્થિતિઓ હેઠળ આ અરજીમાં પક્ષકાર સામાવાળા નં. ૧૫ તરીકે જોડવામાં આવ્યા હતા.

૧૪.૨ રિટર્નિંગ ઓફિસરનું સાક્ષ્ય (આંક ૯૯) તથા તેમના મારફતે અભિલેખ પર આવેલું અન્ય પુરાવું (જેમ ઉપર નોંધવામાં આવ્યું છે), એવી પરિસ્થિતિ સર્જે છે કે પ્રતિનિધિત્વ ઓફ પીપલ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ જે જરૂરી છે તે મુજબ તેમને (રિટર્નિંગ ઓફિસરને) પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવા આવશ્યક બન્યું હતું. કારણ કે કેટલાક સામાવાળા(ઓ) તરફથી ઓબ્ઝર્વરને પણ મામલામાં ખેંચવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો, તેથી તેણીને પણ સાંભળવું આવશ્યક હતું અને તેથી રિટર્નિંગ ઓફિસર સાથે તેણીને પણ સામાવાળા તરીકે જોડવામાં આવી હતી. તે હેતુસર આ અદાલતે ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ ના રોજ (આંક ૧૧૫) આદેશ કર્યો હતો. આ રીતે, પ્રતિનિધિત્વ ઓફ પીપલ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ જરૂરી મુજબ તેણીને અવસર આપવા માટે, રિટર્નિંગ ઓફિસર સાથે, નામજોગે, ઓબ્ઝર્વરને પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવામાં આવી હતી.

૧૪.૩ આ અદાલતની તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ની નોટિસના અનુસંધાને, સામાવાળા નં. ૧૫ વ્યક્તિગત રીતે આ અદાલત સમક્ષ પરત ફરવાની તારીખ એટલે કે ૦૧.૦૫.૨૦૧૯ના રોજ હાજર રહ્યા હતા અને વ્યક્તિગત રીતે અદાલતને સંબોધિત કર્યું હતું તથા આંક ૧૨૦ દ્વારા પોતાનો પ્રથમ લેખિત જવાબ રજૂ કર્યો હતો, જેમાં અન્ય બાબતો સાથે એમ જણાવ્યું હતું કે :-
'આર.ઓ. દ્વારા ઇ.સી.આઈ.ના માનક નમૂનામાં, તેમના હસ્તાક્ષરવાળા અને તેમના દ્વારા નિયમિત રીતે સહી કરાયેલા પોસ્ટલ બેલેટ પત્રકોના પરિણામમાં

મને કોઈ પણ અસ્વીકારાયેલ મત દર્શાવવામાં આવ્યા નહોતા. તમામ ૯૨૭ મત માન્ય તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા, તેથી હું સંતુષ્ટ થયો હતો અને મેં પ્રમાણપત્ર પર સહી કરી હતી'. જો કે નિરીક્ષક પરત ફરવાની તારીખે વ્યક્તિગત રીતે અદાલત સમક્ષ હાજર રહ્યા હતા અને અદાલતને સંબોધિત પણ કર્યું હતું તેમજ આંક ૧૨૦ દ્વારા પોતાનો પ્રથમ જવાબ પણ રજૂ કર્યો હતો, તેમ છતાં તેમને લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ની કલમ ૯૯ હેઠળ કલ્પાયેલ તકનો લાભ લેવા હકદાર હતા, જેથી તે સમય સુધી નોંધ પર આવેલ કોઈપણ સામગ્રી – પુરાવા / તેના કોઈ ભાગનો સામનો કરી શકે / તેનો ખંડન કરી શકે. તે હેતુસર, અદાલતે તેમને સમય મંજૂર કર્યો હતો.

૧૪.૪ ત્યારબાદ, તેણીએ લેખિત નિવેદન (આંક ૧૨૬) દાખલ કર્યું. સારતત્વે, તેણીનો મામલો એવો છે કે, નિરીક્ષક તરીકે ભારતના ચૂંટણી આયોગની સ્થાયી સૂચનાઓ મુજબ જે કંઈ કરવું આવશ્યક હતું તે બધું તેણીએ કર્યું હતું. આથી વધુ, તેણીએ કોઈ વધુ તક માગી નહોતી.

૧૪.૫ તેના તરફથી એવી અસરનું પુરશીસ (આંક ૧૨૮) આપવામાં આવ્યું હતું કે, તે સમય સુધી નોંધ પર આવેલ કોઈપણ મહત્વપૂર્ણ પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરવાનો તેનો ઇરાદો નથી.

૧૪.૬ સમાપન પુરશીસ (આંક ૧૪૮) તેમના વતી એ અસરથી આપવામાં આવી હતી કે તેઓ કોઈ પુરાવો રજૂ કરવા ઇચ્છતા નથી.

૧૪.૭ તેણીની તરફથી કોઈ લેખિત દલીલો રજૂ કરવામાં આવી નથી.

૧૫. શ્રી એન.કે. અમીન, વિદ્વાન વકીલ, તેણીની તરફથી હાજર રહ્યા છે અને તેમણે રજૂ કર્યું છે કે ભારતના ચૂંટણી આયોગની સ્થાયી સૂચનાઓ મુજબ, ઓબ્ઝર્વર તરીકે જે કંઈ કરવાનું આવશ્યક હતું તે બધું તેણીએ કર્યું હતું. તેમણે ઓબ્ઝર્વરની જવાબદારી અંગેની ભારતના ચૂંટણી આયોગની સ્થાયી સૂચનાઓનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે, જે ઓબ્ઝર્વર માટેની હેન્ડબુકમાં સમાવિષ્ટ છે.

૧૬.૧ ભારતના ચૂંટણી આયોગને પક્ષકાર સામાવાળા નં. ૧૪ તરીકે રાખવા અંગેની વિગતો આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં વિગતવાર નોંધવામાં આવી છે. ભારતનો ચૂંટણી આયોગ, તેની વિનંતિ પર, ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૧૧ સન ૨૦૧૮માં નોંધાયેલા તા. ૧૯.૧૨.૨૦૧૮ના આદેશ દ્વારા, પક્ષકાર સામાવાળા તરીકેમાંથી દૂર કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૬.૨ રિટર્નિંગ ઓફિસર (આંક ૯૯) ના પુરાવાના આધારે, રિપ્રેઝન્ટેશન ઓફ પીપલ એક્ટ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ જરૂરી હોય તે મુજબ, અરજીમાં કેટલાક વ્યક્તિઓને પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે ઉમેરવા આવશ્યક હતું. તે અંગેનો

આદેશ અદાલત દ્વારા ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ ના રોજ (આંક ૧૧૫) કરવામાં આવ્યો હતો. આ રીતે, શ્રી ધવલ જાની, – રિટર્નિંગ ઓફિસર અને શ્રીમતી વિનિતા બોહરા, આઈ.એ.એસ. – ઓબ્ઝર્વર, પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવામાં આવ્યા હતા, જેનો ઉપર ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૧૬.૩ ભારતનો ચૂંટણી આયોગને ન તો સ્પર્ધારત સામાવાળા કહી શકાય, તેમજ પ્રજાની પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ મુજબ, જે સંબંધિત અધિકારીનું નામ ચુકાદામાં દર્શાવવાનું થાય તે અધિકારીને જે તક આપવી આવશ્યક હોય છે, તેવી કોઈ તક તેને આપવાની પણ આવશ્યકતા નથી; તેમ છતાં, તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ ના આદેશની નોંધ કરતી વખતે, આ અદાલતે પણ ઉક્ત આદેશમાં નોંધાયેલા કારણોસર કેટલાક તથ્યાત્મક પાસાઓ ભારતના ચૂંટણી આયોગના ધ્યાન પર મૂકવા યોગ્ય માન્યું હતું, અને આ જ રીતે, રિટર્નિંગ અધિકારી તથા નિરીક્ષકને નામજોગ પક્ષકાર-સામાવાળા તરીકે જોડતાં, આ અરજીમાં ભારતના ચૂંટણી આયોગને પણ સામાવાળા નં. ૧૪ તરીકે ઉમેરવામાં આવ્યો હતો.

૧૬.૪ સામાવાળા નં. ૧૩ અને ૧૫ અનુક્રમે રહેલા રિટર્નિંગ ઓફિસર અને ઓબ્ઝર્વરનો મામલો અલગથી નોંધવામાં આવ્યો છે.

૧૬.૫ ભારતના ચૂંટણી આયોગે આ અદાલતની નોટિસના જવાબમાં એવું જણાવ્યું કે ગુજરાત અને રાજસ્થાન રાજ્યના મુખ્ય સચિવોને સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર શ્રી ધવલ જાની (ગુજરાત કેડર) અને સંબંધિત નિરીક્ષક શ્રીમતી વિનિતા બોહરા, આઈ.એ.એસ. (રાજસ્થાન કેડર અધિકારી) વિરુદ્ધ, પ્રશ્નમાં રહેલી ચૂંટણીના મતગણતરી દરમિયાન ભારતના ચૂંટણી આયોગના નિર્દેશોનું પાલન ન કરવાના કારણે, મોટી સજા લાદવા માટે શિસ્તભંગની કાર્યવાહી શરૂ કરવા દિશાનિર્દેશ આપવામાં આવ્યા હતા. તા. ૩૦.૦૪.૨૦૧૯ના બે અલગ પરંતુ સમાન પત્રોની નકલો, અન્ય બે પત્રો સાથે, તા. ૦૧.૦૫.૨૦૧૯ના રોજ આંક ૧૨૧ દ્વારા રેકૉર્ડ પર મુકવામાં આવી હતી.

૧૬.૬ ત્યારબાદ, ઓબ્ઝર્વરે ભારતના ચૂંટણી આયોગ સમક્ષ રજૂઆત કરી અને સમજાવ્યું કે મતગણતરીના દિવસે જે કંઈ બન્યું તે માટે, ખાસ કરીને કથિત રીતે ગેરકાયદેસર રીતે નામંજૂર કરાયેલા જરૂર ટપાલ મતપત્રકો અંગે, જેના સંબંધમાં અરજદારને ફરિયાદ છે, તેણીને દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં. આ તબક્કે નોંધવામાં આવે છે કે, ઉપર પહેલેથી જ નોંધ્યા મુજબ, આ અદાલત સમક્ષ પણ આંક ૧૨૦ માં ઓબ્ઝર્વરનો એવો કેસ હતો કે :- 'આર.ઓ. દ્વારા મને ઈ.સી.આઈ.ના પ્રમાણભૂત નમૂનામાં તેના હસ્તાક્ષર સાથે સોંપવામાં આવેલ ટપાલ મતપત્રકોના પરિણામમાં કોઈ પણ નામંજૂર મત દર્શાવવામાં આવ્યા નહોતા. તમામ ૯૨૭ મત માન્ય તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા, તેથી હું સંતોષ પામી અને મેં પ્રમાણપત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા'. તેણીની તા. ૦૯.૦૫.૨૦૧૯ અને ૨૮.૦૫.૨૦૧૯ ની

રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લઈ, ભારતના ચૂંટણી આયોગે પોતાના અગાઉના આદેશ પર પુનર્વિચાર કર્યો અને રાજસ્થાન રાજ્યના મુખ્ય સચિવને જાણ કરી કે ઓબ્ઝર્વર વિરુદ્ધ શિસ્તાત્મક કાર્યવાહી શરૂ ન કરવામાં આવે. તે હેતુનો પત્ર રાજસ્થાન રાજ્યના મુખ્ય સચિવને ૨૨.૦૭.૨૦૧૯ ના રોજ મોકલવામાં આવ્યો હતો અને તેની નકલ, આંક ૧૩૪ મારફતે, તા. ૩૦.૦૭.૨૦૧૯ ના રોજ આ અરજિના રેકૉર્ડ પર મુકવામાં આવી હતી.

૧૭. સંબંધિત ચૂંટણી લડી ચૂકેલા અન્ય ઉમેદવારો, એટલે કે સામાવાળા નં. ૧ થી ૧૨ (સામાવાળા નં. ૨ — પરત ફરેલા ઉમેદવાર — ને બાદ કરતાં, જેમનો કેસ અલગથી નોંધવામાં આવ્યો છે) ની અરજીઓ / દલીલો અંગેની વિગતો નીચે મુજબ છે.

૧૭.૧ પ્રશ્નસ્થિત ચૂંટણીમાં કુલ ૧૩ ઉમેદવારો મેદાનમાં હતા.

૧૭.૨ કારણ કે સામાવાળા નં.૨ વિજેતા ઉમેદવાર છે અને અરજદાર તે ઉમેદવાર છે જેણે વિજેતા ઉમેદવાર પછી સર્વાધિક મતો મેળવ્યા હતા, તેથી વાસ્તવિક સ્પર્ધા અરજદાર અને સામાવાળા નં.૨ વચ્ચે છે.

૧૭.૩ અન્ય ૧૧ ઉમેદવારો ઉપર ઓછો પ્રભાવ પડે છે, જ્યાં સુધી આ અરજીમાં મુખ્ય વિવાદનો પ્રશ્ન સંબંધિત છે. તેમ છતાં, અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, કારણ કે

અરજદારે એ પણ અરજ કરી છે કે સામાવાળા નં. ૨ના સ્થાને તેને જ ચૂંટાયેલ ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરવામાં આવે, તેથી લોકોના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ની કલમ ૮૨ હેઠળ જે રીતે આવશ્યક છે તે મુજબ, પ્રશ્નમાં રહેલી ચૂંટણી લડેલા તમામ ઉમેદવારોને ઇલેક્શન પિટિશનમાં સામાવાળા તરીકે જોડવા જરૂરી બને છે. આ રીતે, ચૂંટાયેલા ઉમેદવારને સમાવતાં (જે સામાવાળા નં. ૨ છે) કુલ ૧૨ સામાવાળાઓ છે (સામાવાળા નં. ૧ થી ૧૨). હરીફાઈ કરનાર સામાવાળા નં. ૨નો કેસ અલગથી નોંધવામાં આવ્યો છે.

૧૭.૪ સામાવાળા નં. ૫ અને સામાવાળા નં. ૧૨ આ અદાલત સમક્ષ હાજર થયા છે. બાકીના સામાવાળાઓ અર્થાત્ સામાવાળા નં. ૧, ૩, ૪, ૬ થી ૧૧એ હાજર ન રહેવાનું પસંદ કર્યું છે. તેમના સંદર્ભે વધુ ઉદ્દેખ કરવાની આવશ્યકતા નથી.

૧૭.૫ જ્યાં સુધી સામાવાળા નં. ૫ અને ૧૨ નો પ્રશ્ન છે, તેઓમાંથી કોઈએ પણ લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું નથી.

૧૭.૬ પ્રારંભમાં, સામાવાળા નં.૫એ, આંક ૭૦ દ્વારા, તે સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ કરશે તેમ જાહેર કર્યું હતું, પરંતુ ૨૩.૦૮.૨૦૧૯ના રોજ, સામાવાળા નં.૫ના વિદ્વાન વકીલે, સૂચના મુજબ, એવું જણાવ્યું હતું કે તે કોઈ પુરાવો આપવા

ઈચ્છતો નથી. તેથી, તેના તરફથી કોઈ પુરાવો નોંધ પર આવ્યો નથી. ઉપરોક્ત તથ્યાત્મક પાસું તારીખ ૨૩.૦૮.૨૦૧૯ના આદેશમાં નોંધવામાં આવ્યું છે.

૧૭.૭ સામાવાળા નં.૧૨ એ અગાઉ (આંક ૬૯ મુજબ) એવું સૂચવ્યું હતું કે તે સાક્ષી પાંજરામાં પ્રવેશ કરશે, છતાં, અનુસંધાને તેણે જાહેર કર્યું કે તેને સાક્ષી પાંજરામાં પ્રવેશ કરવાની / કોઈપણ પુરાવો રજૂ કરવાની ઈચ્છા નથી. સામાવાળા નં.૧૨ ની તરફથી સમાપન પુરશીસ આંક ૧૪૬ મુજબ આપવામાં આવી હતી.

૧૮. શ્રી પી.સી. કવીના, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે અરજદાર વતી અદાલત સમક્ષ વિસ્તૃત રીતે દલીલો રજૂ કરી છે. અરજદાર વતી લેખિત દલીલો પણ રજૂ કરવામાં આવી છે (આંક ૧૫૦).

૧૮.૧ અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલી વિવિધ રજૂઆતોમાંથી એક રજૂઆત એવી છે કે પ્રશ્નિત ચૂંટણીના રેકૉર્ડમાં રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા છેડછાડ કરવામાં આવી છે. આ રજૂઆતને વિસ્તૃત કરતાં જણાવવામાં આવે છે કે, મતગણતરી / પરિણામની જાહેરાતના દિવસે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા અરજદારને અસહી કરેલી અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ (આંક ૮૩) ની એક નકલ આપવામાં આવી હતી, જેમાં રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રાપ્ત થયેલા હોવાનું દર્શાવેલ પોસ્ટલ બેલેટોની કુલ સંખ્યા ૯૨૭ હતી, અને આ કુલ ૯૨૭ પોસ્ટલ બેલેટોમાંથી મતગણતરીના

સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા શૂન્ય પોસ્ટલ બેલેટ નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું, જોકે અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ (આંક ૭૬એ) ની બીજી એક નકલમાં, જે અનુસંચિત દિવસે રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતાની સીલ અને સહી સાથે અરજદારને આપી હતી, રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રાપ્ત થયેલા હોવાનું દર્શાવેલ પોસ્ટલ બેલેટોની કુલ સંખ્યા ૧૩૫૬ હતી, અને આ કુલ ૧૩૫૬ પોસ્ટલ બેલેટોમાંથી ૪૨૯ પોસ્ટલ બેલેટ મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે પોસ્ટલ બેલેટ દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા મતના બે ભિન્ન આંકડા દર્શાવતા અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ બે હોઈ શકે નહીં અને તેથી ચૂંટણીના રેકૉર્ડમાં છેડછાડ કરવામાં આવી છે. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે, પોસ્ટલ બેલેટોના આ ૪૨૯નો તફાવત ૩૨૭ મતના વિજય અંતર કરતાં વધુ છે, જેના કારણે પ્રશ્નિત ચૂંટણીનું પરિણામ વાસ્તવિક રીતે પ્રભાવિત થયું છે અને તેથી ચૂંટણીને અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવે.

૧૮.૨ એ પણ રજૂ કરવામાં આવે છે કે, મતોની ગણતરી સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસરે અપનાવેલી પ્રક્રિયા ગેરકાયદેસર હતી. તે ફરજિયાત પુનઃગણતરી અને ટપાલ મતપત્રોની પુનઃચકાસણી, ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી પૂર્ણ થયા પછી ઇ.વી.એમ. દ્વારા મતોની ગણતરીના ઉપાંત્ય ચક્રનો પ્રારંભ, મોબાઇલ ફોનના ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ, અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ની તૈયારી વગેરે બાબતે

ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશો / સૂચનાઓના ભંગરૂપ હતી, જેના કારણે પરિણામ પર મહત્વપૂર્ણ અસર પડી છે.

૧૮.૩ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આચારસંહિતા અમલમાં મૂકવામાં આવ્યા પછી શ્રી ધવલ જાનીને ઢ્ઢારકા ખાતેના ડેપ્યુટી કલેક્ટરની પદવી પરથી બદલી કરીને તેમને ધોળકા ખાતે ડેપ્યુટી કલેક્ટર તરીકે, રિટર્નિંગ ઓફિસર તરીકે કામગીરી કરવા માટે નિયુક્ત કરવું, તે તે સમયે મહેસૂલ પ્રધાન રહેલા સામાવાળા નં. ૨ ની સુવિચારિત યોજના હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે, ઉક્ત અધિકારીએ કરેલી ગેરકાયદેસરતાઓ / અનિયમિતતાઓનું સંયુક્ત રીતે વિચાર કરવામાં આવે તો, પ્રશ્નાસ્પદ ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં. ૨ ના ચૂંટણીલક્ષી હિતોની પ્રગતિ માટે સામાવાળા નં. ૨ અને રિટર્નિંગ ઓફિસર પરસ્પર મળતાવળથી કાર્ય કરતા દેખાય છે, જે લોકોના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩ (૭) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત ભ્રષ્ટ આચરણ સમાન છે. નીચલી અદાલત દરમિયાન થયેલા વિકાસક્રમોનો ઉલ્લેખ કરીને, સામાવાળા નં. ૨ અને રિટર્નિંગ ઓફિસર વચ્ચે પરસ્પર લાભના આધારે લેવડદેવડ હતી એવો પણ દલીલ કરવામાં આવે છે.

૧૮.૪ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે મતોની ગણતરીના સમયે ગણતરી હોલમાં સામાવાળા નં.૨ના વધારાના ખાનગી સચિવની (તે સમયે આવક મંત્રી) હાજરી એક વધારાનો પરિબળ છે, જે ભ્રષ્ટ આચરણને વધુ ગંભીર

બનાવે છે અને તે લોકોના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩ (૮) ને કલમ ૧૩૫-એ સાથે વાંચતા તે હેઠળ 'બૂથ કબજો' પણ બને છે.

૧૮.૫ આંક નં. ૫૬, ૫૭ અને ૧૧૦ ખાતે આવેલા દસ્તાવેજોની ગ્રાહ્યતા સંબંધિત પ્રશ્ન અંગે (સી.સી.ટી.વી. દશ્યફીત અને ચલિત કેમેરાઓના રેકોર્ડિંગ), એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ દસ્તાવેજોને અદાલતે વિચારણામાં લેવા જરૂરી છે. આ દસ્તાવેજો જાહેર દસ્તાવેજો છે અને વધુમાં, તે ભારતના ચૂંટણી પંચના અધિકૃત અધિકારીની કસ્ટડીમાંથી નોંધ પર આવ્યા છે. રિટર્નિંગ ઓફિસરે, અદાલતના નિર્દેશ પછી પણ, ચલિત કેમેરાઓના સંપૂર્ણ રેકોર્ડિંગ ધરાવતી ડીવીડી નોંધ પર મૂકવામાં અનિચ્છા દર્શાવી હતી અને ત્યારબાદ સામાવાળા નં. ૨ના આગ્રહે તેને નોંધ પર મૂકવા માટે અદાલતની અનુમતિ માંગી હતી, તેમજ તે બાબતે જાતે જિરહ માટે હાજર થવાનું પણ ટાળ્યું હતું, તે અંગે પણ રજૂઆતો કરવામાં આવી છે.

૧૮.૬ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અરજદારે દસ્તાવેજો તેમજ મૌખિક પુરાવા રજૂ કરીને અરજીમાં કરેલ દાવાઓ મુજબ પોતાનો કેસ સાબિત કર્યો છે. તેના વિરોધમાં, સામાવાળા નં.૨ દ્વારા કોઈ ખંડન કરવામાં આવ્યું નથી. તેણે ન તો કોઈ દસ્તાવેજો પુરાવો નોંધમાં મૂક્યો છે અને ન તો અરજદારે જે બાબતો અંગે નિવેદન આપ્યું છે તેના ખંડન માટે પોતાના સાક્ષી તરીકે કોઈ વ્યક્તિને રજૂ કરી છે. સામાવાળા નં.૨ એ, સારરૂપે, જ્યાં સુધી મૌખિક પુરાવાનો પ્રશ્ન છે ત્યાં સુધી

અરજદારને નિર્વિઘ્ન લાભ આપી દીધો છે. એટલું જ નહીં કે સામાવાળા નં.૨ એ પોતાની તરફથી કોઈ સાક્ષી રજૂ કર્યો નથી, પરંતુ રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પણ અરજદારના પુરાવાના કોઈ મહત્વના ભાગ બાબતે તેની જિરહ કરવામાં આવી નથી.

૧૮.૭ અરજદાર તરફથી હાજર થયેલ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે રજૂ કર્યું કે ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજી મંજૂર કરવામાં આવે અને કરવામાં આવેલી અરજઓ મુજબ રાહત મંજૂર કરવામાં આવે.

૧૮.૮ અરજદારની તરફથી નીચે દર્શાવેલ અધિકૃત નિર્ધારો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

(૧) શફ્હી મોહમ્મદ વિ. સ્ટેટ ઓફ હિમાચલ પ્રદેશ, (૨૦૧૮) ૨ એસ.સી.સી. ૮૦૧ માં અહેવાલિત.

(૨) અનવર પી.વી. વિ. પી.કે. બશીર, (૨૦૧૪) ૧૦ માં અહેવાલિત

એસ.સી.સી. ૪૭૩.

(૩) આસિફ બલવા વિ. સી.બી.આઈ., જે ૨૦૧૨ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન ડેલ ૯૦૩ માં અહેવાલિત છે.

(૪) નાથુ રામ મીરદા વિ. ગોરધન સોની અને અન્યો, જેનો ઉલ્લેખ (૧૯૭૧) ૩૮ ઈ.એલ.આર. ૧૬ માં થયેલો છે. ભાભી વિ. શેઓ ગોવિંદ અને અન્ય, જેનો ઉલ્લેખ (૧૯૭૬) ૧ (૫) એસ.સી.સી. ૬૮૭ માં થયેલો છે.

(૬) મોહ્યુલા ઈન્ડિયા વિ. કમાક્ષ્ય સિંહ દેઓ, અહેવાલિત (૧૯૮૮) ૪ એસસીસી ૬૧૯ માં.

(૭) કર્નીદાન સરડા અને અન્ય એક વિ. શૈલજા કાંતા મિત્રા, એ.આઈ.આર. ૧૯૪૦ પટ ૬૪૩ માં અહેવાલિત.

(૮) ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિ. નહાર સિંહ, ૧૯૯૮ (૩) એસ.સી.સી. ૫૬૧ માં અહેવાલિત.

(૯) રાજિન્દર પ્રસાદ વિ. દર્શના દેવી, જે ૨૦૦૧ (૭) એસ.સી.સી. ૬૯ માં અહેવાલિત છે.

(૧૦) બલદેવ સિંહ વિ. શિંદર પાલ સિંહ અને અન્ય એક, ૨૦૦૭ (૧) એસસીસી ૩૪૧ માં અહેવાલિત.

(૧૧) પ્રદીપ બુરાગોઠૈન વિ. પ્રણતિ કુકન, ૨૦૧૦ (૧૧) એસસીસી ૧૦૮ માં અહેવાલિત.

(૧૨) નારાયણ પાંડે વિ. પન્નાલાલ પાંડે, ૨૦૧૩ (૧૧) એસ.સી.સી. ૪૩૫ માં અહેવાલિત.

(૧૩) વિનોદ કુમાર વિ. હરિયાણા રાજ્ય, ૨૦૧૫ (૩) એસ.સી.સી. ૧૩૮ માં અહેવાલિત.

(૧૪) રસિકલાલ માણિક્યંદ ધારિવાલ વિ. એમ.એસ.એસ. ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ, (૨૦૧૨) ૨ એસ.સી.સી. ૧૮૬ માં અહેવાલિત.

(૧૫) પ્રશાંત મહેશભાઈ પંડ્યા અને અન્ય વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય, વિશેષ ફોજદારી અરજી નં. ૪૫૬૧ ઓફ ૨૦૧૫ માં નોંધાયેલ.

૧૯. શ્રી એન.ડી. નાણાવટી, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે સામાવાળા નં. ૨ તરફથી અદાલત સમક્ષ વિસ્તૃત દલીલો રજૂ કરી છે. સામાવાળા નં. ૨ તરફથી લેખિત દલીલો પણ રજૂ કરવામાં આવી છે (આંક ૧૫૧).

૧૯.૧ એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે સી.સી.ટી.વી. દશ્યાવલિ અને ડી.વી.ડી. (આંક ૫૬, ૫૭ અને ૧૧૦) ને વિચારણામાં લઈ શકાય નહીં. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે તે દસ્તાવેજો ઇલેક્ટ્રોનિક દસ્તાવેજો છે અને ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૬૫બીની આવશ્યકતા લાગુ પડશે, જે હાલના કેસમાં પૂર્ણ કરવામાં આવી નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદાર દ્વારા આધારિત સર્વોચ્ચ અદાલતના શફ્હી મોહમ્મદ વિ. હિમાયલ પ્રદેશ રાજ્ય, અહેવાલિત (૨૦૧૮) ૨ એસ.સી.સી. ૮૦૧, ના કેસનો નિર્ણય ઇલેક્ટ્રોનિક દસ્તાવેજની ગ્રાહ્યતા અંગેના પ્રશ્ન પર સારો કાયદો નથી, પરંતુ તે મુદ્દે યોગ્ય કાયદો સર્વોચ્ચ અદાલતના અન્વય પી.વી. વિ. પી.કે. બશીર, અહેવાલિત (૨૦૧૪) ૧૦ એસ.સી.સી. ૪૭૩, ના કેસના નિર્ણયમાંથી જાણવા મળે છે. વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે સર્વોચ્ચ અદાલતના અનુવર્તી આદેશ દ્વારા (તારીખ ૨૬.૦૭.૨૦૧૯), જે સિવિલ અપીલ નં. ૨૦૧૭ના ૨૦૮૨૫ અને ૨૦૮૨૬ તથા સંલગ્ન બાબતોમાં નોંધાયો હતો, ઉક્ત મુદ્દો સર્વોચ્ચ અદાલતની વિશાળ ખંડપીઠને સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યો છે. સામાવાળા નં. ૨ તરફથી આ દલીલ કરવા માટે નીચેના નિર્ધારોનો આધાર લેવામાં આવે છે કે અનુસરવાનો નિર્ણય સર્વોચ્ચ અદાલતનો અન્વય પી.વી. વિ. પી.કે. બશીર, અહેવાલિત (૨૦૧૪)

૧૦ એસ.સી.સી. ૪૭૩, ના કેસમાં આપેલો છે અને અરજદાર દ્વારા આધારિત શફ્તી મોહમ્મદ વિ. હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય, અહેવાલિત (૨૦૧૮) ૨ એસ.સી.સી. ૮૦૧, ના કેસનો નિર્ણય નહીં. આ દલીલના સમર્થનમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નીચેના નિર્ણયોના આધાર લેવામાં આવે છે.

(૧) અનવર પી.વી. વિ. પી.કે. બશીર, (૨૦૧૪) ૧૦ એસ.સી.સી. ૪૭૩ માં અહેવાલિત.

(૨) શફ્તી મોહમ્મદ વિ. સ્ટેટ ઓફ એચ.પી., (૨) (૨૦૧૮) ૨ એસસીસી ૮૦૧ અને (૨૦૧૮) ૫ એસસીસી ૩૧૧ માં અહેવાલિત.

(૩) વિક્રમ સિંહ @ વિક્કી વાલિયા વિ. પંજાબ રાજ્ય, (૨૦૧૭) ૮ એસીસીસી ૫૧૮ માં અહેવાલિત.

(૪) રમણભાઈ આશાભાઈ પટેલ વિ. ડાભી અજિતકુમાર કુલસિંજી, (૪) એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ એસ.સી. ૬૬૮ માં અહેવાલિત.

(૫) વશિષ્ઠ નારાયણ શર્મા વિ. દેવ ચંદ્રા, જે (૫) એ.આઈ.આર. ૧૯૫૪ એસ.સી. ૫૧૩ માં અહેવાલિત છે.

(ક) પી. રામચંદ્ર રાવ વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, અહેવાલિત (ક) ૨૦૦૨(૨)જી.એલ.એચ. ૫૧૮ માં. રત્તિરામ વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, અહેવાલિત (ક) (ક) (૨૦૧૨) ૪ એસ.સી.સી. ૫૧૬ માં.

(૮) પ્રદીપ બુરાગોહાઈન વિ. પ્રણતિ કુકન, (૮) (૨૦૧૦) ૧૧ એસીસી ૧૦૮ માં અહેવાલિત.

૧૯.૨ વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચનાઓનું, જો કોઈ હોય તો, પાલન ન થવું, જેમ કે ટપાલ મતપત્રોની પુનઃગણતરી અને પુનઃચકાસણી, ઈપીએમ દ્વારા મતગણતરીની સરખામણીએ ટપાલ મતપત્રોની મતગણતરીનો ક્રમ, મતગણતરી હોલમાં મોબાઈલ ફોન લાવવા પર પ્રતિબંધ વગેરે, ‘સંવિધાન અથવા અધિનિયમની કોઈ જોગવાઈ અથવા અધિનિયમ હેઠળ બનાવવામાં આવેલ કોઈ નિયમ અથવા આદેશના ભંગ’ ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતું નથી અને તેથી પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીને લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(જ) હેઠળ શૂન્ય જાહેર કરી શકાતી નથી.

૧૯.૩ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જરૂર ટપાલ મતપત્રકો પરત ફરતા અધિકારીએ, ફોર્મ નં. ૧૩-બીનું આવરણ ખોલ્યા પહેલાં જ, નકારી કાઢ્યા હતા. ચૂંટણીના આયોજન સંબંધિત નિયમોનો નિયમ ૫૪-એને ધ્યાને

લેતાં, તે ટપાલ મતપત્રકોને ‘મતો’ તરીકે ગણાવી શકાય તેમ નહોતાં. તેથી, તે તબક્કે ટપાલ મતપત્રકોનું નકારવું ‘કોઈપણ મતના નકાર’ તરીકે ગણાવી શકાય તેમ નથી. તેથી, સંબંધિત ચૂંટણીને લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(૩) હેઠળ શૂન્ય જાહેર કરી શકાય તેમ નથી.

૧૯.૪ એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે કોઈપણ ભ્રષ્ટ આચરણ અંગે કોઈ પુરાવો નથી. ચૂંટણી પ્રક્રિયાના કોઈપણ તબક્કે, મતગણતરીના દિવસે સહિત, રિટર્નિંગ ઓફિસરના તરફથી જો કોઈ પ્રક્રિયાત્મક અનિયમિતતાઓ થઈ હોય તો તે અંગે પણ સામાવાળા નં.૨ની કોઈ સંમતિ હતી એવો કોઈ પુરાવો નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે રીપ્રેઝન્ટેશન ઓફ પીપલ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩ નો કોઈપણ રીતે ભંગ થયો નથી, જેનાં આધારે રીપ્રેઝન્ટેશન ઓફ પીપલ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(બી) અને/અથવા ૧૦૦(૧)(ડી) (૨) હેઠળ ચૂંટણી અમાન્ય હતી એવી જાહેરાત કરવી વાજબી ઠરે. આ દલીલના સમર્થનમાં, ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના નીચેના નિર્ણયો પર અવલંબન મૂકવામાં આવે છે.

(૧) સંતોષ યાદવ વિ. નરેન્દ્ર સિંહ, (૨૦૦૨) ૧ એસસીસી ૧૬૦ માં અહેવાલિત.

(૨) સમંત એન. બાલકૃષ્ણ વિ. જ્યોર્જ ફર્નાન્ડિઝ, ૧૯૬૯ (૩) એસ.સી.સી. ૨૩૮ માં અહેવાલિત.

(૩) અઝહર હુસૈન વિ. રાજુવ ગાંધી, ૧૯૮૬ (સપ્.) એસ.સી.સી. ૩૧૫ માં અહેવાલિત.

(૪) ટેક ચંદ્ર વિ. દિલે રામ, (૨૦૦૧) ૩ એસસીસી ૨૯૦ માં અહેવાલિત.

(૫) બલદેવ સિંહ માન વિ. સુરજિત સિંહ ધીમાન, (૨૦૦૯) ૧ એસ.સી.સી. ૬૩૩ માં અહેવાલિત.

૧૯.૫ અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા ‘બૂથ કબજો’ અંગે કરવામાં આવેલી દલીલ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે કોઈ એવી વ્યક્તિની હાજરી, જેના સામાવાળા નં. ૨ સાથે કોઈ વ્યવહારો હોઈ શકે, તે માત્ર તે કારણસર પોતે જ કોઈ પણ રીતે સામાવાળા નં. ૨ ની સંમતિ ગણાવી શકાતી નથી. ઉક્ત પાસાને કોઈપણ રીતે વિસ્તૃત કરીને ‘બૂથ કબજો’ કહી શકાય તેમ નથી.

૧૯.૬ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અરજદાર દ્વારા કોઈપણ મુદ્દો સાબિત કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય નહીં. લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ,

૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦ હેઠળ નિર્દેશિત કોઈપણ પરિસ્થિતિઓમાં પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીને અમાન્ય જાહેર કરી શકાય નહીં.

૧૯.૭ એવું વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે, નોંધાયેલ સામગ્રી તથા ઉપરોક્ત કાનૂની રજૂઆતોના પ્રકાશમાં, અરજદારને પરત ફરેલા ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.

૨૦.૧ ઉપર પરિચ્છેદ : ૫ માં નોંધ્યા મુજબ, આ અદાલતે ઘડેલા મુદ્દાઓના જવાબો નીચે મુજબ છે.

મુદ્દા નં. ૧ – મુદ્દા નં. ૨ – મુદ્દા નં. ૩ – મુદ્દા નં. ૪ – મુદ્દા નં. ૫ – મુદ્દા નં. ૬ – મુદ્દા નં. ૭ – મુદ્દા નં. ૮ – મુદ્દા નં. ૯ – મુદ્દા નં. ૧૦ – મુદ્દા નં. ૧૧ –

હકારાત્મકમાં હકારાત્મકમાં ભાગે હકારાત્મકમાં હકારાત્મકમાં હકારાત્મકમાં
હકારાત્મકમાં હકારાત્મકમાં હકારાત્મકમાં હકારાત્મકમાં હકારાત્મકમાં
હકારાત્મકમાં

મુદ્દા નં. ૧૨ – મુદ્દા નં. ૧૩ – મુદ્દા નં. ૧૪ –

હકારાત્મકમાં નકારાત્મકમાં અંતિમ આદેશ મુજબ

૨૦.૨ મુદ્દાઓના સમૂહીકરણ અંગેની (૧) વિગતો; નોંધ પર રહેલા પુરાવાની મૂલવણી અંગેની (૨) વિગતો; અને પ્રત્યેક મુદ્દા સંબંધે ઉત્તર સુધી પહોંચવા માટે આ અદાલતે આપેલા કારણો તથા કરેલ નિષ્કર્ષો અંગેની (૩) વિગતો, નીચે મુજબ છે.

૨૦.૨.૧ મુદ્દા નં. ૨, ૬ અને ૧૦ અંગે, પરિચ્છેદ: ૨૧ થી ૩૨.

૨૦.૨.૨ મુદ્દા નં. ૧, ૭ અને ૧૧ અંગે, પરિચ્છેદ: ૩૩ થી ૪૧.

૨૦.૨.૩ મુદ્દા નં. ૩ અંગે, ફકરો: ૪૨ થી ૫૪.

૨૦.૨.૪ મુદ્દા નં. ૪ અને ૫ અંગે, અનુચ્છેદ: ૫૫ થી ૬૫.

૨૦.૨.૫ મુદ્દા નં. ૮, ૯ અને ૧૨ અંગે, અનુચ્છેદ: ૬૬ થી ૯૬.

૨૦.૨.૬ મુદ્દા નં. ૧૩ સંબંધે, પરિચ્છેદ: ૯૭ થી ૯૯.

૨૦.૨.૭ મુદ્દા નં. ૧૪ અંગે, (અંતિમ આદેશ), પરિચ્છેદ: ૧૦૦ થી ૧૦૬.

મુદ્દા નં.: ૨, ૬ અને ૧૦

૨૧. મુદ્દા નં. ૨, ૬ અને ૧૦ પરસ્પર સંબંધિત છે અને તેમનો એકસાથે વિચાર કરવામાં આવે છે. આ મુદ્દાઓ નીચે મુજબ છે.

“૨. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે મતોની ગણતરી વખતે જરૂર ટપાલ મતપત્રકો ગેરકાયદેસર રીતે નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા?

૬. શું અરજદાર એ સાબિત કરે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણી માટેની ‘પટ-ધોળકા મતવિસ્તાર’માંથી પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં. ૨) સંબંધિત ચૂંટણીનું પરિણામ, મતોને અયોગ્ય રીતે સ્વીકારવાનો ઇનકાર / અસ્વીકાર કરવાના કારણે, મહત્વપૂર્ણ રીતે પ્રભાવિત થયું છે?

૧૦. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ‘પટ-ઢોલકા મતવિસ્તાર’માંથી પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨)ની ચૂંટણીને જનપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(૩) હેઠળ અમાન્ય જાહેર કરવાની જરૂરીયાત છે?”

૨૨.૧ જ્યાં સુધી મુદ્દા નં. ૨નો સંબંધ છે, અરજદારનો કેસ એવો છે કે, મતગણતરી સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા કુલ ૧,૬૦,૮૪૪ મતો વિચારણા હેઠળ લેવામાં આવ્યા હતા, જેમાંથી ૧,૫૯,૯૧૭ મતો ઇ.વી.એમ.માંથી હતા અને ૯૨૭ ટપાલ મતપત્રો હતા.

૨૨.૨ પરત ફરતા અધિકારીની મુદ્દા અને હસ્તાક્ષરવાળું અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ (આંક ૭૬એ) દર્શાવે છે કે, મતોની ગણતરીના સમયે, કુલ ૧,૬૧,૨૭૩ મત પરત ફરતા અધિકારીએ વિચારણા હેઠળ લીધા હતા, જેમાંથી ૧,૫૯,૯૧૭ મત ઇ.વી.એમ.માંથી હતા અને ૧૩૫૬ ટપાલ મતપત્રો હતા. ઉક્ત અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ (આંક ૭૬એ) આગળ વધુ દર્શાવે છે કે, મતોની ગણતરીના સમયે પરત ફરતા અધિકારીને પ્રાપ્ત થયેલા અને તેની દ્વારા વિચારણા હેઠળ લેવાયેલા કુલ ૧૩૫૬ ટપાલ મતપત્રોમાંથી ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રો નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા. આનો તફાવત

૪૨૯ મતો (ટપાલ મતપત્રો) વિવાદનો મુદ્દો છે, જે ઉપર ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવ્યો છે. અદાલતે આ નિર્ધારિત કરવાનું છે કે પરત ફરતા અધિકારી દ્વારા ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રોનો અસ્વીકાર કાયદેસર હતો કે ગેરકાયદેસર.

૨૩.૧ આ મુદ્દાઓની મૂળવણી કરવા માટે, છ આંકડાઓ ધ્યાનમાં રાખવા જરૂરી છે. તેઓ નીચે મુજબ છે:—

(એ) અરજકર્તાને ઈવીએમો દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા કુલ મતો.

(બી) પરત ફરેલા ઉમેદવારને ઈવીએમો દ્વારા પ્રાપ્ત કુલ મતો.

(સી) પોસ્ટલ બેલેટ દ્વારા અરજદારને પ્રાપ્ત થયેલા કુલ મતો.

(ડી) પરત ફરેલા ઉમેદવારને ટપાલ મતપત્રો દ્વારા મળેલા કુલ મતો.

(ઈ) ઈ.વી.એમ.માંથી મતોની ગણતરી સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા વિચારણામાં લેવાયેલા કુલ મત.

(એફ) મતોની ગણતરી વખતે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા વિચારણા હેઠળ લેવાયેલા કુલ ટપાલ મતપત્રો.

૨૩.૨ ઉપર નોંધાયેલા છ આંકડાઓમાંથી પ્રથમ પાંચ અંગે અરજદાર, સામાવાળા નં. ૨ અને રિટર્નિંગ ઓફિસર વચ્ચે કોઈ વિવાદ નથી. તે પાંચ આંકડા નીચે મુજબ છે.

(એ) ઈ.વી.એમ. દ્વારા અરજદારે મેળવેલા કુલ મતો ૭૦૬૭૫ છે.

(બી) ઈ.વી.એમ. દ્વારા પરત ફરેલા ઉમેદવારને પ્રાપ્ત કુલ મતો ૭૧૧૮૯ છે.

(સી) અરજદારને ટપાલ મતપત્રો દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા કુલ મત ૫૨૮ છે.

(ડી) પરત જાહેર કરાયેલ ઉમેદવારને ટપાલ મતપત્રો દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા કુલ મતો ૩૪૧ છે.

(ઈ) રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા, મતગણતરી સમયે, ઈવીએમમાંથી ગણવામાં આવેલ / વિચારણામાં લેવામાં આવેલ કુલ મતો ૧,૫૯,૯૧૭ છે.

૨૪. વિવાદ માત્ર એક જ મુદ્દા પર છે :— મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા કુલ કેટલી ટપાલ મતપત્રિકાઓની ગણતરી કરવામાં આવી હતી / વિચારણામાં લેવામાં આવી હતી. અરજદારનો કેસ એવો છે કે, મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા માત્ર ૯૨૭ ટપાલ મતપત્રિકાઓ પ્રાપ્ત થયેલી અને વિચારણામાં લેવામાં આવેલી હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું અને આ ૯૨૭ ટપાલ મતપત્રિકાઓમાંથી નામંજૂર મતો શૂન્ય દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. તેના વિરુદ્ધમાં, સામાવાળા નં. ૨ અને રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા આગળ ધપાવવામાં આવેલું વલણ એવું છે કે, મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલી અને વિચારણામાં લેવામાં આવેલી ટપાલ મતપત્રિકાઓની કુલ સંખ્યા ૧૩૫૬ હતી, અને આ કુલ ૧૩૫૬ ટપાલ મતપત્રિકાઓમાંથી ૪૨૯ ટપાલ

મતપત્રિકાઓ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી, અને બાકીની ૯૨૭ મતોથી અરજદારને ૫૨૮ મત મળ્યા હતા અને વિજેતા ઉમેદવારને ૩૪૧ મત મળ્યા હતા. આમ આ બંને આંકડાઓ (૧૩૫૬ અથવા ૯૨૭) વચ્ચે ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રિકાઓનો તફાવત છે.

૨૫. તેથી મુદ્દો (નં. ૨) એવો છે કે, શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે મતોની ગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રકો ગેરકાયદેસર રીતે નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા. આ બાબતે નોંધમાં મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓ ઉપલબ્ધ છે, જેના વિગતવાર વિગતો નીચે મુજબ છે.

૨૬.૧ અરજદારે સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ કર્યો. તેનું સાક્ષ્ય આંક ૭૫ પર છે. મુખ્ય પરીક્ષણના સ્થાને દાખલ કરાયેલું તેનું સોગંદનામું, સારરૂપે, તેની અરજીમાં કરાયેલ કથનોની જ રેખા પર છે. તેની જિરહમાં પણ, તેણે પોતાનો અભિગમ યથાવત્ રાખ્યો કે વિચારણામાં લેવાયેલા મતોની કુલ સંખ્યા ૧,૬૦,૮૪૪ હતી, જેમાંથી કુલ ટપાલ મતપત્રો ૯૨૭ હતા (આંક ૭૫નો પ્રશ્ન નં. ૧૬). અરજદારે સાક્ષીપેટીમાં રહેલા સમયે, પોતાના કહેવા માટે આધારરૂપ દસ્તાવેજી પુરાવો નોંધ પર રજૂ કર્યો. અરજદારના કહેવા મુજબ, મતગણતરી / પરિણામની જાહેરાતના દિવસે, રિટર્નિંગ ઓફિસરે અરજદારને સહી વિનાની અંતિમ પરિણામ પત્રક-ફોર્મ ૨૦ ની નકલ (આંક ૮૩) આપી હતી, જેમાં રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રાપ્ત થયેલા હોવાનું દર્શાવાયેલા ટપાલ મતપત્રોની કુલ સંખ્યા ૯૨૭ હતી, અને

આ કુલ ૯૨૭ ટપાલ મતપત્રોમાંથી મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસરે શૂન્ય ટપાલ મતપત્ર નામંજૂર થયેલા હોવાનું દર્શાવ્યું હતું.

૨૬.૨ અરજદારે વધુમાં એવું નિવેદન આપ્યું કે, ફાઇનલ રિઝલ્ટ શીટ ફોર્મ-૨૦ (આંક ૭૬એ) ની બીજી એક નકલમાં, જે તેને અનુગામી દિવસે રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતાની સીલ અને સહી સાથે આપી હતી, તેમાં રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રાપ્ત થયેલા પોસ્ટલ બેલેટની કુલ સંખ્યા ૧૩૫૬ દર્શાવવામાં આવી હતી, અને આ કુલ ૧૩૫૬ પોસ્ટલ બેલેટમાંથી ૪૨૯ પોસ્ટલ બેલેટ મતગણતરી વખતે રિટર્નિંગ ઓફિસરે નામંજૂર કર્યા હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું. અરજદારનો એવો કેસ છે કે ફાઇનલ રિઝલ્ટ શીટ ફોર્મ-૨૦ બે હોઈ શકતી નથી અને જે નકલ તેને બાદમાં આપવામાં આવી હતી, એટલે કે આંક ૭૬એ, તેમાં ચેડાં કરાયેલા આંકડા સમાવાયેલા છે અને તેને વિચારણામાં લેવાય નહીં તથા માત્ર ફાઇનલ રિઝલ્ટ શીટ ફોર્મ-૨૦ (આંક ૮૩), જે તેને પરિણામ જાહેર થયાના દિવસે આપવામાં આવી હતી, તેને જ વિચારણામાં લેવાય.

૨૬.૩ અરજદારના ઉપરોક્ત પુરાવા સામે, સામાવાળા નં. ૨ ની જુબાની આંક ૧૩૯ પર છે. સામાવાળા નં. ૨ ના પુરાવામાંથી આ મુદ્દા અંગે ખાસ કંઈ નિષ્પત્ત થતું નથી. સામાવાળા નં. ૨ ને તે બાબતે કોઈ વ્યક્તિગત જાણકારી નહોતી, કારણ કે મતગણતરીના દિવસે તે કોઈ પણ સમયે મતગણતરી કેન્દ્ર પર હાજર નહોતો. વધુમાં, પોતાના પુરાવામાં પ્રશ્ન નં. ૬૯ ના જવાબમાં તેણે આ અર્થનું

નિવેદન કર્યું હતું કે :- 'આગળથી મને જે કોઈ પ્રશ્ન પૂછવામાં આવશે અને જે મતગણતરી સમયે શું બન્યું હતું તે સંબંધિત હશે, તો મારો જવાબ એવો રહેશે કે, હું ત્યાં હાજર ન હતો અને તેથી મને જાણ ન હોઈ શકે, પરંતુ મને ફક્ત એટલી જ જાણ હોઈ શકે કે, જે મને મારા મતગણતરી એજન્ટ દ્વારા કહેવામાં આવ્યું હોય.' એ પણ નોંધાય છે કે જણાવેલ મતગણતરી એજન્ટ અથવા ચૂંટણી એજન્ટ અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિએ સામાવાળા નં. ૨ તરફથી સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ કર્યો નહોતો, જોકે તેમના નામો સામાવાળા નં. ૨ તરફથી રજૂ કરાયેલ સાક્ષીઓની યાદીમાં (આંક ૬૮) આપવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ પુરશીસ આંક ૧૪૩ દ્વારા તમામને પડતા મૂકવામાં આવ્યા હતા. સામાવાળા નં. ૨ તરફથી એવો દાવો કરવામાં આવે છે કે અંતિમ પરિણામ પત્રક-ફોર્મ ૨૦ (આંક ૭૬અ), જે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા હસ્તાક્ષરિત દસ્તાવેજ છે, તે જ એકમાત્ર પ્રમાણીકૃત દસ્તાવેજ છે અને માત્ર તેને જ વિચારણામાં લઈ શકાય અને અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ (આંક ૮૩) ને વિચારણામાં લઈ શકાય નહીં. તે જ સમયે સામાવાળા નં. ૨ એ એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ (આંક ૮૩) પણ અભિલેખનો ભાગ છે (આંક ૧૩૯ ના પ્રશ્ન નં. ૬૩ અને ૬૫ મુજબ).

૨૬.૪ રિટર્નિંગ ઓફિસરે (આંક ૯૯ મુજબ) એવી સાક્ષી આપી કે અંતિમ પરિણામ પત્રક-ફોર્મ ૨૦ (આંક ૭૬એ), જેના પર તેમની સહી છે, તે જ એકમાત્ર પ્રમાણિત દસ્તાવેજ છે અને માત્ર તે જ વિચારણામાં લેવામાં આવી શકે.

જોકે, અરજદારનો એવો દાવો હોવા છતાં, મતગણતરી થયેલી તે જ તારીખે કે ત્યારપછીની કોઈ તારીખે તેમણે અરજદારને અંતિમ પરિણામ પત્રક-ફોર્મ ૨૦ (આંક ૭૬એ) આપ્યું હતું કે નહીં તે બાબતે તેઓ નિશ્ચિત ન હતા (આંક ૯૯ના પ્રશ્ન નં. ૨૨૧ મુજબ).

૨૬.૫ આ સંદર્ભે મૌખિક પુરાવો ઉપર મુજબ નોંધાયેલ છે, તેમ છતાં આવા મુદ્દાઓનો નિર્ણય માત્ર મૌખિક પુરાવાના આધારે કરી શકાય નહીં. દસ્તાવેજી પુરાવા પણ નોંધ પર ઉપલબ્ધ છે, જેનો આ મુદ્દાઓ પર પ્રભાવ પડી શકે છે. આ સંદર્ભે સંબંધિત દસ્તાવેજો આંક ૧૧૧ અને ૧૧૨ છે, જેના વિગતવાર ઉલ્લેખ નીચે મુજબ છે.

૨૭.૧ ભારતના ચૂંટણી આયોગની સ્થાયી સૂચનાઓ અનુસાર (રિટર્નિંગ ઓફિસર માટેની હેન્ડબુકના પેરા- ૧૬.૨.૨, આંક ૧૦૧), નિર્ધારિત નમૂનામાં નિરીક્ષક તરફથી પૂર્વ અધિકૃતતા વિના કોઈ પણ રિટર્નિંગ ઓફિસર પરિણામ જાહેર કરી શકતો નથી. હાલના કેસમાં, રિટર્નિંગ ઓફિસરને પૂછવામાં આવ્યું હતું કે શું તેણે નિરીક્ષક પાસેથી આવી કોઈ અધિકૃતતા મેળવી હતી, જેના જવાબમાં તેણે હકારમાં ઉત્તર આપ્યો હતો (આંક ૯૯ના પ્રશ્ન નં. ૨૭૩ મુજબ). રિટર્નિંગ ઓફિસરે નિરીક્ષકે આપેલ ઉક્ત અધિકૃતતા આંક ૧૧૨ પર નોંધપાત્ર તરીકે રજૂ કરી હતી. તે નીચે મુજબ છે.

“શ્રીમતી વિનિતા બોહરા (આઈએએસ), ૧૭ – ખેડા સંસદીય મતવિસ્તારના પટ-ધોળકા વિધાનસભા મતવિસ્તાર / વિધાનસભા વિભાગ માટે અવલોકકર કોડ (જી૨૨૦૭૪), મતગણતરીની નિષ્પક્ષતા અને ફોર્મ નં.૨૦ માં પરિણામના સંકલનની સંપૂર્ણ ચોકસાઈ વિશે મેં જાતે સંતોષ પ્રાપ્ત કર્યા પછી, આથી પટ-ધોળકા વિધાનસભા મતવિસ્તારના રિટર્નિંગ અધિકારીને પરિણામ જાહેર કરવા માટે અધિકૃત કરું છું.

એસડી/- નિરીક્ષકનું નામ: શ્રીમતી વિનિતા બોહરા નિરીક્ષકનો કોડ: જી૨૨૦૭૪ વિધાનસભા મતવિસ્તાર નં. અને નામ: પટ-ધોળકા”

૨૭.૨ ઉપરોક્ત પ્રમાણપત્ર (આંક ૧૧૨) એક દસ્તાવેજ (આંક ૧૧૧) પર આધારિત છે – જે એવો દસ્તાવેજ છે કે જેમાં મતગણતરી વખતે, પોસ્ટલ બેલેટ સહિત, રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા વિચારણામાં લેવાયેલા તમામ મતોની વિગતો (રાઉન્ડવાઈઝ) સમાવિષ્ટ છે. તે ૨૦ પાનાંનો દસ્તાવેજ છે. દરેક પાનાં પર તેમાં રિટર્નિંગ ઓફિસર તેમજ ઓબ્ઝર્વર એમ બંનેના હસ્તાક્ષર છે. ઉક્ત દસ્તાવેજ પુરાવાનું છેલ્લું પાનું (આંક ૧૧૧), જે રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતે જ, જ્યારે તેઓ સાક્ષીપેટીમાં હતા ત્યારે, નોંધપત્ર પર મૂક્યું હતું, તેમાં પોસ્ટલ બેલેટની બધી વિગતો સમાવિષ્ટ છે. ઉક્ત દસ્તાવેજ અનુસાર, જેના પર રિટર્નિંગ ઓફિસર અને ઓબ્ઝર્વરના હસ્તાક્ષર છે, કુલ પ્રાપ્ત થયેલ પોસ્ટલ બેલેટ ૮૨૭ છે અને નામંજૂર થયેલ પોસ્ટલ બેલેટ શૂન્ય છે. ઉક્ત છેલ્લા પાનાંમાં એ પણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે

કે વિચારણામાં લેવાયેલા કુલ મતો ૧,૬૦,૮૪૪ હતા (ઇ.વી.એમ.માંથી ૧,૫૯,૯૧૭ મત અને પોસ્ટલ બેલેટના ૯૨૭ મત).

૨૮.૧ ઉપરોક્ત દસ્તાવેજ આંક ૧૧૧ ને બે અંતિમ પરિણામ શીટો આંક ૭૬એ અને આંક ૮૩ ની સરખામણીએ મૂલવતાં, તમામ મુદ્દાઓ પર આંક ૮૩ જ આંક ૧૧૧ સાથે મેળ ખાતો આવે છે. તેના વિરુદ્ધમાં, આંક ૭૬એ બે મહત્વપૂર્ણ મુદ્દાઓ પર આંક ૧૧૧ સાથે મેળ ખાતો નથી.

૨૮.૨ આંક ૧૧૧ માં, મતગણતરી સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ અને વિચારણામાં લેવાયેલા હોવાનું દર્શાવવામાં આવેલા કુલ પોસ્ટલ બેલેટ ૯૨૭ બતાવવામાં આવ્યા છે, અને એ જ આંકડો આંક ૮૩ માં છે. વધુમાં, આંક ૧૧૧ માં, મતગણતરી સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા અને વિચારણામાં લેવાયેલા હોવાનું દર્શાવવામાં આવેલા કુલ મતો (ઇ.વી.એમ. દ્વારા અને પોસ્ટલ બેલેટ દ્વારા) ૧,૬૦,૮૪૪ બતાવવામાં આવ્યા છે, અને એ જ આંકડો આંક ૮૩ માં પણ પ્રતિબિંબિત થાય છે.

૨૮.૩.૧ તેની સામે, આંક ૭૬એ બે મહત્વપૂર્ણ મુદ્દાઓ પર આંક ૧૧૧ સાથે મેળ ખાતો નથી. આંક ૧૧૧માં, મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ અને વિચારણામાં લેવાયેલા કુલ ટપાલ મતપત્રકોની સંખ્યા ૯૨૭

દર્શાવવામાં આવી છે, જ્યારે આંક ૭૬એમાં ઉક્ત સંખ્યા ૧૩૫૬ છે (જરૂર ટપાલ મતપત્રકોનો તફાવત).

૨૮.૩.૨ તે જ રીતે, આંક ૧૧૧ માં, કુલ મત (ઈવીએમ અને ટપાલ મતપત્રો દ્વારા) જે પરત ફરતા અધિકારી દ્વારા મતગણતરીના સમયે પ્રાપ્ત થયેલ અને વિચારણામાં લેવાયેલ દર્શાવવામાં આવ્યા છે તે ૧,૬૦,૮૪૪ છે, જ્યારે આંક ૭૬એ માં ઉક્ત આંકડો ૧,૬૧,૨૭૩ છે (મતના જરૂર નો એ જ તફાવત).

૨૮.૪ ઉપરોક્ત સંદર્ભિત આંક ૧૧૧, જેના પર રિટર્નિંગ ઓફિસર તથા ઓબ્ઝર્વર બંનેની સહી છે, અને જે વિવાદિત ચૂંટણીના પરિણામની જાહેરાત કરવા માટે ઓબ્ઝર્વરે રિટર્નિંગ ઓફિસરને અધિકૃતતા આપવા માટેનો આધાર હતો, તેને અદાલતે સ્વીકારવો જ પડશે. તે સ્વીકારવામાં ન આવી શકે એવું નથી અને કોઈપણ પક્ષનો એવો કેસ પણ નથી કે ઉક્ત દસ્તાવેજ, જે રિટર્નિંગ ઓફિસર પોતે મારફતે નોંધમાં આવ્યો છે, તેને કોઈપણ કારણસર સ્વીકારવામાં ન આવે.

૨૮.૫ ઉપરોક્ત કારણોસર, આ અદાલત એવું ઠરાવે છે કે, બે અંતિમ પરિણામ પત્રકો ફોર્મ-૨૦ એટલે કે આંક ૭૬એ અને આંક ૮૩ પૈકી, આંક ૮૩ જ એવો છે જે મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસરે વિચારણામાં લીધેલા કુલ મતોની

સાચી સંખ્યાઓ પ્રતિબિંબિત કરે છે, જે તેની દ્વારા નિરીક્ષકને દર્શાવવામાં આવી હતી.

૨૯.૧ આ તબક્કે નોંધવું યોગ્ય છે કે રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતાના નિવેદનમાં (આંક ૯૯ ના પ્રશ્ન નં. ૨૫૬ મુજબ) જણાવ્યું હતું કે તેને કુલ ૧૩૫૬ ટપાલ મતપત્રો પ્રાપ્ત થયા હતા અને તે ૧૩૫૬માંથી મતગણતરીના સમયે તેણે ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રો નામંજૂર કર્યા હતા. નોંધપાત્ર વાત એ પણ છે કે પરિણામ જાહેર કરવાની મંજૂરી મેળવવા માટે નિરીક્ષક સમક્ષ અધિકૃતતા માંગતી વખતે રિટર્નિંગ ઓફિસરે લેખિતમાં નિરીક્ષકને (આંક ૧૧૧ મુજબ) દર્શાવ્યું હતું કે મતગણતરીના સમયે તેના દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા અને વિચારણા હેઠળ લેવામાં આવેલા કુલ ટપાલ મતપત્રો ૯૨૭ હતા (અને ૧૩૫૬ નહોતા) અને નામંજૂર કરાયેલા ટપાલ મતપત્રો શૂન્ય હતા (અને ૪૨૯ નહોતા). આ દસ્તાવેજી પુરાવાઓના સંયુક્ત વિચારણાથી એવો નિષ્કર્ષ નીકળે છે કે ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રો માત્ર અરજદાર સહિત કોઈપણ ઉમેદવારને બતાવવામાં આવ્યા નહોતા (જે તેનો કેસ અને પુરાવો છે) એટલું જ નહીં, પરંતુ તે ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રો નિરીક્ષકને પણ બતાવવામાં આવ્યા નહોતા. આથી એ પણ પ્રગટ થાય છે કે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીના અભિલેખોમાં, ખાસ કરીને અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ માં, રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા ચેડાં કરવામાં આવ્યા હતા. તેના ગંભીર પરિણામો થઈ શકે છે, જેની વિગતવાર ચર્ચા આ ચુકાદાના પાછળના ભાગમાં (બ્રજ આચરણના મુદ્દા સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે) કરવામાં આવી છે; તેમ છતાં, મુદ્દા

નં. ૨ અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી અભિલેખ પર રહેલા દસ્તાવેજ પુરાવાઓના આધાર પર આ અદાલત આ નિષ્કર્ષે આવે છે કે મતગણતરીના સમયે જરૂર ટપાલ મતપત્રોને રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા ગેરકાયદેસર રીતે વિચારણામાંથી બહાર રાખવામાં આવ્યા હતા અને તેથી તેઓ ગેરકાયદેસર રીતે નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા. તેથી મુદ્દા નં. ૨ નો જવાબ હકારાત્મક આપવામાં આવે છે.

૨૯.૨ ઉપર મુજબ ઠરાવ્યા પછી, મુદ્દા નં. ૬ ના હેતુસર વધુમાં આ બાબતની તપાસ કરવી જરૂરી બને છે કે, પરત ફરેલ ઉમેદવારને લગતા હદ સુધી, જરૂર ટપાલ મતપત્રોના ઉક્ત અયોગ્ય બાકાતકરણ / નામંજૂરીને કારણે ચૂંટણીનું પરિણામ મહત્વપૂર્ણ રીતે પ્રભાવિત થયું હોવાનું કહી શકાય કે નહીં. વર્તમાન કેસમાં, અરજદારની સરખામણીએ પરત ફરેલ ઉમેદવારનો વિજય અંતર ૩૨૭ મતનો છે. ગેરકાયદેસર રીતે નામંજૂર કરાયેલા મતોની સંખ્યા (જરૂર મત) વિજય અંતર (૩૨૭ મત) કરતાં વધુ છે અને તેથી, આ પણ સાબિત થાય છે કે પ્રશ્નાસ્પદ ચૂંટણીનું પરિણામ તે જરૂર મતોના ઉક્ત અયોગ્ય ઇનકાર / નામંજૂરીથી મહત્વપૂર્ણ રીતે પ્રભાવિત થયું છે. તેથી મુદ્દા નં. ૬ નો જવાબ હકારાત્મક આપવામાં આવે છે. તેના પરિણામ સ્વરૂપે, મુદ્દા નં. ૧૦ નો જવાબ પણ હકારાત્મક આપવો જરૂરી બને છે અને તે મુજબ આપવામાં આવે છે, તથા એમ ઠરાવવામાં આવે છે કે, ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ૫૮-ઢોલકા મતવિસ્તાર પરથી પરત ફરેલ ઉમેદવાર

(સામાવાળા નં. ૨) ની ચૂંટણી લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(૩) હેઠળ શૂન્ય જાહેર કરવી જરૂરી છે.

૩૦.૧ જોકે, ઉપર ઉલ્લેખિત દસ્તાવેજ પુરાવાઓ (આંક ૧૧૧ અને ૧૧૨ વિરુદ્ધ આંક ૭૬એ અને ૮૩) મુદ્દા નં. ૨, ૬ અને ૧૦ ને હકારાત્મક રીતે જવાબ આપવા માટે પૂરતા છે, જેમ કે ઉપર ઠરાવાયું છે, તેમ છતાં અન્ય પુરાવાઓ પણ છે, જે ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષને વધુ મજબૂત બનાવે છે.

૩૦.૨ જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ તરફથી રિટર્નિંગ ઓફિસરની જિરહ કરવામાં આવી રહી હતી, ત્યારે એવો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે મતગણતરીના સમયે કંઈપણ ખોટું બન્યું ન હતું અને જો કંઈ ખોટું બન્યું હોત, તો ઓબ્ઝર્વરે નિશ્ચિતપણે તે જ તબક્કે રિટર્નિંગ ઓફિસરને રોક્યા હોત. આ સંદર્ભે આંક ૯૯ ના પ્રશ્ન નં. ૨૪૯ અને ૨૫૦ નો ઉલ્લેખ કરી શકાય, જે નીચે મુજબ વાંચાય છે.

“૨૪૯. પ્રશ્ન : શું એ સાચું છે કે, ભારતના ચૂંટણી આયોગ દ્વારા પ્રેક્ષકની નિમણૂક કરવાનો મૂળભૂત હેતુ ચૂંટણી પ્રક્રિયાના સંચાલન પર નજર રાખવાનો છે? ઉત્તર : હા, એ સાચું છે.

૨૫૦. પ્રશ્ન : ૫૮-ઢોલકા મતવિસ્તાર માટેની મતગણતરી પ્રક્રિયા દરમિયાન, મતગણતરી પ્રક્રિયા સંબંધિત કોઈ અનિયમિતતા અંગે તમને સામાન્ય

અવલોકકર્તા તરફથી કોઈ લેખિત અથવા મૌખિક નિર્દેશો મળ્યા હતા? જવાબ :
ના.”

૩૦.૩ આંક ૯૯ મુજબ રિટર્નિંગ ઓફિસરના પુરાવાનું લેખાંકન પૂર્ણ થતાં, આ અદાલતે પ્રથમદ્રષ્ટ્યે એવું નોંધ્યું કે મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસરની તરફથી થયેલી અનિયમિતતાઓ એટલી ગંભીર હતી કે ભ્રષ્ટ આચરણ સંબંધિત મુદ્દાનો નિર્ણય કરતી વખતે ચુકાદામાં રિટર્નિંગ ઓફિસરનું નામ દર્શાવવામાં આવી શકે. આ બાબત ધ્યાનમાં રાખીને, લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ જે જરૂરી છે તે મુજબ, તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ના આદેશ (આંક ૧૧૫) દ્વારા આ અદાલતે રિટર્નિંગ ઓફિસરને તેની વ્યક્તિગત હેસિયતમાં પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડ્યો હતો. આવું કરતી વખતે, કારણ કે સામાવાળા નં. ૨ એ આ વિવાદમાં ઓબ્ઝર્વરને ખેંચવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો, તેથી રિટર્નિંગ ઓફિસર સાથે ઓબ્ઝર્વરને પણ નામજોગ પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવામાં આવ્યો હતો.

૩૦.૪ આ અદાલતની તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ ની નોટિસના જવાબમાં, ઓબ્ઝર્વર વ્યક્તિગત રીતે પરતફેરપાત્ર તારીખ એટલે કે ૦૧.૦૫.૨૦૧૯ ના રોજ આ અદાલત સમક્ષ હાજર રહ્યા હતા અને તેમણે અદાલતને વ્યક્તિગત રીતે સંબોધી આંક ૧૨૦ દ્વારા તેમનો પ્રથમ લેખિત જવાબ આપ્યો હતો, જેમાં અન્ય બાબતો ઉપરાંત એમ જણાવ્યું હતું કે :— 'મને આર.ઓ. દ્વારા ઇ.સી.આઈ. ના માનક

નમૂનામાં, તેમના યથાવિધી હસ્તાક્ષર સાથે સુપરત કરાયેલા પોસ્ટલ બેલેટ પેપરોના પરિણામમાં કોઈ અસ્વીકૃત મત દર્શાવાયેલા ન હતા. તમામ ૯૨૭ મત માન્ય તરીકે દર્શાવાયા હતા, તેથી હું સંતુષ્ટ હતી અને મેં પ્રમાણપત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા'. આથી, પ્રજાપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ આ અદાલતની નોટિસના જવાબમાં પણ, ઓબ્ઝર્વરનું કહેવું એવું છે કે અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ (આંક ૭૬એ), જે સામાવાળા નં. ૨ ને પરત ફરેલા ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરવાની આધારશિલા હતી, તેમાં ઓબ્ઝર્વરને દર્શાવવામાં આવેલ આંકડો પ્રતિબિંબિત થતો નથી. આ તબક્કે નોંધવામાં આવે છે કે, આંક ૯૯ માં રિટર્નિંગ ઓફિસરે લીધેલા વલણ (પ્ર. નં. ૨૪૯ અને ૨૫૦) તથા રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતે જ નોંધપર મૂકેલા પુરાવા (આંક ૧૧૧) અને તા. ૦૧.૦૫.૨૦૧૯ ના રોજ નોંધપર આવેલા વધારાના દસ્તાવેજી સામગ્રી (આંક ૧૨૦) હોવા છતાં, પ્રજાપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ તેમને ઉપલબ્ધ તક હોવા છતાં, તેમજ વધુમાં આ અદાલતે તા. ૧૯.૦૬.૨૦૧૯ ના આદેશમાં, ખાસ કરીને તેના પરિણેદ : ૫ માં, ઉક્ત તકનું સ્પષ્ટ પુનરોચ્ચાર કરેલું હોવા છતાં, રિટર્નિંગ ઓફિસરે કોઈ સમજૂતી આપવાનું કે તેનો ખંડન કરવાનું કે ઓબ્ઝર્વરની પૂછપરછ કરીને તેમને કોઈ પ્રશ્ન પૂછવાનું પસંદ કર્યું નહોતું.

૩૦.૫ વધુમાં, જ્યારે પરત આવેલ ઉમેદવાર – સામાવાળા નં.૨ પોતાના પુરાવા આપવા માટે ૦૯.૦૯.૨૦૧૯ના રોજ સાક્ષીપેટીમાં હાજર થયો, ત્યારે તેણે પણ

મતગણતરીના સમયે કોઈ ગેરકાયદેસરતા કરવામાં આવી નહોતી એવો દાવો કરવા માટે નિરીક્ષક દ્વારા હસ્તાક્ષરિત દસ્તાવેજોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. આ સંદર્ભે આંક ૧૩૯ના પ્રશ્ન નં. ૬૮ અને ૮૩નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે. જ્યારે સામાવાળા નં.૨એ નિરીક્ષક દ્વારા હસ્તાક્ષરિત દસ્તાવેજોનો ઉલ્લેખ કર્યો, ત્યારે તે ઉલ્લેખ માત્ર આંક ૧૧૧ અને આંક ૧૧૨ તરફ જ હોઈ શકે, કારણ કે તે બે દસ્તાવેજો અને આંક ૧૨૦, જે તે સમય સુધી અભિલેખનો પણ ભાગ હતો, તે સિવાય અભિલેખ પર એવો અન્ય કોઈ દસ્તાવેજ નથી, જેના પર નિરીક્ષકના હસ્તાક્ષર હોય. આ બાબતમાં સામાવાળા નં.૨ તરફથી કોઈ સ્પષ્ટીકરણ આવ્યું નથી.

૩૧.૧ આ તબક્કે પરત ફરેલા ઉમેદવારની તરફથી જોરપૂર્વક રજૂ કરાયેલ એક દલીલનો જવાબ આપવો જરૂરી બને છે. પરત ફરેલા ઉમેદવારના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે છે કે જરૂર ટપાલ મતપત્રકો કવરો મોકલવાની પ્રક્રિયાત્મક અનિયમિતતાઓને કારણે નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા અને તે કવરો (ફોર્મ નં. ૧૩-બી) પરત ફરતા અધિકારી દ્વારા ખોલવામાં પણ આવ્યા નહોતા અને તેથી તે જરૂર ટપાલ મતપત્રકોને ચૂંટણીના આચરણના નિયમોના નિયમ ૫૪-એ ના અર્થમાં ‘મતો’ તરીકે ગણાવી શકાય નહીં. તેથી, તેમના મતાનુસાર, તે જરૂર ટપાલ મતપત્રકોના નામંજૂર કરવાનું ‘કોઈપણ મતના નામંજૂર કરવું’ તરીકે ગણાવી શકાય નહીં અને તેથી પ્રતિનિધિત્વ લોકો

અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(૩) હેઠળ સંબંધિત ચૂંટણીને અમાન્ય જાહેર કરી શકાય નહીં.

૩૧.૨ આ દલીલ સામાવાળા નં. ૨ માટે સ્વવિનાશક ઠરે, કારણ કે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીનું પરિણામ નક્કી કરવા માટે પરત ફરતા અધિકારીએ કેટલા પોસ્ટલ બેલેટો પ્રાપ્ત કર્યા અને વિચારણામાં લીધા તે બાબતનો તથ્ય, પરિણામ જાહેર કરવા માટે પર્યવેક્ષક પાસેથી પરત ફરતા અધિકારી દ્વારા અધિકૃતતા મેળવવા માટે અને તેને અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ માં દર્શાવવા માટે, ભિન્ન હોઈ શકે નહીં. વધુમાં, પર્યવેક્ષકની જાણ બહાર પરત ફરતા અધિકારીએ નોંધપોથીમાં કરેલી છેડછાડ માટે આ દલીલ કોઈ ઉત્તર બની શકતી નથી. તેથી આ દલીલ નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૩૨. એક વધારાનો પરિબળ એવો છે, જે પરત જાહેર થયેલા ઉમેદવાર અને રિટર્નિંગ ઓફિસર વિરુદ્ધ તુલાડું વધુ ઝુકાવશે. આ અદાલતે તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ ના આદેશમાં કરેલ અવલોકનોને ધ્યાનમાં લેતા, ભારતના ચૂંટણી આયોગે સંબંધિત શિસ્તપ્રાધિકારીઓને નિર્દેશ કર્યો હતો કે પ્રશ્નાસ્પદ ચૂંટણીના મતોની ગણતરી સમયે થયેલી ચૂક/ગેરકાયદિતાઓ બાબતે મુખ્ય દંડ ફરમાવવાના હેતુસર રિટર્નિંગ ઓફિસર અને ઓબ્ઝર્વર વિરુદ્ધ શિસ્તસંબંધિત કાર્યવાહી આરંભે. ત્યારબાદ, ઓબ્ઝર્વરે પોતાનું સ્થાન/વલણ (ઉપર નોંધ્યા મુજબ) ભારતના ચૂંટણી આયોગ સમક્ષ સ્પષ્ટ કર્યું અને તેના તા.

૦૯.૦૫.૨૦૧૯ અને ૨૮.૦૫.૨૦૧૯ ના સ્પષ્ટીકરણ/રજૂઆતને ધ્યાનમાં લઈ, ભારતના ચૂંટણી આયોગે પોતાના અગાઉના આદેશ પર પુનર્વિચાર કરીને રાજસ્થાન રાજ્યના મુખ્ય સચિવને તા. ૨૨.૦૭.૨૦૧૯ ના સંદેશા દ્વારા (આંક ૧૩૪) જાણ કરી કે ઓબ્ઝર્વર વિરુદ્ધ શિસ્તસંબંધિત કાર્યવાહી શરૂ ન કરવામાં આવે. જોકે, ભારતના ચૂંટણી આયોગે રિટર્નિંગ ઓફિસર સંબંધે એવી કોઈ રાહત આપી નહોતી. તેથી, રિટર્નિંગ ઓફિસરના હાથે થયેલી ઉક્ત ગેરકાયદેતતા માત્ર નોંધપાત્ર દસ્તાવેજ બાબત જ નથી (ઉપર નોંધ્યા મુજબ), પરંતુ તેને ઓબ્ઝર્વરના નિવેદનનો પણ આધાર મળે છે અને વધુમાં ભારતના ચૂંટણી આયોગ દ્વારા તેની સ્વીકૃતિ પણ આપવામાં આવી છે. નોંધનીય છે કે પરિણામ જાહેર થયા બાદની કોઈપણ પરિસ્થિતિ કોઈ મુદ્દો નક્કી કરવા કે તેનો જવાબ આપવા માટેનો આધાર બની શકે નહીં, જોકે ઉપર પરિચ્છેદ:૨૯ માં નોંધાયેલા દસ્તાવેજ પુરાવાના આધારે આ અદાલત સ્વતંત્ર રીતે જે નિષ્કર્ષે પહોંચી છે, તેને વધુ સમર્થન આપવા માટે વધારાના પરિબળ તરીકે તેનો વિચાર કરી શકાય.

મુદ્દા નં.: ૧, ૭ અને ૧૧

૩૩. મુદ્દા નં. ૧, ૭ અને ૧૧ પરસ્પર સંકળાયેલા છે અને તેમનો એકસાથે વિચાર કરવામાં આવે છે. તે મુદ્દાઓ નીચે મુજબ છે.

૧. શું અરજદાર એ સાબિત કરે છે કે 'પટ-ધોળકા મતવિસ્તાર' માટે મતોની ગણતરી માટે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશોના વિરુદ્ધ હતી અને ગેરકાયદેસર હતી?

૭. શું અરજદાર એ સાબિત કરે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં 'પટ-ધોળકા મતવિસ્તાર'માંથી પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) અંગે, લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અને/અથવા તે અધિનિયમ હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમો અથવા આદેશોના પાલન ન થવાને કારણે ચૂંટણીના પરિણામ પર સારભૂત અસર પડી છે?

૧૧. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં 'પટ-ધોળકા મતવિસ્તાર'માંથી પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં. ૨)ની ચૂંટણીને લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(જ) હેઠળ શૂન્ય જાહેર કરવાની જરૂર છે?"

૩૪. મતોની ગણતરી કરવાની પ્રક્રિયા ભારતના ચૂંટણી આયોગ દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે. ભારતના ચૂંટણી આયોગ દ્વારા સમયાંતરે જારી કરવામાં આવેલ સૂચનાઓનું 'રિટર્નિંગ ઓફિસર માટેનું હેન્ડ-બુક' સ્વરૂપે સંકલન કરવામાં આવ્યું છે. તે જ આંક ૧૦૧ પર નોંધાયેલ છે. મતોની ગણતરી કરવાની

પ્રક્રિયા રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા હાથ ધરવામાં આવી હતી. અરજદારની વિનંતિ પર અને વિજયી ઉમેદવારની સંમતિથી રિટર્નિંગ ઓફિસરની સાક્ષી તરીકે તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમનો પુરાવો આંક ૯૯ પર નોંધાયેલ છે. રિટર્નિંગ ઓફિસરને એ સમજાવવા માટે પૂછવામાં આવ્યું હતું કે મતોની ગણતરી સમયે પ્રક્રિયાત્મક રીતે હકીકતમાં શું થયું હતું. રિટર્નિંગ ઓફિસરના પુરાવાનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ નોંધવામાં આવ્યો છે અને તેની ચર્ચા કરવામાં આવે છે.

૩૫. ઈવીએમના ઉપાંત્ય રાઉન્ડના મતોની ગણતરીના પ્રારંભના સમય અંગે.

૩૫.૧ ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચના, જે ઉક્ત હેન્ડબુકના પેરા : ૧૫.૧૬.૨, આંક ૧૦૧ માં ઈવીએમના અંતિમ પહેલાંના ચક્ર (બીજા છેલ્લાં ચક્ર) માટે મતગણતરી શરૂ કરવાના સમય અંગે સમાવિષ્ટ છે, નીચે મુજબ વાંચાય છે.

ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી શરૂ થયાના ૩૦ મિનિટ બાદ, ઈવીએમની ગણતરી શરૂ કરી શકાય છે. ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી હજી ચાલુ હોય તોપણ, ઈવીએમોને કડક સુરક્ષા કાફલા હેઠળ (એજન્ટો સાથે રહી શકે છે) મજબૂત કક્ષમાંથી મતગણતરી હોલમાં લાવી શકાય છે. તેમ છતાં, જ્યાં સુધી ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી ઈવીએમ ગણતરીનો ઉપાંત્ય ચક્ર શરૂ કરવામાં આવશે નહીં.

૩૫.૨ ભારતના ચૂંટણી આયોગના ઉપર ઉદ્ધૃત કરાયેલા સૂચનોના પાલન અંગે રિટર્નિંગ ઓફિસરના નિવેદનનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે.

“૨૮૨. પ્રશ્ન : બીજા છેલ્લા રાઉન્ડ (અંતિમ પૂર્વવર્તી રાઉન્ડ) માટેની ઈવીએમ મશીનો સ્ટ્રોંગ રૂમમાંથી ક્યારે બહાર લાવવામાં આવી અને ગણતરી હોલમાં ક્યારે લઈ જવામાં આવી ? ઉત્તર : સવારે ૧૧:૧૭:૦૦ વાગ્યાથી આગળ.

૨૮૩. પ્રશ્ન : જ્યારે ૨ થી છેલ્લી ગણતરીની ફેરી માટેની ઈવીએમો ગણતરી હોલમાં લાવવામાં આવી રહી હતી, ત્યારે તે સમયે પોસ્ટલ બેલેટની ગણતરી પૂર્ણ થઈ ગઈ હતી કે નહીં ? ઉત્તર : ના. તે પ્રક્રિયા પૂર્ણ થઈ નહોતી.

૨૮૪. પ્રશ્ન : ગણતરી હોલમાં રજા અંતિમ રાઉન્ડ માટે ઈવીએમો લાવવામાં આવી રહી હતી ત્યારે ટેબલ નં. ૧૫ પર કઈ સ્થિતિ હતી ? જવાબ : સાક્ષીની વિનંતી પર તેને વી.એમ.ફરફનું સી.સી.ટી.વી. દૃશ્યદર્શન બતાવવામાં આવે છે – આર.ઓ. ટેબલ પર – સમય ૧૧:૦૭:૫૨ થી ૧૧:૧૭:૫૮. ઉક્ત દૃશ્યદર્શન ચલાવવામાં આવતા સાક્ષી જણાવે છે કે :– ઉમેદવારોની બધી ટ્રે ખાલી હતી અને તે સમયે માન્ય ટપાલ મતપત્રકોનું ઉમેદવારવાર વિતરણ પણ શરૂ થયું ન હતું.”

૩૫.૩ ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતાં, એ નિર્વિવાદ છે કે ભારતના ચૂંટણી આયોગની ઉપર ઉદ્ઘૃત સૂચનાનું મતગણતરીના સમયે પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું. સામાવાળા નં. ૨ ની સંભાવનાઓના ઉન્નતિ માટે સહાયની કડીમાં રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા આ પ્રથમ પગલું કેવી રીતે હતું તે મુદ્દા નં. ૮, ૯ અને ૧૨ (બ્રષ્ટ આચરણ) નો જવાબ આપતી વખતે વિગતવાર પરખવામાં આવ્યું છે, પરંતુ તે બાબતને હાલમાં અલગ રાખીએ તો પણ, ભારતના ચૂંટણી આયોગની આ સૂચનાનો ભંગ થયો હતો તે નિર્વિવાદ છે.

૩૬. ટપાલ મતપત્રોની ફરજિયાત પુનઃચકાસણી અને ફરજિયાત પુનઃગણતરી બાબતે.

૩૬.૧ એ બાબત વિવાદિત નથી કે રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રાપ્ત કુલ ટપાલ મતપત્રો (૧૩૫૬ અથવા ૯૨૭) ૩૨૭ મતોના વિજય અંતર કરતાં વધુ હતા. ભારતના ચૂંટણી પંચની સૂચનાઓનો અર્થ એવો છે કે, આવી પરિસ્થિતિમાં, ફરજિયાત પુનઃગણતરી કરવામાં આવશે અને તમામ ટપાલ મતપત્રોની ફરજિયાત પુનઃચકાસણી પણ કરવામાં આવશે. આ સૂચનાઓ નીચે ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવે છે. ઉક્ત પ્રક્રિયાનું પાલન રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા કરવામાં આવ્યું ન હતું, એવું સ્વયં રિટર્નિંગ ઓફિસરે જણાવ્યું છે, જે નીચે પણ ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવે છે.

૩૬.૨ ભારતના ચૂંટણી પંચની સૂચના, જે રિટર્નિંગ ઓફિસર માટેની હેન્ડબુક આંક ૧૦૧ ના પેરા : ૧૫.૧૫.૫.૧ માં પોસ્ટલ બેલેટની અનિવાર્ય પુનઃચકાસણી અંગે સમાવાયેલ છે, નીચે મુજબ છે.

જે કિસ્સામાં વિજયનું અંતર પ્રાપ્ત થયેલા ટપાલ મતપત્રોની કુલ સંખ્યાથી ઓછું હોય, તેવા કિસ્સામાં તમામ ટપાલ મતપત્રોની ફરજિયાત પુનઃચકાસણી થવી જોઈએ. અવલોકકર્તા અને આર.ઓ.ની હાજરીમાં, અમાન્ય તરીકે નામંજૂર કરાયેલા તમામ ટપાલ મતપત્રો તેમજ દરેક અને પ્રત્યેક ઉમેદવારના પક્ષમાં ગણાયેલા ટપાલ મતોની ફરી એકવાર ચકાસણી અને તાળમેલ કરવામાં આવશે. અવલોકકર્તા અને આર.ઓ. પુનઃચકાસણીનાં નિષ્કર્ષો નોંધશે અને પરિણામને અંતિમ સ્વરૂપ આપતાં પહેલાં પોતાનો સંતોષ કરશે. મતદાનની ગુપ્તતાને અશુભ રાખીને સમગ્ર કાર્યવાહીનું વિડિયોગ્રાફી થવી જોઈએ અને ભવિષ્યના સંદર્ભ માટે વિડિયો-કેસેટ / સી.ડી.ને અલગ કવરમાં સીલ કરવી જોઈએ.

૩૬.૩ ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચના, જે ઉક્ત હેન્ડબુકના પેરા : ૧૫.૩૦.૯ આંક ૧૦૧ માં પોસ્ટલ બેલેટોની ફરજિયાત પુનઃગણતરી અંગે સમાવિષ્ટ છે, નીચે મુજબ છે.

આયોગે નક્કી કર્યું છે કે જ્યાં ચૂંટણીનું પરિણામ પ્રથમ બે ઉમેદવારોને પ્રાપ્ત થયેલા ટપાલ મતપત્રોના તફાવતના આધારે નક્કી થવાનું હોય, ત્યાં, ભલે

કોઈ ઉમેદવાર તેની માંગ ન કરે, છતાં ટપાલ મતપત્રકોની ફરજિયાત અને વ્યાપક પુનર્ગણતરી કરવામાં આવશે.

૩૬.૪ ભારતના ચૂંટણી આયોગના ઉપરોક્ત ઉદ્ધૃત નિર્દેશોના ઉદ્દેશનું દર્શન કરતો રિટર્નિંગ ઓફિસરના નિવેદનનો સંબંધિત ભાગ, એટલે કે (૧) પોસ્ટલ બેલેટોની ફરજિયાત પુનઃચકાસણી અને (૨) પોસ્ટલ બેલેટ પેપરોની ફરજિયાત તથા સર્વગ્રાહી પુનઃગણતરી બાબતે, નીચે મુજબ છે.

“૨૭૬. પ્રશ્ન : પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) નો અરજદાર ઉપર વિજયનો અંતર કેટલો હતો ? ઉત્તર : ૩૨૭ મતો.

૨૭૭. પ્રશ્ન : આપે અગાઉ નિવેદન આપ્યું છે કે, આપને કુલ પ્રાપ્ત થયેલા ટપાલ મતપત્રો ૧૩૫૬ હતા. આપ દ્વારા નામંજૂર કરાયેલા કુલ ટપાલ મતપત્રો ૪૨૯ હતા. તેથી, પરત ફરેલ ઉમેદવારને અરજદાર ઉપર મળેલ વિજયનો અંતર, પ્રાપ્ત થયેલા કુલ ટપાલ મતપત્રોથી ઓછો હતો. આવી પરિસ્થિતિમાં, ભારતના ચૂંટણી આયોગની કઈ સૂચનાઓ અમલમાં આવશે? ઉત્તર : આવી પરિસ્થિતિમાં, હેન્ડ બુક (આંક ૧૦૧) માંના પેરા : ૧૫.૩૦.૯ અને ૧૫.૧૫.૫.૧ માં સમાવિષ્ટ સૂચનાઓ અમલમાં આવશે.

૨૭૮. પ્રશ્ન : ઉપરોક્ત ઉદ્દેશિત સૂચનાઓ (ફરો : ૧૫.૩૦.૯) મુજબ, જે ફરજિયાત છે, તે પોસ્ટલ બેલેટોની પુનઃગણતરી તમે કરી હતી કે નહીં ? જવાબ : ના. મેં તે પુનઃગણતરી કરી નહોતી.

૨૭૯. પ્રશ્ન : ઉપરોક્ત ઉદ્દેશિત સૂચનાઓ (ફરો : ૧૫.૧૫.૫.૧) મુજબ અનિવાર્ય હોય તેવા ટપાલ મતપત્રોની તમે પુનઃચકાસણી કરી હતી કે નહીં ? ઉત્તર. : ના. મેં તે પુનઃચકાસણી પણ કરી નહોતી."

૩૬.૫ ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતાં, નિર્વિવાદ છે કે ભારતના ચૂંટણી આયોગની ઉપર ઉદ્ભૂત કરેલી ઉપરોક્ત બે સૂચનાઓ, જે સ્વરૂપે ફરજિયાત છે, તેમનું પણ મતગણતરીના સમયે પાલન કરવામાં આવ્યું નહોતું. વર્તમાન મામલામાં, જ્યારે ૩૨૭ મતનો વિજયનો અંતર પ્રાપ્ત થયેલા કુલ ટપાલ મતપત્રકો (૧૩૫૬) કરતા ઓછો હતો અને નામંજૂર કરાયેલા ટપાલ મતપત્રકો (૪૨૯) કરતા પણ ઓછો હતો, ત્યારે તમામ ટપાલ મતપત્રકોની ફરજિયાત પુનઃચકાસણી થવી આવશ્યક હતી અને તેનું વિડિયોગ્રાફી પણ થવું જોઈએ હતું. તે ઉપરાંત, કોઈ ઉમેદવાર તેની માંગણી ન કરે તો પણ, તમામ ટપાલ મતપત્રકોની ફરજિયાત અને વ્યાપક પુનઃમતગણતરી થવી જોઈએ હતી, પરંતુ એવું કરવામાં આવ્યું નહોતું, તેવી સાબિતી રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતે જ આપી છે. સામાવાળા નં. ૨ ના હિતસાધન માટે સહાયની શ્રેણીમાં આ પાલન ન થવાને રિટર્નિંગ ઓફિસરે કેવી રીતે દુરુપયોગ કર્યો, તેની વિગતવાર ચર્ચા મુદ્દા નં. ૮, ૯ અને ૧૨ (બ્રજ

આચરણ) ના ઉત્તર આપતી વખતે કરવામાં આવી છે; પરંતુ તે બાબતને બાજુએ રાખીએ તો, નિર્વિવાદ છે કે ભારતના ચૂંટણી આયોગની આ બે સૂચનાઓનું પણ ઉદ્ધંધન થયું હતું.

૩૭. અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ સંબંધે.

૩૭.૧ ભારતના ચૂંટણી પંચની અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ તૈયાર કરવા બાબતની, આંક ૧૦૧ માં સમાવવામાં આવેલી સૂચનાઓ નીચે મુજબ વાંચાય છે.

“૧૫.૧૫.૩.૬ ત્યારબાદ માન્ય મતોની ગણતરી કરવી અને દરેક ઉમેદવારને તેને આપવામાં આવેલા મતોનો જમા આપવો. ત્યારબાદ દરેક ઉમેદવારને પ્રાપ્ત થયેલા ટપાલ મતોની કુલ સંખ્યા ગણવી, ફોર્મ ૨૦ માં પરિણામ પત્રકમાં યોગ્ય સ્થાને નોંધવી અને ઉમેદવારોની માહિતી માટે તમે તેને ઊંચા અવાજે જાહેર કરવી.

૧૫.૨૭.૩ આ કુલ સરવાળો કાઢતી વખતે, સમગ્ર અંતિમ પરિણામ પત્રકનું સાવધાનીપૂર્વક પરીક્ષણ કરવું જોઈએ અને તે સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ કે તેમાં દરેક અને પ્રત્યેક મતદાન મથક સંબંધે નોંધો કરવામાં આવી છે અને તે ફોર્મ કોઈપણ બાબતમાં અધૂરું નથી.

૧૫.૨૭.૫ કુલ જમા પણ યોગ્ય રીતે કાઢવામાં આવવો જોઈએ, કારણ કે કુલ જમામાં કોઈપણ ખોટી ગણતરીથી ચૂંટણીના પરિણામ અને આ ફોર્મના આધારે કરવાનું પરિણામનું ઘોષણાપત્ર, બંને પર મૂળભૂત અસર પડી શકે છે. તે ફોર્મમાં કોઈપણ વિસંગતિને આયોગ દ્વારા અત્યંત ગંભીરતાથી જોવામાં આવશે અને તેના પરિણામે કડક શિસ્તાત્મક કાર્યવાહી થશે.”

૩૭.૨ ભારતના ચૂંટણી આયોગની ઉપર ઉદ્ધૃત સૂચનાઓના પાલન અંગે રિટર્નિંગ ઓફિસરના નિવેદનનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ વાંચી શકાય છે.

“૨૦૯. પ્રશ્ન : ૧૨.૨૪.૩૫ કલાકે, તમે જાહેર કર્યું હતું કે તમને પ્રાપ્ત થયેલા કુલ પોસ્ટલ બેલેટો ૧૨૩૧ હતા. શું એ સાચું છે કે જણાવેલ ફૂટેજમાં તમે આ જાહેર કરતા દેખાઈ રહ્યા છો ? જવાબ : હા, તે સાચું છે.

૨૧૦. પ્રશ્ન : તમે એ પણ જાહેર કર્યું હતું કે કુલ પ્રાપ્ત થયેલા ૧૨૩૧ ટપાલ મતપત્રોમાંથી ૩૦૧ મતો પ્રથમદષ્ટિયા નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા. શું તે સાચું છે? જવાબ. : હા, દશ્યચિત્રણ તે દર્શાવે છે.

૨૮૭. પ્રશ્ન : ટપાલ મતપત્રોની સંખ્યા જાહેર કરતાં પહેલાં, બપોરે ૧૨:૨૪:૦૦ વાગ્યે, જેમ તમે ઉપર જણાવ્યું છે, શું તમે તે સંખ્યા ફોર્મ નં. ૨૦ માં નોંધેલી હતી ? જવાબ : મને આ તબક્કે યાદ નથી.

૨૮૮. પ્રશ્ન : આ સંદર્ભમાં, ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચનાઓ મુજબ શું આવશ્યકતા છે ? ઉત્તર : હેન્ડ બુક (આંક ૧૦૧) માંથી, હું કહું છું કે પેરા : ૧૫.૧૫.૩.૬ તે તબક્કે લાગુ પડશે.

૨૮૯. પ્રશ્ન : તમે અંતિમ પરિણામ ક્યારે જાહેર કર્યું? ઉત્તર : ૧૩:૧૬:૦૦ કલાકે.

૨૯૦. પ્રશ્ન : અંતિમ પરિણામ જાહેર કરતા પહેલાં, શું ફોર્મ નં. ૨૦ માં તમામ આંકડા ભરવામાં આવ્યા હતા? જવાબ : હા, તે કરવામાં આવ્યું હતું.

૨૯૧. પ્રશ્ન : જ્યારે તમે કહો છો કે અંતિમ પરિણામ જાહેર કરતા પહેલાં ફોર્મ નં. ૨૦ માં તમામ આંકડા ભરવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે તેમાં ટપાલ મતપત્રોના આંકડાઓ પણ સામેલ હતા? ઉત્તર : હા.

૨૯૨. પ્રશ્ન : ઉપર આપના જણાવ્યા મુજબ, તમે ૧૩:૧૬:૦૦ કલાકે અંતિમ પરિણામ જાહેર કરતાં પહેલાં, ફોર્મ નં. ૨૦ માં દરેક ઉમેદવારને પ્રાપ્ત થયેલા ટપાલ મતપત્રોની સંખ્યાઓ નોંધતાં વખતે, શું તમે ૧૨:૨૪:૦૦ કલાકે જાહેરાત કરેલી ટપાલ મતપત્રોની એ જ સંખ્યા નોંધેલી હતી ? ઉત્તર. : ના, તે એ જ સંખ્યા નથી. ફોર્મ નં. ૨૦ માં નોંધાયેલી ટપાલ મતપત્રોની સંખ્યાઓ અને મારી દ્વારા ૧૨:૨૪:૦૦ કલાકે જાહેર કરવામાં આવેલી સંખ્યાઓમાં ફરક છે. આ

તબક્કે, સાક્ષીએ વિનંતી કરી કે આ બાબત અંગે તેને થોડું સ્પષ્ટીકરણ આપવા દેવામાં આવે. તેવી પરવાનગી અપાતા, તેણે જણાવ્યું કે :- આજ રોજ આ બાબત સંબંધે અદાલતમાં ચલાવવામાં આવેલ સી.સી.ટી.વી. દૃશ્યચિત્રમાંથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે મેં પણ ઉક્ત સંખ્યા અન્ય કોઈ પાસેથી પૂછેલી હતી અને ત્યારબાદ, જ્યારે મારા ધ્યાન પર આવ્યું કે તે બાબતમાં ફરક છે, ત્યારે મેં ફોર્મ નં. ૨૦ માં સાચી સંખ્યાઓ નોંધેલી હતી. હું વધુમાં એમ કહું છું કે, મેં જે સંખ્યાઓ જાહેર કરી હતી – દરેક ઉમેદવારને શું મળ્યું અને મેં ફોર્મ નં. ૨૦ માં શું નોંધ્યું, તે બન્ને કિસ્સાઓમાં એકસરખું છે.”

૩૭.૩ ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતાં, આ બાબત નિર્વિવાદ છે કે ભારતના ચૂંટણી પંચની ઉપર ઉદ્ઘૂત ત્રણેય સૂચનાઓનું (અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ની તૈયારી સંદર્ભે) પણ મતગણતરી વખતે પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું. અત્યંત સ્પષ્ટ પાસું એ છે કે, રિટર્નિંગ ઓફિસરના પુરાવા મુજબ, તેમણે રાત્રિના ૧૨:૨૪:૩૫ કલાકે ઉચ્ચ સ્વરે જાહેરાત કરી હતી કે તેમને પ્રાપ્ત કુલ ટપાલ મતપત્રકો ૧૨૩૧ હતા અને આ ૧૨૩૧ ટપાલ મતપત્રકોમાંથી તેમણે ૩૦૧ ટપાલ મતપત્રકો નામંજૂર કર્યા હતા. આથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે તેમના દ્વારા જાહેર કરાયેલ આંકડો ન તો અંતિમ પરિણામ પત્રક આંક ૭૬એમાં તેમના દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલ આંકડો હતો (જે ૧૩૫૬ હતો) અને ન તો પરિણામ જાહેર કરવાની મંજૂરી મેળવવા માટે આંક ૧૧૧માં નિરીક્ષક સમક્ષ દર્શાવવામાં આવેલ

આંકડો હતો (જે ૯૨૭ હતો). જાહેર કરાયેલ આંકડો (૧૨૩૧) સંપૂર્ણપણે ત્રીજો આંકડો હતો, જે કોઈપણ દસ્તાવેજમાં પ્રતિબિંબિત થયો નહોતો.

૩૮. ઉપરોક્ત બાબતોનું સંયુક્ત રીતે અવલોકન કરતાં, તે સાબિત થાય છે કે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં મતોની ગણતરી માટે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશોના વિરુદ્ધ હતી, ઓછામાં ઓછા છ મુદ્દાઓ પર, અને ગેરકાયદેસર હતી. તેથી મુદ્દા નં. ૧ નો હકારાત્મક જવાબ આપવો જરૂરી છે અને તે મુજબ આપવામાં આવે છે.

૩૮.૧ મતગણતરી માટે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા ઉપર નોંધાયેલા ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશો / સૂચનાઓના ભંગરૂપ હતી તે સાબિત થયેલું હોવા છતાં, સંબંધિત ચૂંટણીનું પરિણામ ઉક્ત અનપાલનથી તત્વતઃ પ્રભાવિત થયું હોવાનું કહી શકાય કે નહીં, તે વધુમાં સાબિત કરવાનું આવશ્યક છે.

૩૮.૨ આ તબક્કે નોંધવામાં આવે છે કે પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં. ૨) તરફથી એવી દલીલ રજૂ કરવામાં આવે છે કે ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચનાઓનું પાલન ન કરવું, બંધારણની જોગવાઈઓનું અથવા અધિનિયમની અથવા અધિનિયમ હેઠળ બનાવવામાં આવેલા કોઈ નિયમો કે આદેશોના પાલન ન કરવા સમાન ગણાવી શકાય નહીં અને તેથી લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ,

૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(જ) હેઠળ પ્રસ્તાધીન ચૂંટણીને અમાન્ય જાહેર કરી શકાય નહીં.

૩૮.૩ જ્યાં સુધી આ દલીલનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી સૌપ્રથમ એ જોવાની જરૂર છે કે ચૂંટણીના આયોજન અંગે ભારતના ચૂંટણી આયોગના નિર્દેશોની અસર શું છે. તે હેતુસર, આ બાબતમાં ભારતના ચૂંટણી આયોગની સત્તાઓ શું છે તે જોવાની જરૂર છે. આ સંદર્ભે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૨૪(૧) નો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે. તે નીચે મુજબ છે.

“૩૨૪. ચૂંટણીઓની દેખરેખ, દિશાનિર્દેશ અને નિયંત્રણ ચૂંટણી આયોગમાં નિહિત રહેશે.

(૧) આ સંવિધાન હેઠળ યોજાતી સંસદ માટેની અને દરેક રાજ્યની વિધાનસભા માટેની તમામ ચૂંટણી માટેની મતદાર ચાટીઓની તૈયારી અંગેની અધ્યક્ષતા, દિશાનિર્દેશન અને નિયંત્રણ, તેમજ રાષ્ટ્રપતિ અને ઉપ રાષ્ટ્રપતિના પદોની ચૂંટણીના આયોજન અને સંચાલનનો અધિકાર એક આયોગમાં નિહિત રહેશે (જેનો આ સંવિધાનમાં ચૂંટણી આયોગ તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે)”

૩૮.૪ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨૪(૧)માંથી ઉદ્ભવતી ભારતના ચૂંટણી આયોગની સત્તાઓનો વ્યાપ અને પરિધિ ભારતના સર્વોચ્ચ અદાલતે

વિવિધ નિર્ણયો દ્વારા નિર્ધારિત કર્યો છે. મોહિન્દર સિંહ ગિલ અને અબ્ર. વિ. ધ ચીફ ઇલેક્શન કમિશનર (એ.આઈ.આર. ૧૯૭૮ એસ.સી. ૮૫૧) મામલે બંધારણીય પીઠના નિર્ણયને અનુસરીને, ભારતના સર્વોચ્ચ અદાલતે કનહિયા લાલ ઓમાર વિ. આર. કે. ત્રિવેદી (એ.આઈ.આર. ૧૯૮૬ એસ.સી. ૧૧૧) મામલામાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું.

૧૬. કોઈપણ કારણસર એમ માનવામાં આવે કે ચિહ્નો સંબંધિત આદેશમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ જોગવાઈઓનો સ્ત્રોત અધિનિયમ અથવા નિયમોમાં શોધી શકાય તેમ નથી, તો પણ બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨૪(૧) હેઠળ આયોગની જે સત્તા સ્વરૂપે પૂર્ણ છે, તે આવી બધી જોગવાઈઓને આવરી લઈ શકે છે. બંધારણનો અનુચ્છેદ ૩૨૪ તેવા ક્ષેત્રોમાં કાર્યરત થાય છે જ્યાં વિધાન દ્વારા કોઈ જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી, અને 'અધીક્ષણ', 'દિશાનિર્દેશ' અને 'નિયંત્રણ' તથા 'બધી ચૂંટણીનું સંચાલન' જેવા શબ્દો સર્વાધિક વ્યાપક અર્થ ધરાવતા શબ્દો છે, જેમાં આવી બધી જોગવાઈઓ કરવાની સત્તાનો સમાવેશ થાય છે.

૩૮.૫ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૨૪ (૧) ની ભાષા તથા તે અંગે ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે મોહિન્દર સિંહ ગિલ (ઉપરોક્ત) અને કનૈયા લાલ ઓમાર વિ. આર. કે. ત્રિવેદી (ઉપરોક્ત) સહિતના વિવિધ નિર્ણયોમાં કરેલી વ્યાખ્યાના સંયુક્ત વિચારણાથી, આ અદાલતને કાયદાનું અનુસરણ કરવા

સિવાય નક્કી કરવા જેવું કંઈ પણ બાકી રહેતું નથી. તેથી, ઉપર નોંધ્યા મુજબ સામાવાળા નં. ૨ તરફથી રજૂ કરાયેલ દલીલ નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૩૮.૬ મુદ્દા નં. ૭ તરફ ફરી વળીએ તો, મતગણતરી માટે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા ઉપર નોંધાયેલા ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશો / સૂચનાઓના ભંગમાં હતી તે સાબિત થયા પછી, હવે વધુમાં એનું પરીક્ષણ કરવું જરૂરી બને છે કે, ઉલ્લેખિત બિનપાલનના કારણે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીનું પરિણામ તાત્વિક રીતે અસરગ્રસ્ત થયું હોવાનું કહી શકાય કે કેમ. આ સંદર્ભે નોંધનીય છે કે, ઉપર ઉદ્ધૃત / નોંધાયેલ ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચનાઓનો ભંગ, ઓછામાં ઓછા છ મુદ્દાઓમાં, માત્ર રિટર્નિંગ ઓફિસરની બાજુએ થયેલી ચૂક નહોતો, પરંતુ તે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં. ૨ની સંભાવનાઓને આગળ ધપાવવા માટેની સુવિચારિત યોજનાનો એક ભાગ હતો અને તેણે અંતિમ પરિણામ પત્રકમાં હેરફેર / ખોટીકરણ કેવી રીતે સુગમ બનાવ્યું તે મુદ્દા નં. ૨નો જવાબ આપતી વખતે (આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં) વિગતવાર ચર્ચાયેલ છે અને તે પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) ના અર્થમાં 'ભ્રષ્ટ આચરણ' કેવી રીતે હતું, તે મુદ્દા નં. ૮નો જવાબ આપતી વખતે (આ ચુકાદાના અનુગામી ભાગમાં) વિગતવાર ચર્ચાયેલ છે, પરંતુ ચૂંટણીના દસ્તાવેજો અભિલેખના ખોટીકરણ અને / અથવા ભ્રષ્ટ આચરણના પાસાને પર રાખીને પણ, આ ભંગોને જેમ છે તેમ જોવામાં આવે તો, જ્યારે ભારતના ચૂંટણી આયોગે આદેશ આપ્યો હોય કે ચૂંટણી ફરજિયાતપણે નિર્ધારિત રીતે જ યોજવી જોઈએ,

ત્યારે જો તે એ રીતે યોજવામાં આવી ન હોય, તો એટલું જ પોતે એવો આધાર બને છે જે ચૂંટણીને અને પરિણામે અંતિમ પરિણામને બગાડે છે. એટલું જ નહીં, હાલના મામલામાં, નોંધ પરના પુરાવાની સંયુક્ત મૂલવણી પરથી, આ અદાલત આ નિષ્કર્ષે પહોંચે છે કે, જો મતગણતરી ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચનાઓ અનુસાર કરવામાં આવી હોત, તો અંતિમ પરિણામ પત્રક તે પત્રકથી ભિન્ન હોત, જેના આધારે પર્યવેક્ષકે રિટર્નિંગ ઓફિસરને સામાવાળા નં. ૨ને પરત ફરેલા ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરવાની સત્તા આપી હતી. આ કારણોસર, આ અદાલત ઠરાવે છે કે ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચનાઓના ઉપરોક્ત બિનપાલને પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીના પરિણામને તાત્વિક રીતે અસરગ્રસ્ત કર્યું છે. તેથી મુદ્દા નં. ૭નો જવાબ હકારાત્મકમાં આપવાનો રહે છે અને તે મુજબ આપવામાં આવે છે.

૩૯. મુદ્દા નં. ૧ અને ૭ના હકારાત્મક ઉત્તર અપાયેલ હોવાના પરિણામે, મુદ્દા નં. ૧૧નો ઉત્તર પણ હકારાત્મક આપવો આવશ્યક બને છે.

૪૦. ઉપરોક્ત કારણોસર આ અદાલત આ નિષ્કર્ષે પહોંચે છે કે ૫૮-ઢોળકા મતવિસ્તાર માટે મતોની ગણતરી માટે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશોના વિરુદ્ધ હતી અને ગેરકાનૂની હતી, અને વધુમાં એ પણ સાબિત થાય છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ૫૮-ઢોળકા મતવિસ્તારમાંથી પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) સંબંધિત ચૂંટણીનું પરિણામ તેના કારણે નોંધપાત્ર રીતે

પ્રભાવિત થયું છે અને ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ૫૮-ઢોળકા મતવિસ્તારમાંથી પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) ની ચૂંટણીને લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(જ) હેઠળ શૂન્ય જાહેર કરવાની જરૂર છે.

૪૧. ઉપર નોંધાયેલ કારણો આ નિષ્કર્ષે પહોંચવા માટે પૂરતા હોવા છતાં, વધુમાં એ નોંધવામાં આવે છે કે, ભારતના ચૂંટણી પંચના સૂચનોના ઉપરોક્ત દરેક અનપાલનનો અંતિમ પરિણામ પર શું અનુસંગિક પ્રભાવ થયો હતો, તે આ ચુકાદાના પાછળના ભાગમાં, મુદ્દા નં. ૮, ૯ અને ૧૨ (ભ્રષ્ટ આચરણ) ની તપાસ કરતી વખતે વિગતવાર ચર્ચવામાં આવ્યું છે.

મુદ્દો નં.: ૩

૪૨. મુદ્દો નં. ૩ નીચે મુજબ છે.

૩. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે મતગણતરી સમયે ટપાલ મતપત્રકોના કથિત ગેરકાયદેસર અસ્વીકાર અને / અથવા ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશોના પાલન ન થવા અંગે અરજદાર દ્વારા, અથવા તેના ચૂંટણી એજન્ટ દ્વારા, વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો ?

૪૩. ઉપરોક્ત મુદ્દાને બે ભાગોમાં વિભાજિત કરી શકાય છે.

૪૩.૧ પ્રથમ ભાગ આ છે :- શું અરજદાર એ સાબિત કરે છે કે મતગણતરીના સમયે પોસ્ટલ બેલેટ પેપરોના કથિત ગેરકાયદેસર અસ્વીકાર અંગે અરજદાર દ્વારા, અથવા તેના ચૂંટણી એજન્ટ દ્વારા, વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો.

૪૩.૨ બીજો ભાગ આ પ્રમાણે છે :- શું અરજદાર એ સાબિત કરે છે કે મતગણતરીના સમયે, ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશોનું પાલન ન થવા બાબતે, અરજદાર દ્વારા અથવા તેના ચૂંટણી એજન્ટ દ્વારા વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે નહીં.

૪૪.૧ ઉપરોક્ત બે ભાગોમાંથી પ્રથમ ભાગ સંબંધે, મુદ્દા નં. ૨, જેનો જવાબ આ અદાલતે ચુકાદાના પૂર્વ ભાગમાં પહેલેથી જ આપ્યો છે, તેને પ્રાસંગિકતા હોઈ શકે છે. મુદ્દા નં. ૨ નીચે મુજબ છે.

૨. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે મતોની ગણતરી વખતે ૪૨૯ પોસ્ટલ બેલેટ પેપરો ગેરકાયદેસર રીતે નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા ?

૪૪.૨ મુદ્દા નં. ૨ સંબંધે આ અદાલતના નિષ્કર્ષોનો અર્થ એવો થાય છે કે:-

....આ પાસાઓના સંયુક્ત વિચારથી એ નિષ્કર્ષે પહોંચવું પડે કે, ૪૨૯ પોસ્ટલ

મતપત્રો માત્ર અરજદાર સહિત કોઈપણ ઉમેદવારને દર્શાવવામાં આવ્યા નહોતાં (જે તેનો કેસ અને પુરાવો છે) એટલું જ નહીં, પરંતુ તે જરૂર પોસ્ટલ મતપત્રો નિરીક્ષકને પણ દર્શાવવામાં આવ્યા નહોતાં.

૪૪.૩ અરજદાર પાસેથી તે જરૂર ટપાલ મતપત્રકોના અસ્વીકાર સામે વાંધો ઉઠાવવાની અપેક્ષા રાખી શકાય તેમ નહોતું, કારણ કે રીટર્નિંગ ઓફિસરે તે કોઈને દર્શાવ્યાં જ નહોતાં. કોઈપણ સ્થિતિમાં, નોંધપાત્ર બાબત એ છે કે મતગણતરીના સમયે આ બાબતે અરજદાર અથવા તેના ચૂંટણી એજન્ટ દ્વારા કોઈ વાંધો લેવામાં આવ્યો નહોતો. તેથી, મુદ્દાના આ ભાગનો જવાબ નકારાત્મકમાં આપવામાં આવે છે.

૪૫. જ્યાં સુધી આ મુદ્દાના બીજા ભાગનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી આ હેતુ માટે નીચેનું પુરાવું સંબંધિત છે.

૪૫.૧ રિટર્નિંગ ઓફિસરે, પોતાનું સાક્ષ્ય (આંક ૯૯) આપતી વખતે, આ સંદર્ભમાં પૂછાયેલા પ્રશ્નોના નીચે મુજબ જવાબ આપ્યા છે.

૨૯૬. પ્રશ્ન : સાક્ષીને તેમના આંક ૧૦ પરના લેખિત નિવેદન સાથે જોડાયેલ અનુબંધ, ચાલુ પાના ૧૨૭ પર (આજે જે સ્થિતિમાં છે તે મુજબ), દર્શાવવામાં આવે છે, જે ૧૮.૧૨.૨૦૧૭ તારીખનું હસ્તલિખિત સંપ્રેષણ છે. તે જણાવેલા

લેખિત નિવેદન સાથેના અનુબંધ – આર-૪ નો ભાગ છે. આ દર્શાવીને, સાક્ષીને પૂછવામાં આવે છે કે તે દસ્તાવેજ શું છે તે સમજાવે ? ઉત્તર : જણાવેલા દસ્તાવેજની સામગ્રી વાંચતા એવું જણાય છે કે, તે વર્તમાન સામાવાળા નં.૨ ના પ્રતિનિધિ તરફથી અરજદારની મતની પુનઃગણતરી બાબતની માંગણી સામે લેવામાં આવેલ ઔપચારિક આક્ષેપ છે. જણાવેલા દસ્તાવેજને આંક નં.૧૧૩ આપવામાં આવે છે.

૪૫.૨ રિટર્નિંગ ઓફિસર (સામાવાળા નં. ૧૩) અને વિજયી ઉમેદવાર (સામાવાળા નં. ૨) બન્ને તરફથી એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે અરજદાર દ્વારા કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો નહોતો અથવા અરજદારે પુનઃમતગણતરી કરવાની માંગણી કરી નહોતી. આંક ૧૧૩ એ સામાવાળા નં. ૨ ના ચૂંટણી એજન્ટ દ્વારા હસ્તાક્ષરિત દસ્તાવેજ પુરાવો છે, જેમાં અરજદાર દ્વારા મતોની પુનઃમતગણતરીની કરવામાં આવેલી માંગણી સામે વાંધો લેવામાં આવ્યો છે. જો અરજદારે આવી કોઈ માંગણી કરી જ ન હોત, તો અરજદાર દ્વારા મતોની પુનઃમતગણતરીની માંગણી સામે સામાવાળા નં. ૨ તરફથી કોઈ વાંધો હોઈ જ શક્યો ન હોત.

૪૫.૩ આ સંદર્ભમાં અન્ય પુરાવાઓ પણ છે. રિટર્નિંગ ઓફિસરે, પોતાનો પુરાવો આપતી વખતે (આંક ૯૯), આગળ મુજબ જવાબ આપ્યો.

“૨૧૨. પ્રશ્ન : સાક્ષીને ૧૨.૨૮.૪૩ કલાકે સી.સી.ટી.વી.નું દશ્યચિત્ર દર્શાવવામાં આવે છે. શું એ સાચું છે કે તે સમયે મતગણતરીના પુનઃગણતરી માટે અરજદાર તરફથી કરાયેલ મૌખિક વિનંતી સાંભળવા મળે છે ? જવાબ : હા, તે સાંભળવા મળે છે.

૨૧૭. પ્રશ્ન : સાક્ષીને વી.એમ.૨૩૯ (આર.ઓ. ટેબલ) નો ૧૨.૪૪.૨૦ થી ૧૨.૫૪.૨૭ સમયગાળાનો સી.સી.ટી.વી. દશ્યક્રિત બતાવવામાં આવે છે. ૧૨.૪૫.૩૯ વાગ્યે, પરત ફરતા અધિકારીને અરજદારના ચૂંટણી એજન્ટ દ્વારા એક કાગળ આપવામાં આવે છે. આ બતાવીને તેને પૂછવામાં આવે છે – શું આ અરજદારના એજન્ટ દ્વારા તમને આપવામાં આવેલી મતગણતરી ફરી કરવાની અરજી નથી ? ઉત્તર : હાલ મને યાદ નથી કે તે અરજી શું હતી. ઉક્ત દશ્યક્રિતમાં એ પણ દર્શાય છે કે મેં તે કાગળ તેને પરત આપ્યો હતો.”

૪૬. ઉપરોક્ત પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે અરજદારે મતના પુનઃગણતરી માટે માંગણી તો કરી જ હતી, પરંતુ રિટર્નિંગ ઓફિસર તરફથી તે અરજી સ્વીકારવાની બાબતમાં પણ અનિચ્છા હતી, તેને મંજૂર કરવાની વાત તો દૂર રહી. તેથી આ મુદ્દાનો બીજો ભાગ દસ્તાવેજી પુરાવા (આંક ૧૧૩) તથા ઉપર નોંધ્યા મુજબ રિટર્નિંગ ઓફિસરના પોતાના મૌખિક પુરાવાથી સાબિત થાય છે. તેથી આ મુદ્દાનો જવાબ ભાગે હકારાત્મકમાં આપવામાં આવે છે.

૪૭. આ તબક્કે નોંધવામાં આવે છે કે, નીચલી અદાલતમાં ચલાયેલા વિચારણાકાળ દરમિયાન અનેક આક્ષેપો ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા, જેમાંથી ઘણાં, વિચારણા આગળ વધતાં, બિનપ્રસ્તુત બની ગયા હતા અને ઘણાં અંતે દબાવવામાં આવ્યા નહોતાં. વધુમાં, આ અદાલતના અનેક આદેશો, જેમાં ક્યારે તો તે આક્ષેપોના જવાબ આપવામાં આવ્યા હતા અથવા તો વિચારણાકાળ દરમિયાન આ અદાલતે તે સ્વીકાર્યા નહોતાં, તે સામાવાળા નં. ૨ (પરત ફરેલા ઉમેદવાર) દ્વારા સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ વર્ષ ૨૦૧૮ ની વિશેષ અનુમતિ અરજી (દિવાની) નં. ૩૦૭૫ થી ૩૦૮૧ સાથે વિશેષ અનુમતિ અરજી (દિવાની) નં. ૩૯૫૦, એવા એસ.એલ.પી.ના સમૂહમાં પડકારવામાં આવ્યા હતા. ઉક્ત એસ.એલ.પી.ના સમૂહને ભારતના સર્વોચ્ચ અદાલતે તા. ૧૧.૦૨.૨૦૧૮ ના આદેશથી પાછું ખેંચાયેલું ગણાવી નામંજૂર કર્યું હતું. ત્યારબાદ પણ થોડાં આક્ષેપો એવા છે, જેઓનો ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય ગણાય, અને તે નીચે નોંધવામાં આવે છે. અહીં જે આક્ષેપો વિચારાધીન રાખવામાં આવે છે, તે માત્ર મુદ્દા નં. ૩ સુધી મર્યાદિત છે એવું કહી શકાય નહીં. તે આક્ષેપો વિચારણાકાળ દરમિયાન ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા અને તે આક્ષેપોના જવાબો આ અદાલતે માત્ર મુદ્દા નં. ૩ અંગે જ આપ્યા છે, એવું માનવું નહીં.

૪૮.૧ આ તબક્કે નોંધવામાં આવે છે કે, સામાવાળા નં. ૨ તરફથી એવી આપત્તિ ઉઠાવવામાં આવી છે કે આંક ૫૬, ૫૭ અને ૧૧૦ સ્વરૂપના ઇલેક્ટ્રોનિક

દસ્તાવેજોને વિચારણામાં લેવામાં ન આવે. આ આપત્તિનો નિવેડો કરવા માટે, નીચેના પાસાઓ ધ્યાનમાં રાખવા જરૂરી છે.

૪૮.૨ હરીફ પક્ષકારોના દાવા-જવાબ નોંધ પર આવ્યા પછી અને મુદ્દાઓ ઘડતા પહેલાં, નાગરિક પ્રક્રિયા સંહિતા તથા ગુજરાત વડી અદાલત નિયમો, ૧૯૯૩ હેઠળ કાયદેસર જરૂરી એવી કેટલીક પ્રક્રિયાત્મક બાબતો હાથ ધરવાની આવશ્યકતા હતી. તેના યોગ્ય પાલનરૂપે, અરજદારે આ અરજીમાં દિશાનિર્દેશ માટે સમન્સ જારી કરવા અંગેની ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૧૦ ઓફ ૨૦૧૮ દાખલ કરી હતી. ઉક્ત અરજીમાં, અરજદારે વિનંતી કરી હતી કે સક્ષમ અધિકારી / સત્તાધિકારીને અદાલત સમક્ષ મતગણતરી પ્રક્રિયાના વિડિયોગ્રાફીની નકલ રજૂ કરવા કહેવામાં આવે. અદાલતને જાણ કરવામાં આવી હતી કે તે દસ્તાવેજો ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશો હેઠળ જાળવવામાં આવે છે અને સંબંધિત જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારીની કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવે છે. વધુમાં, આ જ દસ્તાવેજ / સામગ્રી એવી હતી કે જે રિટર્નિંગ ઓફિસરે અન્યથા પણ અરજદાર સહિતના તમામ ઉમેદવારોને ઉપલબ્ધ કરાવવાની ફરજ હતી (રિટર્નિંગ ઓફિસર માટેની હેન્ડબુકમાં સમાવાયેલ સૂચના નં. ૧૫.૧૪.૧.૯ મુજબ – આંક ૧૦૧) અને તે છતાં, રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતાની જ સાક્ષી અનુસાર (આંક નં. ૯૯ ના પ્રશ્ન નં. ૧૨૧ મુજબ) તે અરજદારને કે કોઈપણ ઉમેદવારને આપી નહોતી. તા. ૧૯.૧૨.૨૦૧૮ના આદેશ મુજબ, આ દસ્તાવેજો આ અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવા નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો. ઉક્ત નિર્દેશ જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારીને આપવામાં

આવ્યો હતો. ઉક્ત દસ્તાવેજો, યોગ્ય મોકલપત્રો સાથે, અતિરિક્ત જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારી અને રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે અદાલત સમક્ષ હાજર રહી જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારીની તરફેથી અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. તા. ૨૧.૧૨.૧૭૦૭ના આદેશમાં નોંધ્યા મુજબ, ઉક્ત દસ્તાવેજો તા. ૨૧.૧૨.૨૦૧૮ના રોજ અદાલતે સ્વીકાર્યા હતા. સામાવાળા નં. ૨ની તરફેથી એવી વાંધા-અરજી ઉઠાવવામાં આવી હતી કે આ દસ્તાવેજોને નોંધ પર લેવામાં ન આવે અને તેમને આંક નં. આપવામાં ન આવે. પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી, આ અદાલતે તા. ૧૬.૦૧.૨૦૧૯ના આદેશ દ્વારા ઉક્ત વાંધો નકારી કાઢ્યો હતો અને તેમને આંક નં. આપવાનો આદેશ કર્યો હતો. આ અદાલતે અન્ય બાબતો સાથે એવું વિચાર્યું અને ઠરાવ્યું હતું કે આ દસ્તાવેજો પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૭૪ના અર્થમાં જાહેર દસ્તાવેજો છે અને તેઓ ભારતના ચૂંટણી આયોગના અધિકૃત અધિકારીઓની કસ્ટડીમાંથી આવ્યા હતા તેમજ આ અદાલતે પસાર કરેલા આદેશોના અનુસંધાનમાં રજૂ થયા હતા. સામાવાળા નં. ૨ની તરફેથી ઉક્ત વાંધો નકારી કાઢ્યા પછી, તા. ૧૬.૦૧.૨૦૧૯ના આદેશ મુજબ આ દસ્તાવેજોને આંક નં. આપવાનો આદેશ કરવામાં આવ્યો હતો. તેઓ આંક નં. ૫૬ અને ૫૭ છે.

૪૮.૩ ઉપરોક્ત તારીખ ૧૮.૧૨.૨૦૧૮ અને ૨૧.૧૨.૨૦૧૮ ના ઉલ્લેખિત આદેશો દ્વારા જે હેઠળ તે દસ્તાવેજો રજૂ કરવા અને આ અદાલત દ્વારા સ્વીકારવા

આદેશિત કરવામાં આવ્યા હતા, તે ૨૦૧૮ ની ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૧૦ નો તારીખ ૦૯.૦૧.૨૦૧૮ ના આદેશ દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૪૮.૪ ઉપરોક્ત આદેશો અર્થાત્ :- (૧) તા. ૧૯.૧૨.૨૦૧૮નો આદેશ, જેના દ્વારા તે દસ્તાવેજો અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવા નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો, (૨) તા. ૨૧.૧૨.૨૦૧૮નો આદેશ, જેના દ્વારા તે દસ્તાવેજો અદાલતે સ્વીકાર્યા હતા, (૩) તા. ૧૬.૦૧.૨૦૧૯નો આદેશ, જેના દ્વારા તે દસ્તાવેજોને જાહેર દસ્તાવેજો ગણવામાં આવ્યા હતા અને અરજીના અભિલેખ પર આંકિત કરવા આદેશ કરવામાં આવ્યો હતો, અને (૪) તા. ૦૯.૦૧.૨૦૧૯નો આદેશ, જેના દ્વારા ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૧૦ સન ૨૦૧૮ (જે અંતર્ગત તે દસ્તાવેજો અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવા નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો) નો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો; તેમને સામાવાળા નં. ૨ (ચૂંટાઈ આવેલ ઉમેદવાર) દ્વારા, આ અદાલતે આ અરજી તથા તેમાંની અરજીઓમાં નોંધેલા અન્ય આદેશો સાથે, સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ, સન ૨૦૧૯ની વિશેષ અનુમતિ અરજી (દીવાની) નં. ૩૦૭૫ થી ૩૦૮૧ તથા સન ૨૦૧૯ની વિશેષ અનુમતિ અરજી (દીવાની) નં. ૩૯૫૦ના સમૂહમાં પડકારવામાં આવ્યા હતા. ઉક્ત વિશેષ અનુમતિ અરજીઓનો સમૂહ સર્વોચ્ચ અદાલતે તા. ૧૧.૦૨.૨૦૧૯ના આદેશ દ્વારા પરત ખેંચાયેલ તરીકે નામંજૂર કર્યો હતો.

જટ.૫ નોંધવામાં આવે છે કે ઉક્ત એસ.એલ.પી.ની પેપર-બુકની નકલ આ અરજીના રેકૉર્ડ પર આંક ૧૪૦ ખાતે ઉપલબ્ધ છે. તે જ સામાવાળા નં. ૨ – પરત ફરેલ ઉમેદવાર પોતે જ – ના પુરાવા દ્વારા રેકૉર્ડ પર આવેલ છે (આંક ૧૩૯ના પ્રશ્ન નં. ૨૨ મુજબ). આ તબક્કે આ અદાલત સમક્ષ સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી આક્ષેપો એ આ દસ્તાવેજો સ્વીકારવામાં અને આંકિત કરવામાં આવ્યા ત્યારે તેના તરફથી ઉઠાવવામાં આવેલા આક્ષેપોની પુનરાવર્તન માત્ર છે, જેનો આ અદાલતે તા. ૧૬.૦૧.૨૦૧૯ના આદેશથી નિર્ણય કરીને નકાર કર્યો હતો. આ જ પ્રકારનો આક્ષેપ ઉપરોક્ત ઉદ્દેખિત એસ.એલ.પી.ઓમાં સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પણ લેવાયો હતો, જે સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી. તેથી આ આક્ષેપ અંગે આ અદાલત દ્વારા વધુ કોઈ નિર્ણય કરવાની આવશ્યકતા જણાતી નથી. કોઈપણ સ્થિતિમાં, આ તબક્કે આ અદાલત દ્વારા ભિન્ન મત લેવાની જરૂર નથી. સામાવાળા નં. ૨ તરફથી આ આક્ષેપ સ્વીકારવામાં ન આવે તે માટે વધારાના કારણો પણ છે. તે નીચે મુજબ છે.

જટ.૧ ચૂંટાયેલા ઉમેદવારે પોતાના લેખિત નિવેદન (આંક ૨૦) મુજબ ઉઠાવેલો વિવાદ, રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતાના લેખિત નિવેદન (આંક ૧૦) દ્વારા ઉઠાવેલા વિવાદ પર આધારિત છે. રિટર્નિંગ ઓફિસરે (આંક ૧૦ મુજબ) ઉઠાવેલો વિવાદ, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, તે વિડિયો રેકૉર્ડિંગ પર આધારિત હતો, જેને તે નોંધ પર મૂકવાનો ઇરાદો ધરાવતો હતો (તેના લેખિત નિવેદન આંક ૧૦ ના

પરિચ્છેદ ૧૧ મુજબ). ઉક્ત દસ્તાવેજ રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતાના જ અગ્રસરણ પત્ર આંક ૫૫ સાથે આંક ૫૭ તરીકે નોંધ પર મૂક્યો હતો (અર્થાત્ ડીવીડી, જેમાં મતગણતરીના દિવસે મૂવિંગ કેમેરાનું રેકોર્ડિંગ સમાયેલ હોવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો).

૪૯.૨ રિટર્નિંગ ઓફિસર (શ્રી ધવલ જાની) આ ટ્રાયલમાં સાક્ષી છે. તેમનું નિવેદન આંક ૯૯ પર નોંધાયેલ છે. અરજદાર તરફથી તેમની મુખ્ય પૂછપરછ દરમિયાન, નોંધ પર આવ્યું હતું (આંક ૯૯ના પ્રશ્ન નં. ૬૯ અને ૭૦ મુજબ) કે આંક ૫૭માં ચલિત કેમેરાઓના સંપૂર્ણ ચિત્રણનો સમાવેશ થતો નથી. વધુમાં, નોંધ પર આવ્યું હતું (આંક ૯૯ના પ્રશ્ન નં. ૧૩૧ મુજબ) કે અદાલત સમક્ષ રજૂ કરાયેલ વિડિયોગ્રાફી (આંક ૫૭) સાથેનો અગ્રેસર પત્ર (આંક ૫૫) અધૂરો હતો, અને તે બાબતની જાણ રિટર્નિંગ ઓફિસરને પોતાને હતી. તેના પોતાના પરિણામો છે. યદ્યપિ ઉક્ત દસ્તાવેજ અગાઉ આ અદાલતના આદેશો હેઠળ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં અરજદાર તરફથી રિટર્નિંગ ઓફિસરની જિરહ દરમિયાન, તેમણે એમ કહ્યું હતું કે, જો અદાલત ફરીથી દિશાનિર્દેશ આપે, તો તેઓ સંપૂર્ણ ચિત્રણ રજૂ કરશે (આંક ૯૯ના પ્રશ્ન નં. ૧૪૦ મુજબ). કોઈપણ જાહેર સત્તાધિકારીને વારંવાર દિશાનિર્દેશ આપવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો ન હતો.

૪૯.૩ તા. ૧૪.૦૩.૨૦૧૯ના રોજ સામાવાળા નં. ૨ તરફથી રિટર્નિંગ ઓફિસરની પ્રતિક્ષેપ-જિરહ કરવામાં આવી રહી હતી. ઉપર નોંધાયેલા

પરિણામોને ધ્યાનમાં રાખીને, સામાવાળા નં. ૨ તરફથી રિટર્નિંગ ઓફિસરને પૂછવામાં આવ્યું હતું કે તે તબક્કે શું તે આ ડીવીડીઓ અદાલતને આપવા તૈયાર અને ઇચ્છુક છે કે નહીં (આંક ૯૯ના પ્રશ્ન નં. ૨૬૩ અને ૨૬૪ મુજબ), ત્યારે રિટર્નિંગ ઓફિસર તે કરવા તૈયાર હતો. અગાઉ અરજદારે તે માંગણી કરી ત્યારે રિટર્નિંગ ઓફિસરનો અભિગમ 'જો અદાલત આદેશ આપે' એવો હતો, જે હવે બદલાઈને 'જો અદાલત પરવાનગી આપે' એવો થયો હતો. ઉક્ત પરવાનગી માટે અરજી કરવામાં આવી અને આ જ સામગ્રી તા. ૧૫.૦૩.૨૦૧૯ના રોજ આંક ૧૧૦ ઉપર નોંધ પર લેવા માટે અદાલતે પરવાનગી આપી, આ શરતે કે આ અદાલતે સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને, તેના દ્વારા અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી વધારાની સામગ્રી તથા તે સંબંધિત અને તેમાંથી ઉદ્ભવતા મુદ્દાઓ અંગે, રિટર્નિંગ ઓફિસરની વધુ પૂછપરછ / પ્રતિક્ષેપ-જિરહ કરવાની મુક્તિ આપેલી હતી.

૪૯.૪ ઉપરોક્તના અનુસંધાનમાં, જો કે રિટર્નિંગ ઓફિસરને ફરીથી સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ કરવાનો આવશ્યક હતો. માત્ર રિટર્નિંગ ઓફિસરે જ ફરીથી સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો એવું નહીં, પરંતુ સામાવાળા નં.૨ એ પણ એવો અભિગમ લીધો હતો કે આંક ૧૧૦ સંબંધિત, એટલે કે તે સામગ્રી સંબંધિત, જે સામાવાળા નં.૨ એ પોતે જ નોંધમાં લેવામાં આવે તે માટે આગ્રહ કર્યો હતો, તે અંગેના પ્રશ્નોનો સામનો કરવા માટે રિટર્નિંગ ઓફિસરને ફરીથી બોલાવવામાં ન

આવે. આ સંદર્ભમાં આ અદાલતના તા. ૨૪.૦૭.૨૦૧૯ના આદેશનો ઉલ્લેખ કરી શકાય.

૪૯.૫ ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં રાખીને, સામાવાળા નં. ૨ તરફથી રજૂ કરવામાં આવેલી આ દલીલ કે તેમણે જે દસ્તાવેજને રેકૉર્ડ પર લેવા માટે આગ્રહ કર્યો હતો તે પણ વિચારણામાં લેવામાં ન આવે, તે સ્વીકાર્ય નથી અને તેથી નકારવામાં આવે છે.

૫૦.૧ આ સંદર્ભમાં સામાવાળા નં. ૨ વિરુદ્ધ એક વધુ પરિબળ છે. સામાવાળા નં. ૨ તરફથી એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે અન્વર પી.વી. વિ. પી.કે. બશીર (સુપ્રા) ના મામલામાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનું અનુસરણ કરવું જોઈએ, કારણ કે તે કાયદાનું યોગ્ય પ્રતિપાદન છે, અને શફી મોહમ્મદ વિ. હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય (સુપ્રા) ના મામલામાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયને, જે પર અરજદારે આધાર રાખ્યો છે, યોગ્ય કાયદો ન હોવાથી ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ નહીં. સામાવાળા નં. ૨ માટેના વિદ્વાન પરિષ્ક વકીલની આ દલીલ સ્વીકારવામાં આવે છે. નોંધવામાં આવે છે કે અન્વર પી.વી. વિ. પી.કે. બશીર (સુપ્રા) ના મામલામાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયના પ્રકાશમાં, જેના પર સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા ભાર મુકવામાં આવ્યો છે, આ અદાલતે તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૧૯ ના આદેશમાં નોંધ્યા મુજબ, ઉક્ત સી.સી.ટી.વી. દશ્યફીત (આંક ૫૬) અદાલતમાં ચલાવવા માટે પરવાનગી આપી હતી.

૫૦.૨.૧ આ પ્રમાણે, સામાવાળા નં. ૨ના કહેવા મુજબ પણ, અન્વર પી.વી. વિ. પી.કે. બશીર (પૂર્વોક્ત) ના નિર્ણયને ધ્યાનમાં લેતા, આંક ૫૬, ૫૭ અને ૧૧૦ પરના ઉક્ત ઇલેક્ટ્રોનિક દસ્તાવેજોને પુરાવા તરીકે ધ્યાનમાં ન લેવામાં આવે એવી દલીલ ટકી શકતી નથી.

૫૦.૨.૨ ઉપર નોંધાયેલ તથ્યોનો વિચાર કર્યા પછી અને અન્વર પી.વી. વિ. પી.કે. બશીર (પૂર્વોક્ત) ના પ્રકરણમાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યા બાદ, આ અદાલતે સી.સી.ટી.વી. ફૂટેજ અદાલતમાં ચલાવવાની પરવાનગી આપી હતી, તેથી તે માટે આધારરૂપ સત્તામંડળીઓ દર્શાવવા માટે, તે પ્રક્રિયા અનુસરવામાં આવવી જોઈતી હતી કે નહીં, તેની વધુ ચર્ચા કરવાની આવશ્યકતા નથી.

૫૦.૩.૧ આ વાંધો સ્વીકારવો નહીં તે માટે વધારાનું કારણ પણ છે. આ તો એ જ સામગ્રી છે, જે રિટર્નિંગ ઓફિસરે જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારી પાસેથી સ્વતંત્ર રીતે પ્રાપ્ત કરી હતી અને સાક્ષી પાંજરામાં હાજર રહીને તેને પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપતા પહેલાં પોતાના સ્થળે તેની તપાસ પણ કરી હતી. આ સંદર્ભે ૦૬.૦૩.૨૦૧૯ના રોજ નોંધાયેલ રિટર્નિંગ ઓફિસરની જુબાનીનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે (આંક ૯૯ના પ્રશ્ન નં. ૧૭૨ના જવાબ).

“ઉ. : આ સાચું છે કે, છેલ્લી તારીખ એટલે કે ૦૧.૦૩.૨૦૧૯ના રોજ, જ્યારે અંતિમ વખત મારું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું, ત્યારે મેં એવું કહ્યું હતું કે, સી.સી.ટી.વી. ફૂટેજ જોઈ લીધા પછી હું ઉક્ત પ્રશ્નનો જવાબ આપી શકીશ. અહમદાબાદના જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારીએ અદાલતને આપેલી સી.સી.ટી.વી. ફૂટેજની નકલ મેં પહેલેથી જ માંગી છે (હોવાને કારણે

આંક ૫૬), મને સંભાવના છે કે તે મને કલેક્ટર, અમદાવાદ (ડી.ઈ.ઓ., અમદાવાદ) પાસેથી બે દિવસમાં મળી જશે અને તે મળ્યા પછી, અદાલતને અપાયેલી નકલ અદાલતમાં ચલાવવામાં આવે તેનાથી સ્વતંત્ર રીતે, હું તેને જોઈ શકીશ અને તે હેતુ માટે થોડો સમય આપવામાં આવે. હું વધુમાં જણાવું છું કે, ભારતના માનનીય પ્રધાનમંત્રીશ્રીએ ૦૪.૦૩.૨૦૧૯ અને ૦૫.૦૩.૨૦૧૯ના રોજ રાજ્યની મુલાકાત લીધી હતી અને તેથી, અમદાવાદ જિલ્લામાં ઉપવિભાગીય મેજિસ્ટ્રેટોમાંથી એક હોવાને કારણે, હું પણ મારા કલેક્ટર સાથે તે ફરજો બજાવવામાં વ્યસ્ત હતો અને તેથી, આમાં થોડો સમય લાગ્યો છે.”

૫૦.૩.૨ વધુમાં, એકથી વધુ તબક્કાઓએ, રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતે જ અદાલતને વિનંતી કરી હતી કે સી.સી.ટી.વી.નું દૃશ્યચિત્રણ અદાલતમાં ચલાવવામાં આવે, જ્યારે તે સાક્ષી પાંજરામાં હાજર હતો, જેથી તેને પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નોના યોગ્ય જવાબ આપી શકે. પુરાવાનો ઉક્ત ભાગ આ ચુકાદાના

અગાઉના ભાગમાં મુદ્દા નં. ૨ અને ૧ નો જવાબ આપતાં સમયે યોગ્ય સ્થાનો પર અગાઉથી જ ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવ્યો છે.

૫૦.૪ ઉપર નોંધેલ રીતે, જે સામગ્રીનો ઉલ્લેખ પરત ફરેલા ઉમેદવાર દ્વારા કરવામાં આવેલ વાંધા સંદર્ભે, રિટર્નિંગ ઓફિસર પોતે જ કરે છે, તેવો વાંધો ટકી શકતો નથી.

૫૦.૫ ઉપરોક્ત કારણોસર, સામાવાળા નં. ૨ તરફથી આંક નં. ૫૬, ૫૭ અને ૧૧૦ વિરુદ્ધ ઉઠાવવામાં આવેલો વાંધો નામંજૂર કરવામાં આવે છે. અન્યથા પણ, ઇલેક્ટ્રોનિક પુરાવાને બહાર રાખવામાં આવે તો પણ આ અરજિના અંતિમ પરિણામમાં કોઈ ફેરફાર થવાનો નથી, કારણ કે દસ્તાવેજી પુરાવાઓના આધારે પણ, આ અદાલત આ નિષ્કર્ષે પહોંચી છે કે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીને એકથી વધુ આધાર પર અમાન્ય જાહેર કરવી જરૂરી છે, જેમ બે સમૂહના મુદ્દાઓ સંબંધી થયેલ નિષ્કર્ષોમાં, એટલે કે મુદ્દા નં. ૨, ૬ અને ૧૦ તથા મુદ્દા નં. ૧, ૭ અને ૧૧ બાબતે, જેનો ઉલ્લેખ આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં કરવામાં આવ્યો છે.

૫૧.૧ સામાવાળા નં. ૨ વતી ઉઠાવવામાં આવેલ વધુ એક વાંધો એવો છે કે વર્ષ ૨૦૧૯ની વિશેષ રજા અરજી (દિવાની) નં. ૩૦૭૫ થી ૩૦૮૧ સાથે એસ.એલ.પી. (દિવાની) નં. ૩૯૫૦/૨૦૧૯નું પેપર-બુક અદાલત દ્વારા સંદર્ભિત કરી શકાતું નથી અને તેથી તેને આંક નંબર આપવામાં ન આવે.

૫૧.૨ ઉપરોક્ત બાબતનો અરજદાર તરફથી એવો વાદ કરી પ્રતિભાવ આપવામાં આવ્યો છે કે તે એસ.એલ.પી.ઓનો સમૂહ આ જ અરજીમાં આ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોમાંથી ઉદ્ભવેલો હતો અને સામાવાળા નં. ૨નું કહેવું તેમાં દલીલોના સ્વરૂપે પ્રતિબિંબિત થયેલું છે, જે આ અદાલત દ્વારા વિચારાધીન મુદ્દાઓ પર અસરકારક બની શકે છે અને તેથી સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા અથવા તેની તરફથી કોઈ વાંધો ઉઠાવી શકાય નહીં.

૫૧.૩ જ્યાં સુધી આ વાંધાનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી આ અદાલતનું માનવું છે કે નોંધ પૂર્ણ કરવા માટે, આ અરજીઅંતર્ગત ઉત્પન્ન થયેલ એસ.એલ.પી.ઓ, અર્થાત્ સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (સિવિલ) નં. ૩૦૭૫ થી ૩૦૮૧ સન ૨૦૧૯ તથા એસ.એલ.પી. (સિવિલ) નં. ૩૯૫૦ સન ૨૦૧૯ સંબંધિત વિગતો આ અદાલત ધ્યાનમાં રાખે તો કોઈ અન્યાયકારક અસર ઉપજશે નહીં. ઉપરોક્ત પરિચ્છેદ:૪૭ માં નોંધાયેલા કારણો એ પણ એક વધારાનો પરિબળ છે કે શા માટે આ વાંધો કાયમ રાખવો જોઈએ નહીં.

૫૨.૧ સામાવાળા નં.૨ વતી ઉઠાવવામાં આવેલો વધુ એક આક્ષેપ એવો છે કે ભારતના ચૂંટણી આયોગ દ્વારા રિટર્નિંગ ઓફિસરોને આપવામાં આવેલી સૂચનાઓનો સંકલન, જેને 'રિટર્નિંગ ઓફિસરો માટેનું હેન્ડબુક' કહેવાય છે, તેને અદાલત દ્વારા વિચારણામાં લઈ શકાય નહીં અને કોઈ પણ સ્થિતિમાં, તેની અવગણના સંબંધિત ચૂંટણીને શૂન્ય જાહેર કરવાનો આધાર બની શકે નહીં.

પર.૨ જ્યાં સુધી આ વાંધાનો સંબંધ છે, તે એકથી વધુ આધારોએ નામંજૂર થવા પાત્ર છે. પ્રથમ, સામાવાળા નં.૨ માટેના વિદ્વાન વકીલે તે દસ્તાવેજને આંક ૧૦૧ પર નોંધમાં લેવા માટે આપેલી સંમતિનો ઉલ્લેખ તા. ૨૮.૦૨.૨૦૧૮ના આદેશમાં (આંક ૧૦૨) પહેલેથી જ નોંધાયેલ છે. બીજું, તે સૂચનાઓનું બળ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૨૪ માંથી પ્રાપ્ત થાય છે અને આ પાસાની વિગતવાર ચર્ચા મુદ્દા નં.૧, ૭ અને ૧૧ ના જવાબ આપતી વખતે, ખાસ કરીને તેના ફક્ત:૩૮ માં કરવામાં આવી છે. આ બે કારણોસર, આ વાંધો નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

પ૩.૧ વિવાદી સામાવાળા નં. ૨ અને સામાવાળા નં. ૧૨ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોએ પી.ડબલ્યુ.-૨ થી પી.ડબલ્યુ.-૫ સુધીની જુબાનીની ગ્રાહ્યતા અંગે આક્ષેપ ઉઠાવ્યો હતો અને દલીલ કરી હતી કે, જો કોઈ વ્યક્તિ, જેને અનુગામી તબક્કે સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશવાનો હોય, તે અન્ય સાક્ષી(ઓ)ની જુબાની નોંધાતી વખતે અદાલતમાં હાજર હોય, તો બાદમાં તે વ્યક્તિ સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશે ત્યારે તેની સાક્ષી દૂષિત ગણાશે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, વર્તમાન કેસમાં, માત્ર આવી વ્યક્તિઓ અદાલતમાં હાજર જ નહોતાં, પરંતુ મુખ્ય પરીક્ષણના સ્થાને તેમના સોગંદનામાઓ પણ તેમને (અર્થાત્ સામાવાળા નં. ૨ અને ૧૨ના વિદ્વાન વકીલોને) આપવામાં આવ્યા હતા અને તે જ અદાલત સમક્ષ પણ રજુ કરવામાં આવ્યા હતા. એવી રજૂઆત

કરવામાં આવી છે કે, જો આપું કરવામાં આવ્યું ન હોત, તો અરજદારનો કેસ કંઈક અંશે ભિન્ન આધાર પર હોઈ શક્યો હોત.

પ૩.૨ તેના વિરુદ્ધમાં, અરજદાર પક્ષના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે રજૂ કર્યું છે કે, જ્યારે જ્યુરી રાખવાની પ્રથા અસ્તિત્વમાં હતી ત્યારે જે કાનૂન પ્રવર્તમાન હતું, તેનું વર્તમાન યુગમાં, વિશેષ કરીને ઇલેક્શન પિટિશનઓ જેવી બાબતોમાં, કોઈ લાગુ પડતું નથી.

પ૩.૩ ઉપરોક્ત વાંધો / દલીલથી અદાલતને હવે વધુ સમય રોકવાની જરૂર નથી. તેનું કારણ એ છે કે, દરેક મુદ્દા સંદર્ભે નિષ્કર્ષો નોંધતી વખતે, પી.ડબલ્યુ.-૨ થી પી.ડબલ્યુ.-૫ ની જુબાનીનો ઉલ્લેખ કરવો આવશ્યક નથી. આ વાંધો સ્વીકારવામાં આવે કે નામંજૂર કરવામાં આવે, તેનાથી કોઈ પણ રીતે મામલાની પ્રકૃતિમાં ફેરફાર થતો નથી. આ વાંધો માન્ય રાખવામાં આવે છે અને નિષ્કર્ષો નોંધતી વખતે અદાલત દ્વારા વિચારણા કરતાં પી.ડબલ્યુ.-૨ થી પી.ડબલ્યુ.-૫ ની જુબાનીઓ (આંક ૮૯ થી ૯૨)ને વિચારણામાંથી બહાર રાખવામાં આવે છે.

પ૪.૧ સામાવાળા નં.૨ના પુરાવા (આંક ૧૩૯ મુજબ) નોંધતી વખતે, તે પોતાના દાવાપત્રોમાં કરેલા આક્ષેપોની હદ બહાર અથવા તે સાથે અસંગત રીતે જુબાની આપી શકે કે કેમ, એવો પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો. સામાવાળા નં.૨

સાક્ષીપેટીમાં ઉભા હોવાથી, તેમની જુબાની નોંધવાની પ્રક્રિયામાં કોઈપણ રીતે અવરોધ ન આવે તે હેતુથી, તા. ૦૯.૦૯.૨૦૧૯ના આદેશ (આંક ૧૪૧) માં નોંધ્યા મુજબ, તે મુદ્દો ખુલ્લો રાખીને, તેમને જેમ તેઓ ઇચ્છતા હોય તેમ જુબાની આપવા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

પ૪.૨ આ સંદર્ભે નોંધવામાં આવે છે કે, આ અરજીમાં વિચારાધીન મુદ્દાઓમાંથી એક મુદ્દો એ છે કે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણી દરમિયાન સામાવાળા નં.૨ દ્વારા કોઈ ભ્રષ્ટ આચરણ કરવામાં આવ્યું હતું કે નહીં. ઉક્ત મુદ્દાના ઉત્તરથી ગંભીર પરિણામો ઊભા થઈ શકે છે. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, સામાવાળા નં.૨ના હિતમાં અતિ ઉદાર દષ્ટિકોણ અપનાવી, તેમની સમગ્ર સાક્ષી (આંક ૧૩૯) ને, જેમ છે તેમ, તેમાંથી કોઈ પણ બહિષ્કાર કર્યા વિના, આ અદાલત દ્વારા વિચારણામાં લેવામાં આવે છે.

મુદ્દા નં.: ૪ અને ૫

પપ. મુદ્દા નં. ૪ અને ૫ પરસ્પર સંકળાયેલા છે અને તેમને સાથે મળીને વિચારવામાં આવે છે. આ મુદ્દાઓ નીચે મુજબ છે.

“૪. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પ્રકાશિત અંતિમ પરિણામ પત્રકમાં દર્શાવેલ કુલ પડેલા મતોના આંકડાઓમાં, જિલ્લા ચૂંટણી

અધિકારી દ્વારા પ્રકાશિત કુલ મતદારોની ઉપસ્થિતિ અહેવાલમાં દર્શાવેલ આંકડાઓની સરખામણીએ, વિસંગતિઓ છે?

પ. શું અરજદાર એ સાબિત કરે છે કે મતદાન મથકો ખાતે ઈ.વી.એમ. દ્વારા પડેલા દર્શાવવામાં આવેલા કુલ મતોની સંખ્યામાં અને મતગણતરીના સમયે તે ઈ.વી.એમ.માંથી વિચારણામાં લેવાયેલા મતોની સંખ્યામાં પરસ્પર તફાવતો છે ?”

પક. આ બંને મુદ્દાઓ વિવિધ દસ્તાવેજોમાં ઈ.વી.એમ. દ્વારા પડેલા દર્શાવવામાં આવેલા કુલ મતની સંખ્યામાં રહેલી વિસંગતિઓને સંબંધિત છે. અરજદાર દ્વારા ઈ.વી.એમ.માં હેરફેર અંગે પણ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે. આ સંદર્ભે તેણે ઢિગુણ ફરિયાદ રજૂ કરી છે. અરજીના પરિચ્છેદ ૨.૬ માં (આંક ૧) એવું જણાવાયું છે કે મતદાન મથક નં. ૬૦ (ઢોલકા - ૧૬), ૭૦ (ઢોલકા - ૨૬), ૧૭૫ (ગનોલ - ૨), ૧૭૭ (ઢોલી) અને ૨૩૦ (સાલજડા) ખાતે અનુક્રમે કુલ પડેલા મતો ૭૫૫, ૬૫૯, ૩૯૦, ૫૨૬ અને ૭૧૬ હતા, જ્યારે તે જ મતોની ગણતરી અનુક્રમે ૭૨૮, ૬૫૮, ૩૮૯, ૫૨૫ અને ૭૧૭ તરીકે કરવામાં આવી હતી. અરજીના મેમોના પરિચ્છેદ ૨.૧૦ માં (આંક ૧) એવું જણાવાયું છે કે મતદાન મથક નં. ૧૭૩ - ગણેસર ખાતે સામાવાળા નં. ૨ ને કુલ ૪૨૬ મતમાંથી ૪૨૧ મત મળ્યા હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું અને અરજદારને શૂન્ય

મત દર્શાવવામાં આવ્યા છે. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે ગણેસર મતદાન મથક ખાતે પડેલા મતોની ગણતરીમાં ગંભીર ભૂલ છે.

૫૭. ઈવીએમ દ્વારા ગણાયેલ કુલ મતોની સંખ્યા ૧૫૯૯૧૭ છે, તે હકીકત અંગે કોઈ વિવાદ નથી. આ આંકડો અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ માં પ્રતિબિંબિત થાય છે.

૫૮. નોંધમાં ફોર્મ-૨૦ ની બે અંતિમ પરિણામ પત્રકો છે; (૧) આંક ૭૬એ, જેના પર રિટર્નિંગ ઓફિસરની સહી છે અને (૨) આંક ૮૩, જે અસહી કરાયેલ દસ્તાવેજ છે, પરંતુ અરજદારનો કેસ એવો છે કે મતગણતરીની તારીખે ઉક્ત દસ્તાવેજ રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા તેને (અરજદારને) આપવામાં આવ્યો હતો અને તે અંગે સ્વીકાર પણ લેવામાં આવ્યો હતો. જોકે, ફોર્મ-૨૦ ની આ બે અંતિમ પરિણામ પત્રકોમાંનો ફરક અન્ય મુદ્દા(ઓ) પર અસરકારક છે, તથાપિ જ્યાં સુધી આ બે મુદ્દાઓ (ક્રમ નં. ૪ અને ૫) નો પ્રશ્ન છે, જે વિવિધ દસ્તાવેજોમાં ઈ.વી.એમ. દ્વારા પડેલા બતાવવામાં આવેલા કુલ મતોની સંખ્યામાં રહેલી અસંગતતાઓને સંબંધિત છે, ત્યાં સુધી ફોર્મ-૨૦ ની આ બે અંતિમ પરિણામ પત્રકો આંક ૭૬એ અથવા આંક ૮૩ પૈકી કોઈના આધારે કોઈ વિવાદ નથી. આ કારણસર, નોંધવામાં આવે છે કે, વિવાદી પક્ષકારો વચ્ચે, અરજદાર, પરત ફરેલા ઉમેદવાર અથવા તો રિટર્નિંગ ઓફિસર તરફથી પણ, આ બાબતે કોઈ વિવાદ નથી કે તમામ ઈ.વી.એમ.માંથી ગણાયેલા કુલ મત ૧૫૯૯૧૭ હતા.

૫૯. ઉપરોક્ત આંકડાનું નીચેના બે દસ્તાવેજોની તુલનામાં મૂલવવું જરૂરી છે.

(૧) આંક ૭૬ અમદાવાદના કલેક્ટર અને જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારીની તરફથી પ્રકાશિત ‘કુલ મતદારોના મતદાનનો અહેવાલ’ છે. તે અમદાવાદ જિલ્લાના તમામ વિધાનસભા મતવિસ્તારોને સંબંધિત છે. તેમાંની એક નોંધ ‘૫૮-ઢોલકા મતવિસ્તાર’ સંબંધિત છે, જે આ અરજિ જેટલી સંબંધિત છે તે હદ સુધી સંબંધિત મતવિસ્તાર છે. ઉક્ત નોંધ અનુસાર, ઈવીએમ દ્વારા પડાયેલા હોવાનું દર્શાવવામાં આવેલા કુલ મતો ૧૫૯૯૧૮ છે.

(૨) આંક ૭૯ સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા તૈયાર કરાયેલ ‘મતદારોની મતદાન હાજરી અહેવાલ’ છે. ઉક્ત દસ્તાવેજ મુજબ, ઈવીએમ દ્વારા પડેલા હોવાનું દર્શાવાયેલ કુલ મતોની સંખ્યા ૧૫૯૯૪૬ છે. ઉક્ત દસ્તાવેજમાં મતદાન મથકવાર વિગતવાર વહેંચણી પણ છે.

૬૦.૧ તેથી, અમદાવાદના કલેક્ટર અને જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારી તરફથી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલ ‘કુલ મતદારોના મતદાન અહેવાલ’ એવા આંક ૭૬ અને ‘અંતિમ પરિણામ પત્રક’ ફોર્મ-૨૦ (આંક ૭૬એ અથવા આંક ૮૩) માં ઈ.વી.એમ. દ્વારા પડેલા કુલ મતોના આંકડાઓની તુલનામાં ૧ (એક) મતનો ફરક છે, અને;

૬૦.૨ અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ (આંક ૭૬એ અથવા આંક ૮૩) માં ઈવીએમ દ્વારા પડેલા કુલ મતોના આંકડાઓ અને સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ ‘મતદારો હાજરી અહેવાલ’ એવા આંક ૭૯ વચ્ચે ૨૯ (ઓગણત્રીસ) મતોનો ફરક છે, જેમાં મતદાન મથકવાર વિગતવાર વિભાજન પણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

૬૧. ઉપરોક્ત ૨૯ મતોનો ફરક વધુમાં મતદાન મથકવાર પણ તપાસી શકાય છે, કારણ કે આંક ૭૯ માં મતદાન મથકવાર વિગતો સમાવેશ પામે છે. આંક ૭૯ નું અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ (આંક ૭૬એ અથવા આંક ૮૩) ની સરખામણીએ સંયુક્ત વાચન કરતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે, મતદાન મથક નં. ૬૦ (ઢોળકા -૧૬), ૭૦ (ઢોળકા - ૨૬), ૧૭૫ (ગણોલ -૨), ૧૭૭ (ઢોલી) અને ૨૩૦ (સાલજાડા) માં દર્શાવેલા કુલ પડેલા મત અનુક્રમે ૭૫૫, ૬૫૯, ૩૯૦, ૫૨૬ અને ૭૧૬ હતા, જ્યારે તે જની ગણતરી અનુક્રમે ૭૨૮, ૬૫૮, ૩૮૯, ૫૨૫ અને ૭૧૭ તરીકે કરવામાં આવી હતી.

૬૨. ઉપરોક્ત દસ્તાવેજ પુરાવાઓના પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ પરથી, એવું સાબિત થાય છે કે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પ્રકાશિત અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ માં દર્શાવાયેલા કુલ પડેલા મતોના આંકડાઓ અને જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારી દ્વારા પ્રકાશિત કુલ મતદારોના ટર્નઆઉટ અહેવાલમાં દર્શાવાયેલા આંકડાઓ વચ્ચે વિસંગતિ છે. વધુમાં, એવું પણ સાબિત થાય છે કે મતદાન મથકો પર ઈવીએમ

દ્વારા પડેલા બતાવવામાં આવેલા કુલ મતોની સંખ્યા (વિશેષ કરીને ધોળકા – ૧૬, ધોળકા – ૨૬, ગણોલ – ૨, ધોળી, સલજાડા મતદાન મથકો) અને મતગણતરી વખતે તે ઈવીએમમાંથી વિચારણા હેઠળ લેવાયેલા મતોની સંખ્યા વચ્ચે પણ વિસંગતિઓ છે.

૬૩. ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષે પહોંચવા માટે દસ્તાવેજી પુરાવો ઉપલબ્ધ હોવાથી, કોણ શું કહે છે (મૌખિક પુરાવો) તેનો કોઈ પરિણામકારક અસરકારક અથવા ન પણ રહે. તેમ છતાં, નોંધવામાં આવે છે કે આ મુદ્દે હરીફ સામાવાળાઓ વચ્ચે કોઈ વિવાદ નથી. અરજદારે પોતાના અરજપત્રમાં (આંક ૧) તથા જુબાનીમાં (આંક ૭૫) તેમ જણાવ્યું છે. તેના સામે, ચૂંટાયેલા ઉમેદવારએ આ બાબતે કશું જણાવ્યું નથી. રિટર્નિંગ ઓફિસરે આ હકીકતી પાસાને પ્રતિભાવ આપતાં એમ જણાવ્યું હતું કે, બૂથવાર આંકડા તેના દ્વારા (રિટર્નિંગ ઓફિસર તરીકે) જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારીને મોકલવામાં આવે છે અને તેમાં કોઈ ટાઈપની અથવા લિખિતીય ભૂલ રહી ગઈ હોઈ શકે (આંક ૯૯ ના પ્રશ્ન નં. ૨૩૧ ના જવાબમાં).

૬૪. ઉપરોક્ત પુરાવાઓના (દસ્તાવેજી અને મૌખિક) સમક્ષથી, આ સાબિત થાય છે કે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પ્રકાશિત અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ માં દર્શાવાયેલા કુલ પડેલા મતોના આંકડા અને જિલ્લા ચૂંટણી અધિકારી દ્વારા પ્રકાશિત કુલ મતદાર મતદાન હાજરી અહેવાલમાં દર્શાવાયેલા આંકડાઓ વચ્ચે વિસંગતિ છે. આ પણ સાબિત થાય છે કે મતદાન મથકો પર ઈ.વી.એમ. દ્વારા

પડેલા દર્શાવાયેલા કુલ મતોની સંખ્યા અને મતગણતરી સમયે તે જ ઈ.વી.એમ.માંથી ગણતરીમાં લેવામાં આવેલા મતોની સંખ્યા વચ્ચે પણ વિસંગતિઓ છે. મુદ્દા નં. ૪ અને ૫ હકારાત્મક રીતે નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે.

૬૫. ઉપર જે ઠરાવવામાં આવ્યું છે તે છતાં, ઉપરોક્તના પરિણામરૂપે પ્રશ્નગ્રસ્ત ચૂંટણીના પરિણામ પર વાસ્તવિક રીતે મહત્વપૂર્ણ અસર પડી હોવાનું કહી શકાય કે કેમ તે પણ વધુમાં જોવાનું રહે છે. આ સંદર્ભમાં નોંધનીય છે કે, ઈ.વી.એમ. દ્વારા નોંધાયેલા ૨૯ મતના વિસંગતિભર્યા તફાવતની સરખામણીએ, સામાવાળા નં.૨ ને અરજદાર સામે ૩૨૭ મતની વિજય સરસાઈ પ્રાપ્ત છે. જણાવેલ વિસંગતિનું વિજય સરસાઈની સામે તુલનાત્મક મૂલવણ કરવામાં આવે તો, તેનાથી પ્રશ્નગ્રસ્ત ચૂંટણીના પરિણામ પર વાસ્તવિક રીતે મહત્વપૂર્ણ અસર પડી હોવાનું કહી શકાય નહીં. તેથી, આ કારણસર પ્રશ્નગ્રસ્ત ચૂંટણીને અમાન્ય જાહેર કરી શકાય નહીં.

મુદ્દા નં.: ૮, ૯ અને ૧૨

૬૬. મુદ્દા નં. ૮, ૯ અને ૧૨ પરસ્પર સંકળાયેલા છે અને તેમનો એકસાથે વિચાર કરવામાં આવે છે. આ મુદ્દાઓ નીચે મુજબ છે.

“૮. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે ડિસેમ્બર ૨૦૧૭માં યોજાયેલી ‘૫૮-ઢોળકા મતવિસ્તાર’ ની ચૂંટણી દરમિયાન લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩ હેઠળ કોઈ ભ્રષ્ટ આચરણ કરવામાં આવ્યું હતું ?

૯. શું અરજદાર એ સાબિત કરે છે કે ડિસેમ્બર ૨૦૧૭માં યોજાયેલી ‘૫૮-ઢોળકા મતવિસ્તાર’ ની ચૂંટણી દરમિયાન પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) અથવા તેના ચૂંટણી એજન્ટ દ્વારા, અથવા સામાવાળા નં.૨ અથવા તેના ચૂંટણી એજન્ટની સંમતિથી કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા, કોઈ ભ્રષ્ટ આચરણ કરવામાં આવ્યું હતું?

૧૨. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ‘૫૮-ઢોળકા મતવિસ્તાર’માંથી વિજયી ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) ની ચૂંટણીને લોકપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(બી) હેઠળ અમાન્ય જાહેર કરવાની જરૂર છે?”

૬૭. મુદ્દા નં. ૨, ૬ અને ૧૦ (પરિચ્છેદ નં. ૨૧ થી ૩૨ જુઓ) તથા મુદ્દા નં. ૧, ૭ અને ૧૧ (પરિચ્છેદ નં. ૩૩ થી ૪૧ જુઓ) એવા બે સમૂહોના મુદ્દાઓનો નિર્ણય કરતાં સમયે, જેમ અગાઉથી નોંધવામાં આવ્યું છે તેમ, મતગણતરીના સમયે રીટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પ્રક્રિયામાં તથા તત્વમાં અનેક ગેરકાયદેસરતાઓ કરવામાં આવી હોવાનું જાણવા મળ્યું છે અને જેમ અગાઉ ધારવામાં આવ્યું છે

તેમ, તે ગેરકાયદેસરતાઓએ પરિણામને તાત્વિક રીતે અસર પહોંચાડી છે અને તેથી તે આધારોએ પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીને અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવે છે. ભલે એવું સ્વીકારવામાં આવે કે આ ગેરકાયદેસરતાઓ/ભંગો પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં. ૨ની સંભાવનાઓને આગળ ધપાવવા માટે સામાવાળા નં. ૨ અથવા તેના એજન્ટ દ્વારા રીટર્નિંગ ઓફિસર પાસેથી પ્રાપ્ત કરાયેલ સહાયતા ન હતાં, જેથી લોકોના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) લાગુ પડે, તો પણ અંતિમ પરિણામ એ જ રહે છે કે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણી અમાન્ય જાહેર કરવાની થાય છે, જોકે ભ્રષ્ટ આચરણના આધાર પર નહીં. તેમ છતાં, જો આ ગેરકાયદેસરતાઓ/ભંગોને યોગ્ય ક્રમબદ્ધ સાંકળમાં જોવામાં આવે અને તેના પરિણામોની દરેક તબક્કે તથા સમસ્ત રીતે તપાસ કરવામાં આવે, તો તે અદાલતને એવા નિષ્કર્ષ તરફ લઈ જાય છે, જે રીટર્નિંગ ઓફિસરની સદ્ભાવપૂર્વકની ભૂલો કરતાં ભિન્ન છે. ભારતના ચૂંટણી આયોગના ફરજિયાત સૂચનોના ભંગ સહિતની અનેક ગેરકાયદેસરતાઓ અને ચૂંટણીના અભિલેખમાં કરાયેલ ચેડાં/ખોટીકરણ તથા તેના અનુસંગી રીતે સામાવાળા નં. ૨ની સંભાવનાઓ પર થયેલી અસર, આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં વિગતવાર નોંધવામાં આવી છે. હવે, લોકોના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત 'ભ્રષ્ટ આચરણ' ના દૃષ્ટિકોણથી, તેમનું ફરીથી અવલોકન કરવું આવશ્યક છે, જે નીચે મુજબ છે.

“૧૨૩. ભ્રષ્ટ આચરણો:— આ અધિનિયમના હેતુઓ માટે નીચે મુજબના ભ્રષ્ટ આચરણો ગણાશે:—

(૭) ઉમેદવાર અથવા તેના પ્રતિનિધિ દ્વારા, અથવા ઉમેદવાર અથવા તેના ચૂંટણી પ્રતિનિધિની સંમતિથી કોઈ અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા, તે ઉમેદવારની ચૂંટણીની સંભાવનાઓને આગળ વધારવા હેતુથી, કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી, ભલે તે સરકારની સેવામાં હોય કે ન હોય, અને નીચે જણાવેલ પૈકીના કોઈપણ વર્ગને સંબંધિત હોય, કોઈપણ પ્રકારની સહાયતા (મત આપવાનું સિવાય) મેળવવી અથવા મેળવાડવી અથવા તેમાં પ્રેરણા આપવી અથવા તેવી સહાયતા મેળવવાનો અથવા મેળવાડવાનો પ્રયત્ન કરવો, નામે:—

(એ) ગેઝેટેડ અધિકારીઓ;

(બી) વેતનભોગી ન્યાયાધીશો અને મેજિસ્ટ્રેટો;

(સી) સંઘના સશસ્ત્ર દળોના સભ્યો;

(ડી) પોલીસ દળોના સભ્યો;

(ઈ) આબકારી અધિકારીઓ;

(એફ) લંબાદાર, માલગુઝાર, પટેલ, દેશમુખ અથવા અન્ય કોઈપણ નામે ઓળખાતા ગામના મહેસૂલી અધિકારીઓ સિવાયના મહેસૂલી અધિકારીઓ, જેમનું કર્તવ્ય જમીન મહેસૂલ વસૂલવાનું છે અને જેમને તેઓ દ્વારા વસૂલ કરાયેલ જમીન મહેસૂલની રકમમાંના હિસ્સા દ્વારા અથવા તેના પરના કમિશન દ્વારા મહેનતાણું આપવામાં આવે છે, પરંતુ જેઓ કોઈપણ પોલીસ કાર્યો બજાવતા નથી; અને

(જી) સરકારની સેવામાં રહેલ વ્યક્તિઓના એવા અન્ય વર્ગ, જે નિર્ધારિત કરવામાં આવે: શરતે કે, જ્યાં સરકારની સેવામાં રહેલ અને ઉપરોક્ત કોઈપણ વર્ગમાં આવતી કોઈ વ્યક્તિ, પોતાની સત્તાવાર ફરજના નિર્વહ દરમિયાન અથવા તેના નિર્વહનો દાવો કરતાં, કોઈ ઉમેદવાર અથવા તેના એજન્ટ અથવા ઉમેદવારની અથવા તેના ચૂંટણી એજન્ટની સંમતિથી કાર્ય કરતી અન્ય કોઈ વ્યક્તિ માટે, તેને, અથવા તેના સંબંધમાં, કોઈ વ્યવસ્થા કરે અથવા કોઈ સુવિધા પૂરી પાડે અથવા અન્ય કોઈ કૃત્ય કે વસ્તુ કરે, ત્યારે આવી વ્યવસ્થાઓ, સુવિધાઓ અથવા કૃત્ય કે વસ્તુ તે ઉમેદવારની ચૂંટણીની સંભાવનાઓના પ્રોત્સાહન માટેની સહાય માનવામાં આવશે નહીં;"

૬૮.૧ ઉપરોક્ત ઉપકલમના વાચનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે, ‘બ્રષ્ટ આચરણ’ના પાસાને સાબિત કરવા માટે, એ બાબતની તપાસ કરવી જરૂરી છે કે કોઈ ઉમેદવાર અથવા તેના એજન્ટે, તે ઉમેદવારની ચૂંટણીની સંભાવનાઓને આગળ

વધારવા માટે, પ્રજાના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) ની ખંડ (એ) થી (જી) માં ઉદ્દેખિત કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી કોઈ સહાય પ્રાપ્ત કરી છે કે મેળવાવી છે કે પ્રેરણા આપી છે કે તેવી સહાય પ્રાપ્ત કરવા અથવા મેળવાવવા પ્રયત્ન કર્યો છે.

૬૮.૨ લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) ની વધુમાં વધુ આવશ્યકતા એવી છે કે, જો ઉપરોક્ત કૃત્ય ઉમેદવાર અથવા તેના એજન્ટ સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હોય, તો તે તે ઉમેદવાર અથવા તેના ચૂંટણી એજન્ટની સંમતિથી કરવામાં આવ્યું હોવું જોઈએ.

૬૯.૧ નોંધાયેલા પુરાવામાં અખંડિત દસ્તાવેજી પુરાવાના સ્વરૂપે વિશાળ પ્રમાણમાં સામગ્રી ઉપલબ્ધ છે, જેને યોગ્ય ક્રમમાં વિચારવામાં આવે અને જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) ની આવશ્યકતા ધ્યાનમાં રાખવામાં આવે, ત્યારે આ અદાલત એક અનિવાર્ય નિષ્કર્ષે પહોંચે છે કે વર્તમાન કેસમાં, સામાવાળા નં.-૨ અને તેના ચૂંટણી એજન્ટે માત્ર પ્રયત્ન જ કર્યો નથી, પરંતુ પ્રશ્નાસ્પદ ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં.-૨ ની સંભાવનાઓને આગળ ધપાવવા માટે રિટર્નિંગ ઓફિસર પાસેથી સહાય સફળતાપૂર્વક મેળવી અને ઉપાર્જિત પણ કરી છે. નોંધાયેલા પુરાવામાં આ બાબતના પણ પુરાવા છે કે તે હેતુ માટે દરેક પ્રકારની ગેરકાયદેસરતાઓ આચરવામાં આવી હતી, જેમાં પ્રશ્નાસ્પદ ચૂંટણીના રેકૉર્ડમાં હેરફેર અને ખોટી નોંધણી કરવી તથા ચૂંટણીના

સંચાલન અંગે ભારતના ચૂંટણી આયોગની ફરજિયાત સૂચનાઓનો ભંગ કરવો પણ સમાવેશ થાય છે. આ પણ નોંધવામાં આવે છે કે, ભ્રષ્ટ આચરણના પાસા પર અસર કરતા અખંડિત દસ્તાવેજ પુરાવાના સ્વરૂપે નોંધાયેલા પુરાવામાં વિશાળ પ્રમાણમાં સામગ્રી હોવા છતાં, ભ્રષ્ટ આચરણની સમગ્ર રચના માત્ર ત્રણ નિર્વિવાદ દસ્તાવેજ પુરાવાઓ, એટલે કે આંક નં. ૧૧૧, ૧૧૨ અને ૧૧૩, ની આસપાસ કેન્દ્રિત છે. આ ત્રણેય દસ્તાવેજો રિટર્નિંગ ઓફિસરે આંક ૯૯ ખાતે પોતાનો પુરાવો આપતી વખતે નોંધપાત્રમાં રજૂ કર્યા હતા. એટલું જ નહીં, આ ત્રણેય દસ્તાવેજો નીચલી અદાલતમાં ચાલેલી કાર્યવાહી ના પ્રારંભિક તબક્કાથી જ નોંધપાત્રમાં હતા, કારણ કે તેઓ રિટર્નિંગ ઓફિસરના લેખિત જવાબ (આંક ૧૦) સાથે જોડવામાં આવ્યા હતા. આ ત્રણ દસ્તાવેજો અંગેની વિગત નીચે મુજબ છે.

(૧) આંક ૧૧૧ એ મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસરે, પોસ્ટલ બેલેટ સહિત, દરેક રાઉન્ડ મુજબ ધ્યાનમાં લીધેલા તમામ મતોની વિગતો ધરાવતું નિવેદન છે. ઉક્ત દસ્તાવેજ ૨૦ પાનાંનો દસ્તાવેજ છે અને તેના દરેક પાના પર રિટર્નિંગ ઓફિસર તેમજ ઓબ્ઝર્વર બંનેના હસ્તાક્ષર છે.

(૨) આંક ૧૧૨ એ સંબંધિત ચૂંટણીના અંતિમ પરિણામની જાહેરાત કરવા માટે ઓબ્ઝર્વરે રિટર્નિંગ ઓફિસરને આપેલી અધિકૃતતા છે.

(૩) આંક ૧૧૩ એ ૧૮.૧૨.૨૦૧૭ તારીખનો હસ્તલિખિત દસ્તાવેજ છે, જે સામાવાળા નં.૨ના ચૂંટણી એજન્ટ દ્વારા હસ્તાક્ષરિત છે. તેને અભિલેખ પર મૂકતી વખતે, રિટર્નિંગ ઓફિસરે તેનું વર્ણન (આંક ૯૯ના ક્યૂ.નં.૨૯૬ ખાતે) સામાવાળા નં.૨ની તરફથી અરજદાર દ્વારા મતપત્રોની પુનર્ગણતરી અંગે કરાયેલ માંગ સામે લેવામાં આવેલ ઔપચારિક વાંધા તરીકે કર્યું હતું.

૬૯.૨ સમગ્ર વિવાદ ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત ત્રણ દસ્તાવેજોની આસપાસ કેવી રીતે કેન્દ્રિત થાય છે અને ભ્રષ્ટ આચરણની યોજના સામાવાળા નં.૨ / તેના ચૂંટણી એજન્ટ તથા રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા કેવી રીતે સફળતાપૂર્વક અમલમાં મુકાઈ હતી, અને તેનાથી પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીના પરિણામ પર કેવી રીતે ભૌતિક રીતે અસર થઈ છે, તેની વિગતવાર અને યોગ્ય ક્રમમાં નીચે ચર્ચા કરવામાં આવે છે.

૭૦.૧ સામાવાળા નં. ૨ ની સંભાવનાઓને આગળ વધારવા માટે થયેલી સહાયની શ્રેણીમાં રિટર્નિંગ અધિકારી દ્વારા લેવાયેલું પ્રથમ પગલું, ઈ.વી.એમ.ના અંતિમ પૂર્વ રાઉન્ડની મતગણતરી શરૂ કરવાની સમયસીમા અંગે ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચનાઓનું ઉલ્લંઘન કરવું છે. આંક ૧૦૧ માં સમાયેલ તે સૂચનાઓ નીચે મુજબ છે.

૧૫.૧૫.૩.૧ કાયદા અનુસાર (ચૂંટણીના આચરણ નિયમો, ૧૯૬૧ નો નિયમ ૫૪એ) પોસ્ટલ મતપત્રિકાઓની ગણતરી સૌપ્રથમ કરવામાં આવવાની છે.

વધુમાં એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે, ઈવીએમમાં નોંધાયેલા મતોની ગણતરી શરૂ કરતાં પહેલાં પોસ્ટલ મતપત્રિકાઓની ગણતરી પૂર્ણ થાય તેની રાહ જોવી આવશ્યક નથી. પોસ્ટલ મતપત્રિકાઓની ગણતરીના પ્રારંભથી ૩૦ મિનિટનો અંતરાલ પસાર થયા પછી, ઈવીએમમાંના મતોની ગણતરી શરૂ કરી શકાય છે. પોસ્ટલ મતપત્રિકાઓની ગણતરી તમારા ટેબલ પર કરવામાં આવશે. તમને પ્રાપ્ત થયેલી બધી પોસ્ટલ મતપત્રિકાઓ તમારા સમક્ષ લાવવામાં આવવી જોઈએ. ગણતરીના પ્રારંભ માટે નિર્ધારિત કરાયેલા સમય પહેલાં જે પોસ્ટલ મતપત્રિકાઓ પ્રાપ્ત થયેલી હોય, માત્ર તેવી જ પોસ્ટલ મતપત્રિકાઓની ગણતરી કરવામાં આવશે.

૧૫.૧૬.૨ ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી શરૂ થયાના ૩૦ મિનિટ પછી, ઈ.વી.એમ.ની ગણતરી શરૂ કરી શકાય. ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી હજુ ચાલુ હોય તોય, ઈ.વી.એમ.ને કડક સુરક્ષા હેઠળ (એજન્ટો સાથે જઈ શકે) મજબૂત કક્ષમાંથી મતગણતરી મંડપ સુધી લાવી શકાય. જોકે, ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી ઈ.વી.એમ.ની અંતિમ પૂર્વવર્તી ફેરીની ગણતરી શરૂ કરવામાં આવશે નહીં.

૭૦.૨ તે પોતે જ રિટર્નિંગ ઓફિસરની સાક્ષી છે કે ઉપરોક્ત સૂચનાઓનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું હતું. તેનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ વાંચાય છે.

“૨૮૨. પ્રશ્ન : જ્યારે બીજા છેલ્લા રાઉન્ડ (ઉપાંત્ય રાઉન્ડ) માટેના ઈવીએમો મજબૂતખંડમાંથી બહાર લાવવામાં આવ્યા હતા અને ગણતરી હોલમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા?

જવાબ : ૧૧:૧૭:૦૦ કલાકથી આગળ.

૨૮૩. પ્રશ્ન : જ્યારે બીજા છેલ્લા રાઉન્ડ માટેની ઈવીએમોને મતગણતરી હોલમાં લાવવામાં આવી રહી હતી, ત્યારે શું પોસ્ટલ બેલેટોની મતગણતરી પૂર્ણ થઈ ગઈ હતી ? ઉત્તર : ના. તે પ્રક્રિયા પૂર્ણ થઈ નહોતી.

૨૮૪. પ્રશ્ન : ગણતરી હોલમાં દ્વિતીય અંતિમ રાઉન્ડ માટેની ઈ.વી.એમ્સ લાવવામાં આવતી હતી ત્યારે ટેબલ નં. ૧૫ પર શું અવસ્થા હતી ? ઉત્તર : સાક્ષીની વિનંતિ પર તેને વી.એમ.કરક નું સી.સી.ટી.વી. દશ્યચિત્ર બતાવવામાં આવે છે – આર.ઓ. ટેબલ પર – સમય ૧૧:૦૭:૫૨ થી ૧૧:૧૭:૫૮. જણાવેલ દશ્યચિત્ર ચલાવવામાં આવતા, સાક્ષી કહે છે કે :– ઉમેદવારોની બધી ટ્રે ખાલી હતી અને તે સમયે માન્ય ટપાલ મતપત્રકોનું ઉમેદવારવાર વિતરણ પણ શરૂ થયું ન હતું.”

૭૦.૩ ઈવીએમના અંતિમપૂર્વ રાઉન્ડની શરૂઆતના સમય અંગે ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત સૂચનાઓનો ભંગ કરીને, જે હેતુ સાધવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો

હતો અને જે સફળતાપૂર્વક સાધવામાં આવ્યો હતો, તેની નીચે મુજબ ચર્ચા કરવામાં આવે છે.

૭૦.૩.૧ ભારતના ચૂંટણી આયોગના ઉપર ઉદ્ધૃત સૂચનોનો સાર એવો છે કે, જ્યારે ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી હાથ ધરવામાં આવી રહી હોય, ત્યારે ગણતરી હોલમાં ઉપસ્થિત કોઈપણ વ્યક્તિને, ઇ.વી.એમ.માંથી મળેલા મતોના સંદર્ભમાં, પ્રથમ ઉમેદવાર બીજા ઉમેદવાર કરતાં કેટલા અંતરથી આગળ છે તેની જાણ હોવી જોઈએ નહીં. તેનું કારણ એ છે કે, ઇ.વી.એમ. અને ટપાલ મતપત્રો પૈકી, ટપાલ મતપત્રો માનવીય હસ્તક્ષેપ માટે વધુ સંવેદનશીલ હોય છે અને જો અંતર ઓછું હોય અને ગણવામાં આવનાર ટપાલ મતપત્રોના આંકડાની પહોંચમાં આવતું હોય, તો કોઈને અમાન્ય મત સ્વીકારવાની અથવા માન્ય મત નામંજૂર કરવાની પ્રેરણા / વૃત્તિ થઈ શકે, જે હાલના મામલામાં ચોક્કસપણે બન્યું છે.

૭૦.૩.૨ આ તબક્કે આંક ૧૧૧ નો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી બને છે – જે ટપાલ મતપત્રકો સહિત મતના રાઉન્ડવાર વિગત દર્શાવતું નિવેદન છે. તે ૨૦ પાનાંનો દસ્તાવેજ છે. તેના દરેક પાનાં પર રિટર્નિંગ ઓફિસર તેમજ ઓબ્ઝર્વરના હસ્તાક્ષરો છે. ઉપરોક્ત દસ્તાવેજ આંક ૧૧૧ પરથી નીચેના તથ્યો સ્પષ્ટ થાય છે.

(૧) ઇ.વી.એમ.માંથી મતોની ગણતરીના કુલ ૧૯ ચક્ર હતા. તેથી મતોની ગણતરીનો ૧૮મો ચક્ર ઇ.વી.એમ. દ્વારા મતોની ગણતરીનો ઉપાંત્ય ચક્ર (છેલ્લાથી બીજો ચક્ર) હતો.

(૨) ઇવીએમ દ્વારા મતોની ગણતરીના ૧૬મા ચક્રના અંતે, ઇવીએમમાંથી કુલ ૧૩૯૪૧૬ મતોની ગણતરી કરવામાં આવી હતી. તે મતોમાંથી, અરજદારે ૫૯૪૩૮ મતો પ્રાપ્ત કર્યા હતા અને સામાવાળા નં. ૨ એ ૬૪૪૧૫ મતો પ્રાપ્ત કર્યા હતા. આથી, ઇવીએમ દ્વારા મતોની ગણતરીના ૧૬મા ચક્રના અંતે, સામાવાળા નં. ૨ અરજદાર કરતાં ૪૯૭૭ મતોના અંતરથી આગળ હતો.

(૩) ઇવીએમ દ્વારા મતગણતરીના ૧૭મા રાઉન્ડના અંતે, ઇવીએમમાંથી કુલ ૧૪૭૮૭૧ મતોની ગણતરી કરવામાં આવી હતી, જેમાંથી અરજદારે ૬૩૬૫૬ મત પ્રાપ્ત કર્યા હતા અને સામાવાળા નં. ૨ એ ૬૭૫૦૬ મત પ્રાપ્ત કર્યા હતા. તેથી, ઇવીએમ દ્વારા મતગણતરીના ૧૭મા રાઉન્ડના અંતે, સામાવાળા નં. ૨ અરજદાર કરતાં ૩૮૫૦ મતોની સરસાઈથી આગળ હતો.

૭૦.૪ ભારતના ચૂંટણી આયોગ દ્વારા રિટર્નિંગ ઓફિસરોને આપવામાં આવેલ સૂચનાઓ મુજબ (જેમ ઉપર ઉદ્ધૃત કરાયેલ પરા ૧૫.૧૬.૨ માં દર્શાવેલ છે), પોસ્ટલ બેલેટોની ગણતરી આ તબક્કા પછી બાકી રાખી શકાતી નહોતી. જો પોસ્ટલ બેલેટોની ગણતરી પૂર્ણ કરવામાં આવી ન હોત અને તેની સંખ્યાઓ

ઉચ્ચ સ્વરે જાહેર કરવામાં આવી ન હોત (જેમ આંક ૧૦૧ ના પરા ૧૫.૧૫.૩.૬ મુજબ આવશ્યક હતું), તો ઉપાંત્ય ચક્રની શરૂઆત જ થઈ શકતી નહોતી. આ કેસમાં, ઈવીએમ દ્વારા મતગણતરીના ૧૮મા ચક્રના પ્રારંભ પહેલાં, રિટર્નિંગ ઓફિસર માટે ઉચ્ચ સ્વરે જાહેર કરવું આવશ્યક હતું કે કયા ઉમેદવારને પોસ્ટલ બેલેટોમાંથી કેટલા મત મળ્યા હતા અને કેટલા પોસ્ટલ બેલેટો નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા, જે કરવામાં આવ્યું નહોતું. આ જ તબક્કે રિટર્નિંગ ઓફિસરે ગેરરીતિ કરવાનું શરૂ કર્યું. તેણે ઉમેદવારવાર પોસ્ટલ બેલેટોના વિતરણની શરૂઆત કર્યા વગર જ તમામ ઈવીએમમાંથી મતોની ગણતરી ચાલુ રાખી. તેથી, જ્યારે પોસ્ટલ બેલેટોની વાસ્તવિક ગણતરી પૂર્ણ થઈ જવી જોઈએ હતી, ત્યારે તેની શરૂઆત પણ થઈ નહોતી. પરિણામે, રિટર્નિંગ ઓફિસર તથા સામાવાળા નં. ૨ ના ચૂંટણી એજન્ટ સહિત સૌ કોઈને જાણ હતી કે ઈવીએમ દ્વારા મતોની ગણતરીના ૧૮મા ચક્રના પ્રારંભે (ઉપાંત્ય ચક્ર – બીજા ક્રમનો છેલ્લો ચક્ર) સામાવાળા નં. ૨ અરજદાર કરતાં ૩૮૫૦ મતોની લીડમાં હતો અને તમામ પોસ્ટલ બેલેટોની ગણતરી હજી બાકી હતી.

૭૦.૫ ઈવીએમો દ્વારા મતગણતરીના ૧૮મા રાઉન્ડના અંતે, ઈવીએમોમાંથી કુલ ૧૫૫૮૧૧ મતોની ગણતરી કરવામાં આવી હતી. તેમાંથી અરજદારે ૬૮૧૭૯ મતો મેળવ્યા હતા અને સામાવાળા નં. ૨ એ ૭૦૧૨૯ મતો મેળવ્યા હતા. તેથી, ઈવીએમો દ્વારા મતગણતરીના ૧૮મા રાઉન્ડના અંતે, અરજદારની સરખામણીએ સામાવાળા નં. ૨ ની આગવી લીડ ઘટીને ૧૯૫૦ મતો રહી હતી.

૭૦.૬ ઇવીએમ દ્વારા મતોની ગણતરી હજી પણ ચાલુ રહી. અંતિમ ચક્ર એટલે કે ઇવીએમ દ્વારા મતોની ગણતરીના ૧૯મા ચક્રના અંતે, ઇવીએમમાંથી કુલ ૧,૫૯,૯૧૭ મતોની ગણતરી કરવામાં આવી હતી, જેમાંથી અરજદારે ૭૦,૬૭૫ મતો પ્રાપ્ત કર્યા હતા અને સામાવાળા નં. ૨ એ ૭૧,૧૮૯ મતો પ્રાપ્ત કર્યા હતા. આ રીતે, ઇવીએમ દ્વારા તમામ મતોની ગણતરી પૂર્ણ થતાં, અરજદાર ઉપર સામાવાળા નં. ૨ ની સરસાઈ વધુ ઘટીને ૫૧૪ મત રહી હતી. તે સમય સુધી પણ, તમામ ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા બાકી રાખવામાં આવી હતી. તેનો શુદ્ધ પરિણામ એવો થયો કે અરજદાર ઉપર સામાવાળા નં. ૨ ની ૫૧૪ મતોની સરસાઈ રિટર્નિંગ ઓફિસરને જાણીતી હતી, જેને બચાવવાની હતી, અને તેના મુકાબલે તમામ ૧,૩૫૬ ટપાલ મતપત્રો હજી પણ તેના કબજામાં હતા.

૭૦.૭ તે બહુ મોડા તબક્કે અને તે પરિસ્થિતિમાં તથા ટપાલ મતપત્રોની સમાયોજનની તે મર્યાદા સાથે, ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી શરૂ કરવામાં આવી. ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી શરૂ થતાં જ અરજદારના પક્ષમાં અને સામાવાળા નં. ૨ના વિરોધમાં અંતર વધુ ઘટ્યું. ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી ચાલુ હતી અને જ્યારે ૯૨૭ ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી થઈ ગઈ હતી તે તબક્કે, જીતનું અંતર વધુ ઘટીને ૩૨૭ થયું. તેના મુકાબલે, હજી ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રોની ગણતરી બાકી હતી. અંતિમ પરિણામ કોઈપણ દિશામાં જઈ શકતું હતું. રિટર્નિંગ ઓફિસરે તે જોખમ લીધું નહોતું. તે ૪૨૯ મતો સૌની પાસેથી, અત્રે સુધી કે નિરીક્ષકથી

પણ, છુપાવવામાં આવ્યા. સામાવાળા નં. રની સંભાવનાઓને આગળ ધપાવવા માટે રિટર્નિંગ ઓફિસરે આપેલી સહાયની કડીમાં આ આગળનું પગલું હતું. જો રિટર્નિંગ ઓફિસરની આ કાર્યવાહી માત્ર સાદી ચૂક હોત, તો રિટર્નિંગ ઓફિસરે નિરીક્ષકને (જેમ કે આંક ૧૧૧માં મતોના આંકડા દાખલ કરતી વખતે આવશ્યક હતું તેમ) જાણ કરી હોત કે જરૂર ટપાલ મતપત્રો નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ એવું કરવામાં આવ્યું નહોતું. નામંજૂર કરાયેલા ટપાલ મતપત્રો આંક ૧૧૧માં શૂન્ય તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીનું પરિણામ જાહેર કરવા માટે નિરીક્ષકે આપેલી સત્તાધિકૃતિ (આંક ૧૧૨), જે આંક ૧૧૧ પર આધારિત હતી, તે આ રીતે કૌભાંડપૂર્ણ રીતે રિટર્નિંગ ઓફિસરે નિરીક્ષક પાસેથી મેળવી હતી. આ મુદ્દાની વિગતવાર ચર્ચા મુદ્દા નં. ૧, ૭ અને ૧૧ના જવાબ આપતી વખતે પણ કરવામાં આવી છે, પરંતુ તે 'ભ્રષ્ટ આચરણ'ના પાસાને ધ્યાનમાં લીધા વિના હતી.

૭૧. સામાવાળા નં. રની સંભાવનાઓને આગળ વધારવા માટે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા લેવામાં આવેલું આગળનું પગલું ઉપર નોંધાયેલ નોંધપોથીમાં કરેલી હેરફેર/ખોટીકરણને બચાવી રાખવાનું હતું. તે હેતુસર, રિટર્નિંગ ઓફિસર માટે અન્ય નોંધપોથીઓમાં પણ હેરફેર કરવી આવશ્યક હતી, ખાસ કરીને અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦માં, જે તેણે ભારતના ચૂંટણી આયોગ દ્વારા અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ની તૈયારી અંગે આપેલ ત્રણ સૂચનાઓનું ઉલ્લંઘન કરીને કર્યું હતું. અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ની તૈયારી કરતી વેળાએ

રિટર્નિંગ ઓફિસરે કઈ પ્રકારની હેરફેર/ખોટીકરણ કર્યું હતું તે મુદ્દા નં. ૧નો જવાબ આપતી વખતે અગાઉ જ વિગતવાર ચર્ચાયેલ છે, તેમ છતાં ભ્રષ્ટ્ર આચરણના આ મુદ્દાના હેતુ માટે સંબંધિત બાબત ફરી નોંધવામાં આવે છે.

૭૧.૧ આંક ૧૦૧ માં સમાવિષ્ટ મુજબ, અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ ની તૈયારી અંગે ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચનાઓ નીચે મુજબ વાંચાય છે.

“૧૫.૧૫.૩.૬ ત્યારબાદ માન્ય મતોની ગણતરી કરવી અને દરેક ઉમેદવારને તેને અપાયેલા મતોનો જામો આપવો. ત્યારબાદ દરેક ઉમેદવારને પ્રાપ્ત થયેલા ટપાલી મતોની કુલ સંખ્યા ગણવી, તે ફોર્મ ૨૦ની પરિણામ પત્રકમાં યોગ્ય સ્થાને નોંધવી અને ઉમેદવારોની માહિતી માટે તમે તેને ઉચ્ચ સ્વરે જાહેર કરવી.

૧૫.૨૭.૩ આ મહાસરવાળો કાઢતી વખતે, સમગ્ર અંતિમ પરિણામ પત્રકને સાવધાનીપૂર્વક તપાસવું જોઈએ અને તે સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ કે તેમાં દરેક અને દરેક મતદાન મથક સંબંધે નોંધણીઓ કરવામાં આવી છે અને તે પ્રપત્ર કોઈ પણ રીતે અધૂરું નથી.

૧૫.૨૭.૫ કુલ સરવાળો પણ યોગ્ય રીતે કાઢવો જોઈએ, કારણ કે કોઈપણ ખોટો સરવાળો ચૂંટણીના પરિણામ અને પરિણામની જાહેરાત પર મહત્વપૂર્ણ અસર પાડી શકે છે, જે આ ફોર્મના આધારે કરવાની હોય છે. તે ફોર્મમાં કોઈપણ

વિસંગતિને આયોગ દ્વારા અત્યંત ગંભીરતાથી જોવામાં આવશે અને તેના પરિણામે કડક શિસ્તાત્મક કાર્યવાહી થશે.”

૭૧.૨ ભારતના ચૂંટણી આયોગની ઉપર ઉદ્ધૃત સૂચનાઓના પાલન અંગે રિટર્નિંગ ઓફિસરના નિવેદનનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે.

“૨૦૯. પ્રશ્ન : ૧૨.૨૪.૩૫ કલાકે, તમે જાહેર કર્યું હતું કે તમને પ્રાપ્ત થયેલ કુલ ટપાલ મતપત્રો ૧૨૩૧ હતા. શું એ સાચું છે કે તમે ઉક્ત દશ્યચિત્રણમાં આ જાહેર કરતા દેખાઓ છો ? જવાબ : હા, તે સાચું છે.

૨૧૦. પ્રશ્ન : તમે પણ જાહેર કર્યું હતું કે કુલ પ્રાપ્ત થયેલા ૧૨૩૧ ટપાલ મતપત્રકોમાંથી ૩૦૧ મતો પ્રથમદષ્ટિએ નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા. શું તે સાચું છે? જવાબ : હા, દશ્યાવલિ તે દર્શાવે છે.

૨૮૭. પ્રશ્ન : પોસ્ટલ બેલેટના આંકડા જાહેર કરતાં પહેલાં, ૧૨:૨૪:૦૦ કલાકે, જેમ તમે ઉપર જણાવ્યું છે, શું તમે તે આંકડો ફોર્મ નં. ૨૦ માં નોંધ્યો હતો ? જવાબ : મને આ તબક્કે યાદ નથી.

૨૮૮. પ્રશ્ન : આ બાબતમાં, ભારતના ચૂંટણી આયોગના સૂચનો મુજબ શું આવશ્યકતા છે ? ઉત્તર. : હેન્ડ બુક (આંક ૧૦૧) માંથી, હું કહું છું કે પેરા : ૧૫.૧૫.૩.૬ તે તબક્કે લાગુ પડશે.

૨૮૯. પ્રશ્ન : તમે અંતિમ પરિણામ ક્યારે જાહેર કર્યું? ઉત્તર : ૧૩:૧૬:૦૦ કલાકે.

૨૯૦. પ્રશ્ન : અંતિમ પરિણામ જાહેર કરતાં પહેલાં, શું પ્રપત્ર નં. ૨૦ માં તમામ આંકડા ભરી દેવાયા હતા? જવાબ : હા, તે કરવામાં આવ્યું હતું.

૨૯૧. પ્રશ્ન : જ્યારે તમે કહો છો કે અંતિમ પરિણામ જાહેર કરતાં પહેલાં ફોર્મ નં. ૨૦ માં બધા આંકડા ભરી દેવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે તેમાં ટપાલ મતપત્રોના આંકડાઓનો પણ સમાવેશ થતો હતો? ઉત્તર : હા.

૨૯૨. પ્રશ્ન : તમે ઉપર જણાવ્યા મુજબ ૧૩:૧૬:૦૦ કલાકે અંતિમ પરિણામ જાહેર કરતા પહેલાં, જ્યારે તમે ફોર્મ નં. ૨૦ માં દરેક ઉમેદવારને પ્રાપ્ત થયેલા ટપાલ મતપત્રોના આંકડા દાખલ કર્યા, ત્યારે શું તમે ૧૨:૨૪:૦૦ કલાકે જાહેર કરેલા ટપાલ મતપત્રોના એ જ આંકડા દાખલ કર્યા હતા ? ઉત્તર : ના, તે સમાન આંકડો નથી. ફોર્મ નં. ૨૦ માં દાખલ કરાયેલા ટપાલ મતપત્રોના આંકડા અને મેં ૧૨:૨૪:૦૦ કલાકે જાહેર કરેલા આંકડાઓમાં તફાવત છે. આ

તબક્કે, સાક્ષીએ આ સંદર્ભમાં કેટલીક સ્પષ્ટતા કરવાની પરવાનગી માંગેલી. તેવી પરવાનગી આપવામાં આવતા, તેણે જણાવ્યું કે :— જેમ કે આજ રોજ આ સંદર્ભમાં અદાલતમાં ચલાવવામાં આવેલા સીસીટીવી દૃશ્યમાલામાંથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે, મેં પણ ઉક્ત આંકડો અન્ય કોઈ વ્યક્તિ પાસેથી પૂછ્યો હતો અને અનુસંધાનમાં, જ્યારે મારા ધ્યાનમાં આવ્યું કે તે બાબતમાં તફાવત છે, ત્યારે મેં ફોર્મ નં. ૨૦ માં સાચા આંકડા દાખલ કર્યા. હું વધુમાં કહું છું કે, મેં જે આંકડા જાહેર કર્યા હતા — દરેક ઉમેદવારને શું મળ્યું હતું અને મેં ફોર્મ નં. ૨૦ માં જે દાખલ કર્યું હતું, તે બંને કિસ્સામાં સમાન છે.”

૭૧.૩ મુદ્દા નં. ૧ નો જવાબ આપતી વખતે પહેલેથી જ એવું ધરાવવામાં આવ્યું છે કે મતગણતરીના સમયે ભારતના ચૂંટણી આયોગના નિર્દેશો (અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ ની તૈયારી અંગે)નું પાલન કરવામાં આવ્યું નહોતું, પરંતુ આથી એ પણ દર્શાય છે કે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલા અને અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ માં દાખલ કરવામાં આવેલા ટપાલ મતપત્રોના આંકડા એકસરખા નથી, અને એ પણ સ્વયં રિટર્નિંગ ઓફિસરના નિવેદન મુજબ.

૭૧.૪ આ બાબત વિવાદાસ્પદ રહી શકતી નથી કે પરિણામની જાહેરાત રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા ફક્ત ઓબ્ઝર્વરની પૂર્વ મંજૂરીથી જ કરી શકાય. રિટર્નિંગ ઓફિસરને ઓબ્ઝર્વર સમક્ષ રજૂ કરાયેલા અને બંને દ્વારા હસ્તાક્ષરિત, ટપાલ

મતપત્રકો સહિત મતના રાઉન્ડવાર વિગત દર્શાવતા હિસાબપત્રમાં દર્શાવેલ આંકડા (જે આ પ્રકરણમાં આંક ૧૧૧ હતો) રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા તૈયાર કરાયેલ અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ સાથે મેળ ખાતા ન હોય ત્યાં સુધી ઓબ્ઝર્વર તરફથી કોઈ મંજૂરી હોઈ શકતી નથી.

૭૧.૫ પરિણામ જાહેર કરવા માટે ઓબ્ઝર્વર પાસેથી અધિકૃતિ માંગતી વખતે, રિટર્નિંગ ઓફિસરે લેખિતમાં (આંક ૧૧૧ મુજબ) ઓબ્ઝર્વરને દર્શાવ્યું હતું કે મતગણતરી સમયે તેને પ્રાપ્ત થયેલા અને તેની દ્વારા વિચારણામાં લેવાયેલા કુલ પોસ્ટલ બેલેટ ૮૨૭ હતા અને નકારવામાં આવેલા પોસ્ટલ બેલેટ શૂન્ય હતા, તે નોંધપાત્ર હકીકત છે. એ પણ નોંધપાત્ર હકીકત છે કે અંતિમ પરિણામ પત્રક આંક ૭૬એમાં, જેના પર રિટર્નિંગ ઓફિસરના હસ્તાક્ષર છે અને જેને સામાવાળા નં. ૨ ને ચૂંટાયેલ ઉમેદવાર જાહેર કરવા માટેનો આધાર રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા હોવાનું દાવો કરવામાં આવે છે, તેમાં મતગણતરી સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રાપ્ત થયેલા અને તેની દ્વારા વિચારણામાં લેવાયેલા કુલ પોસ્ટલ બેલેટ ૧૩૫૬ દર્શાવવામાં આવ્યા હતા અને નકારવામાં આવેલા પોસ્ટલ બેલેટ ૪૨૮ હતા. આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ૩૨૭ મતના વિજય અંતરની સામે ૪૨૮ પોસ્ટલ બેલેટ માત્ર અરજદાર સહિત કોઈપણ ઉમેદવારને દર્શાવવામાં આવ્યા નહોતા એટલું જ નહીં, પરંતુ તે ૪૨૮ પોસ્ટલ બેલેટ પ્રાપ્ત થયા હતા અને નકારવામાં આવ્યા હતા તે હકીકતની જાણ ઓબ્ઝર્વરને પણ કરવામાં આવી નહોતી. તેના વિપરીત, આંક ૧૧૧માં ખોટીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

૭૧.૬ વધુમાં, એક ખૂબ જ સ્પષ્ટ પાસું એ છે કે, રિટર્નિંગ ઓફિસરના પુરાવા મુજબ (આંક ૯૯માં પ્રશ્ન નં. ૨૦૯ અને ૨૧૦ના જવાબો જુઓ), મતગણતરીના દિવસે એટલે કે ૧૮.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ, તેમણે બપોરે ૧૨:૨૪:૩૫ કલાકે મતગણતરી હોલમાં ઊંચા અવાજે જાહેર કર્યું હતું કે તેમને કુલ ૧૨૩૧ ટપાલ મતપત્રો પ્રાપ્ત થયા હતા અને આ ૧૨૩૧ ટપાલ મતપત્રોમાંથી તેમણે ૩૦૧ ટપાલ મતપત્રો નકાર્યા હતા. આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તેમના દ્વારા જાહેર કરાયેલ આંકડો ન તો અંતિમ પરિણામ પત્રક આંક ૭૬અમાં તેમના દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલ આંકડો હતો (જેમાં કુલ ટપાલ મતપત્રો ૧૩૫૬ દર્શાવવામાં આવ્યા છે) અને ન તો પરિણામ જાહેર કરવાની મંજૂરી મેળવવા માટે આંક ૧૧૧માં અવલોકકર્તાને દર્શાવવામાં આવેલ આંકડો હતો (જેમાં કુલ ટપાલ મતપત્રો ૯૨૭ દર્શાવવામાં આવ્યા છે). જાહેર કરાયેલ આંકડો (૧૨૩૧) સંપૂર્ણપણે ત્રીજો આંકડો હતો, જે કોઈપણ દસ્તાવેજમાં પ્રતિબિંબિત થતો નહોતો. આ રીતે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીનો રેકૉર્ડ, ખાસ કરીને અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦, રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા ચેડાં કરીને બદલવામાં આવ્યો હતો.

૭૨. ઉપરોક્ત આયોજન તેનાથી પણ આગળ વધે છે. સામાવાળા નં.૨ની સંભાવનાઓને વધુ પ્રોત્સાહન આપવા માટેનું આગળનું પગલું, 'તમામ ટપાલ મતપત્રોની ફરજિયાત અને સર્વગ્રાહી પુનઃગણતરી' તેમજ 'ટપાલ મતપત્રોની ફરજિયાત પુનઃચકાસણી' અંગે ભારતના ચૂંટણી આયોગના નિર્દેશોની અવગણના કરવાનું હતું. આ સંદર્ભે, નીચેના પાસાઓ નોંધવામાં આવે છે.

૭૨.૧ રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રાપ્ત થયેલા કુલ ટપાલ મતપત્રો (તે ૧૩૫૬ હોય કે ૯૨૭) ૩૨૭ મતોના વિજય અંતર કરતાં વધુ હતા, તે બાબતે કોઈ વિવાદ નથી. આ સંદર્ભે ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચનાઓ એવી અસરની છે કે આવી પરિસ્થિતિમાં 'બધા ટપાલ મતપત્રોની ફરજિયાત અને વ્યાપક પુનઃગણતરી' તથા 'બધા ટપાલ મતપત્રોની ફરજિયાત પુનઃચકાસણી' કરવામાં આવશે. આ જણાવેલી પ્રક્રિયાનું પાલન રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા કરવામાં આવ્યું નહોતું, તેવી બાબતનું પુરાવું રિટર્નિંગ ઓફિસરનું પોતાનું જ સક્ષ્ય છે, જે નીચે ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવે છે. જણાવેલી સૂચનાઓ નીચે મુજબ છે.

(એ) ભારતના ચૂંટણી પંચની સૂચના, જેમ કે ઉક્ત હેન્ડબુકના પેરા:૧૫.૩૦.૯ આંક ૧૦૧ માં સમાવિષ્ટ છે, પોસ્ટલ બેલેટની ફરજિયાત પુનઃગણતરી અંગે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે. “પંચે નિર્ણય કર્યો છે કે જ્યાં ચૂંટણીનું પરિણામ પ્રથમ બે ઉમેદવારોને પ્રાપ્ત થયેલા પોસ્ટલ બેલેટના તફાવતના આધારે નક્કી થવાનું હોય, ત્યાં કોઈ ઉમેદવાર તેની માંગણી ન કરે તોય પોસ્ટલ બેલેટ પત્રોની ફરજિયાત અને સર્વાંગી પુનઃગણતરી કરવામાં આવશે.”

(બી) ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચના, જે રિટર્નિંગ ઓફિસર માટેની હેન્ડબુકના આંક ૧૦૧ માં પરિછેદ:૧૫.૧૫.૫.૧ માં સમાવિષ્ટ છે, પોસ્ટલ બેલેટની ફરજિયાત પુનઃચકાસણી બાબતે નીચે મુજબ વાંચાય છે. “જે કિસ્સામાં વિજયનો અંતર પ્રાપ્ત થયેલ કુલ પોસ્ટલ બેલેટોની સંખ્યા કરતાં ઓછો હોય,

તેવામાં તમામ પોસ્ટલ બેલેટોની ફરજિયાત પુનઃચકાસણી થવી જોઈએ. નિરીક્ષક અને આર.ઓ.ની હાજરીમાં અમાન્ય ગણાવીને નકારવામાં આવેલ તમામ પોસ્ટલ બેલેટો તેમજ દરેક અને પ્રત્યેક ઉમેદવારના પક્ષમાં ગણાયેલ પોસ્ટલ મતોની ફરી એકવાર ચકાસણી કરી તેમની તાલમેલ કરવામાં આવશે. નિરીક્ષક અને આર.ઓ. પુનઃચકાસણીના તારણોનો લેખાજોખો કરશે અને પરિણામને અંતિમ સ્વરૂપ આપવા પૂર્વે પોતાને સંતોષમાં લેશે. બેલેટની ગુપ્તતાને બાધા પહોંચાડ્યા વિના સમગ્ર કાર્યવાહીનું વિડિયોગ્રાફી કરવું જોઈએ અને વિડિયો-કેસેટ / સી.ડી. ભવિષ્યના સંદર્ભ માટે અલગ કવરમાં સીલ કરવી જોઈએ.”

૭૨.૨ ભારતના ચૂંટણી આયોગની ઉપર ઉદ્ધૃત સૂચનાઓનો, અર્થાત્ (૧) ટપાલ મતપત્રકોની ફરજિયાત અને વ્યાપક પુનર્ગણતરી તથા (૨) ટપાલ મતપત્રકોની ફરજિયાત પુનઃચકાસણી બાબતે, અવગણના દર્શાવતો રિટર્નિંગ ઓફિસરના જુબાનીનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે.

“૨૭૬. પ્રશ્ન : પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) ને અરજદાર ઉપર કેટલા મતના અંતરથી વિજય મળ્યો હતો ? ઉત્તર : ૩૨૭ મતો.

૨૭૭. પ્રશ્ન : તમે અગાઉ સાક્ષી આપી છે કે, તમને મળેલા કુલ ટપાલ મતપત્રકો ૧૩૫૬ હતા. તમારા દ્વારા નામંજૂર કરાયેલા કુલ ટપાલ મતપત્રકો ૪૨૯ હતા.

તેથી, પરત આવેલ ઉમેદવારને અરજદાર ઉપર મળેલ વિજય અંતર તમને મળેલા કુલ ટપાલ મતપત્રકો કરતાં ઓછું હતું. આ પરિસ્થિતિમાં, ભારતના ચૂંટણી આયોગની કઈ સૂચનાઓ લાગુ પડશે? ઉત્તર : આ પરિસ્થિતિમાં, હેન્ડ બુક (આંક ૧૦૧) માં પરિચ્છેદ : ૧૫.૩૦.૯ અને ૧૫.૧૫.૫.૧ માં સમાવિષ્ટ સૂચનાઓ લાગુ પડશે.

૨૭૮. પ્રશ્ન : શું તમે ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત સૂચનાઓ (ફકરો : ૧૫.૩૦.૯) મુજબ ફરજિયાત હોય તેવા ટપાલ મતપત્રોની પુનઃગણતરી કરી હતી ? ઉત્તર. : ના. મેં તે પુનઃગણતરી કરી નહોતી.

૨૭૯. પ્રશ્ન : ઉપર સંદર્ભિત સૂચનાઓ (ફકરો : ૧૫.૧૫.૫.૧) મુજબ, જે ફરજિયાત છે, તે પ્રમાણે શું તમે ટપાલ મતપત્રકોની પુનઃચકાસણી કરી હતી? જવાબ : ના. મેં તે પુનઃચકાસણી પણ કરી નહોતી."

૭૨.૩ ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતા, એ નિર્ધિવાદ છે કે ભારતના ચૂંટણી આયોગની ઉપર ઉદ્ઘૃત કરાયેલ બે સૂચનાઓ, જેઓ ફરજિયાત સ્વભાવની હતી, તેમનું મતગણતરીના સમયે પાલન કરવામાં આવ્યું નહોતું. ટપાલ મતપત્રોની પુનઃગણતરી કરવી આવશ્યક હતી, ભલે કોઈએ તેની માંગ ન કરી હોય. તે ભંગ પોતે જ ઘાતક હતો, કારણ કે ૩૨૭ મતનો વિજયનો અંતર માત્ર કુલ પ્રાપ્ત થયેલ (૧૩૫૬) ટપાલ મતપત્રોથી જ ઓછો નહોતો, પરંતુ નામંજૂર કરાયેલ (૪૨૯)

ટપાલ મતપત્રોથી પણ ઓછો હતો. આ કૃત્ય (ચૂક નહીં) પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં. રની સંભાવનાઓને આગળ ધપાવવા માટે કરાયેલ ક્રિયાઓની શ્રેણીમાં અત્યંત મહત્વપૂર્ણ કડી હતી, જેનું વર્ણન નીચે કરવામાં આવે છે.

૭૨.૪ તે પરીક્ષણ કરવું જરૂરી છે કે, જો પોસ્ટલ બેલેટોની પુનર્ગણતરી રિટર્નિંગ અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવી હોત, જે તેનાથી અન્યથા પણ કરવી ફરજિયાત હતી, ભલે કોઈએ તેની માંગણી ન કરી હોય, તો શું બન્યું હોત. સૌપ્રથમ જે બન્યું હોત તે એ કે રિટર્નિંગ અધિકારી પાસે આ બાબત ફરીથી સ્પષ્ટ કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ ન રહ્યો હોત કે મતગણતરી સમયે તેણે કેટલા પોસ્ટલ બેલેટોને વિચારણામાં લીધા હતા. તેણે આંક ૧૧૧ માં ઓબ્ઝર્વર સમક્ષ લેખિતમાં પહેલેથી જ નોંધ્યું હતું કે કુલ પ્રાપ્ત થયેલ પોસ્ટલ બેલેટો ૯૨૭ હતા અને નામંજૂર પોસ્ટલ બેલેટ શૂન્ય હતા. તેણે જાહેરમાં એવી જાહેરાત પણ કરી હતી કે કુલ પ્રાપ્ત થયેલ પોસ્ટલ બેલેટો ૧૨૩૧ હતા અને નામંજૂર પોસ્ટલ બેલેટો ૩૦૧ હતા (આંક ૯૯ ના પ્રશ્ન નં. ૨૦૯, ૨૧૦ ના જવાબો). જો પુનર્ગણતરી કરવામાં આવી હોત તો આ આંકડાઓમાં સુસંગતતા આવી શકી ન હોત. વધુમાં, અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ માં તેને ત્રીજો આંક એટલે કે કુલ પ્રાપ્ત થયેલ પોસ્ટલ બેલેટો ૧૩૫૬ અને નામંજૂર પોસ્ટલ બેલેટો ૪૨૯ દર્શાવવાના હતા. અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ માં આ પ્રકારની છેડછાડ શક્ય રહી ન હોત. આ જ કારણસર પુનર્ગણતરી કરવામાં આવી નહોતી, જોકે તે ફરજિયાત રીતે કરવી આવશ્યક હતી. આ પરિસ્થિતિઓમાં, અરજદારે પુનર્ગણતરી માગી હતી કે

નહીં તે બાબતનું મહત્વ ક્ષીણ થઈ જાય છે, તેમ છતાં અભિલેખ પર એવો પુરાવો છે કે અરજદાર દ્વારા માત્ર પુનર્ગણતરીની માંગ જ કરવામાં આવી નહોતી, પરંતુ સામાવાળા નં. ૨ તરફથી તેનો વિરોધ પણ કરવામાં આવ્યો હતો. આ સંદર્ભે આંક ૧૧૩ તરીકે દસ્તાવેજી પુરાવો ઉપલબ્ધ છે, જે ૧૮.૧૨.૨૦૧૭ તારીખનો હસ્તલિખિત દસ્તાવેજ છે અને સામાવાળા નં. ૨ ના ચૂંટણી પ્રતિનિધિ દ્વારા સહી કરાયેલ છે. તેને અભિલેખ પર મૂકતી વખતે, રિટર્નિંગ અધિકારીએ તેને (આંક ૯૯ ના પ્રશ્ન નં. ૨૯૬ પર) અરજદારની મત પુનર્ગણતરી સંબંધિત માંગણી વિરુદ્ધ સામાવાળા નં. ૨ તરફથી લેવામાં આવેલ ઔપચારિક વિરોધ તરીકે વર્ણવ્યો હતો. રિટર્નિંગ અધિકારી કે સામાવાળા નં. ૨ પૈકી કોઈપણ આ દસ્તાવેજનો ઇનકાર કરી શકતા નથી. હકીકતમાં પણ, તેઓએ તેનો ઇનકાર કર્યો નથી. મતની પુનર્ગણતરી માટે અરજદાર તરફથી કોઈ માંગણી જ ન હોત, તો સામાવાળા નં. ૨ તરફથી તેના વિરોધનો કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નહીં, જ્યારે એવો વિરોધ આંક ૧૧૩ માં પહેલેથી જ લેખિતરૂપે ઉપલબ્ધ છે. આ દસ્તાવેજી પુરાવા (આંક ૧૧૩) સામે હોવા છતાં પણ, રિટર્નિંગ અધિકારીનો અભિપ્રાય એવો હતો કે અરજદારે મતની પુનર્ગણતરી માગી જ નહોતી (લખિત જવાબ આંક ૧૦ ના પરિચ્છેદ: ૯ મુજબ). ઉક્ત આંક ૧૦ ને રિટર્નિંગ અધિકારીના પુરાવાના ભાગરૂપે ગણવામાં આવ્યો છે (આંક ૯૯ ના પ્રશ્ન નં. ૨૬૨ મુજબ). સામાવાળા નં. ૨ નું નિવેદન પણ (આંક ૧૩૯ ના પ્રશ્ન નં. ૮૦ મુજબ) એવું જ છે કે અરજદારે કોઈ પુનર્ગણતરી માગી નહોતી. આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે રિટર્નિંગ અધિકારી અને સામાવાળા નં. ૨, આંક ૧૧૩ સામે હોવા

છતાં પણ, અરજદારે પુનર્ગણતરી માગી નહોતી એવું પ્રસ્થાપિત કરવા માટે પરસ્પર મળતા હતા. આ બાબતને ભ્રષ્ટ આચરણના દષ્ટિકોણથી જોવાની જરૂર છે.

૭૩. ઉપરોક્ત બાબતોના સંયુક્ત વિચારણાથી, આ અદાલત પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ આ નિષ્કર્ષે પહોંચે છે કે, વર્તમાન કેસમાં સામાવાળા નં.૨ અને તેના ચૂંટણી એજન્ટે માત્ર પ્રયત્ન જ કર્યો નહોતો પરંતુ સંબંધિત ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં.૨ની સંભાવનાઓના પ્રવર્ધન માટે રિટર્નિંગ ઓફિસર પાસેથી સહાય સફળતાપૂર્વક મેળવી અને પ્રાપ્ત પણ કરી હતી અને વધુમાં, આ હેતુ માટે તેઓ પરસ્પર સાંઠગાંઠમાં હતા. તેમ છતાં, કોઈ અંતિમ નિષ્કર્ષે પહોંચતા પહેલાં, આ સંદર્ભમાં રિટર્નિંગ ઓફિસર અને સામાવાળા નં.૨નું શું કહેવું છે તે જોવાનું આવશ્યક છે.

૭૪.૧ પરત અધિકારીનું કહેવું આ ચુકાદાના પૂર્વ ભાગમાં (ફકરા: ૧૦ થી ૧૩) પહેલેથી જ વિગતવાર નોંધાયેલ છે. પરત અધિકારીએ દાખલ કરેલું લેખિત નિવેદન (આંક ૧૦), તેની જુબાની (આંક ૯૯) અને તેના દ્વારા નોંધ પર મૂકાયેલ અન્ય પુરાવાના પરિણામે એવી પરિસ્થિતિ ઊભી થઈ કે લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ મુજબ તેને પક્ષકાર-સામાવાળા તરીકે જોડવો આવશ્યક બન્યું. તે અંગેનો આદેશ આ અદાલતે ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ના રોજ (આંક ૧૧૫) કર્યો હતો. ઉક્ત નોટિસ જારી થયા પછી,

ભ્રષ્ટ આચરણના મુદ્દાનો નિર્ણય કરતી વખતે ચુકાદામાં તેનું નામ શા માટે નોંધવું નહીં તે હદ સુધી તો પરત અધિકારી (સામાવાળા નં. ૧૩) વાસ્તવમાં તપાસ હેઠળ હતો. તેથી, તેની સામે રહેલી તમામ સામગ્રી અંગે, જેમાં તેની પોતાની જુવાની આંક ૯૯ દ્વારા નોંધ પર આવેલ સામગ્રી પણ સમાવેશ પામે છે, તેને સમજૂતી આપવી જરૂરી હતી. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ની ઉક્ત નોટિસ પછી પણ, પરત અધિકારીએ તેની સામે રહેલી કોઈપણ સામગ્રીનું ખંડન કર્યું નહોતું. તેથી આ અદાલતે ૧૯.૦૬.૨૦૧૯ના આદેશ દ્વારા પરત અધિકારીને આ બાબત અંગે ફરીથી યાદ અપાવ્યું. તેનો ફરો પ નીચે મુજબ છે.

“પ. સામાવાળા નં. ૧૩ અને ૧૫ તરફના વિદ્વાન વકીલો, જો તેઓ આ સમય સુધી નોંધપર આવેલ કોઈપણ સામગ્રી – પુરાવો / તેનો કોઈ ભાગ, અંગે વ્યવહાર કરવા / ખંડન કરવા ઈચ્છતા હોય, તો જવાબ આપે.

ક. ૨૫.૦૬.૨૦૧૯ ના રોજ યાદી પર મુકો”

૭૪.૨ તે તકનો લાભ લેતા, રિટર્નિંગ ઓફિસરે ૦૨.૦૭.૨૦૧૯ના રોજ (આંક ૧૨૯ મુજબ) એવી વિનંતી કરી કે, તેને અરજદારની પ્રતિક્ષેપ-પૂછપરછ કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવે. અદાલતે આ પરવાનગી આપી અને રિટર્નિંગ ઓફિસરની તરફથી અરજદારની પ્રતિક્ષેપ-પૂછપરછ કરવામાં આવી. ત્યારબાદ પણ કોઈ મહત્વપૂર્ણ પાસા પર કંઈ બદલાયું નહીં. આથી વધુ,

રિટર્નિંગ ઓફિસરે કંઈ પૂછ્યું નહીં. તે સમય સુધી નોંધ પર આવેલા કોઈપણ મહત્વપૂર્ણ સામગ્રી-પુરાવા અથવા તેના કોઈ ભાગ અંગે તેણે કોઈ વ્યવહાર કર્યો નહીં અથવા તેનો પ્રતિવાદ કર્યો નહીં. તેણે પોતાના બચાવમાં કોઈ પુરાવા પણ રજૂ કર્યા નહોતાં.

૭૪.૩ આ રીતે, માત્ર એટલું જ નથી કે કોઈ સમજૂતી આપવામાં આવી ન હતી, પરંતુ તારીખ ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ ના આદેશ દ્વારા પ્રજાના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ આ અદાલતે આપેલી નોટિસ છતાં અને તે સંદર્ભે તારીખ ૧૯.૦૬.૨૦૧૯ ના આદેશ દ્વારા વધુ સ્મરણપત્ર આપવામાં આવ્યા છતાં, રિટર્નિંગ ઓફિસરની તરફથી, નોંધ પર રહેલા અને તેની સામે સ્પષ્ટ રીતે ઉભા રહેલા કોઈપણ સામગ્રીજન્ય પુરાવા / તેના કોઈપણ ભાગનો સામનો કરવા / તેનું ખંડન કરવા માટે કોઈ પ્રયત્ન પણ કરવામાં આવ્યો નહોતો. તેની સામે રહેલી સામગ્રી અંગે કોઈ સમજૂતી / ખંડન ન આપવાથી અને વધુમાં તેની તરફથી કોઈ પુરાવો પણ રજૂ ન કરવાથી, ઉપર નોંધ્યા મુજબ સામાવાળા નં. ૨ અને રિટર્નિંગ ઓફિસર વિરુદ્ધ આ અદાલતને પ્રથમદ્રષ્ટ્યા નિષ્કર્ષે પહોંચવા માટે આધારરૂપ બનેલી બધી સામગ્રી, ઓછામાં ઓછું રિટર્નિંગ ઓફિસર સંબંધે, અખંડિત રહી હતી. નીચે એવા ઘણા મુદ્દાઓમાંથી થોડાંક મુદ્દાઓ દર્શાવવામાં આવે છે, જેમનું ખંડન કરવું અને / અથવા જેના અંગે પોતાની સમજૂતી આપવી રિટર્નિંગ ઓફિસર માટે આવશ્યક હતી, જે તેણે કરી નથી.

૭૫.૧ આ બાબત વિવાદાસ્પદ હોઈ શકે નહીં કે પરિણામ માત્ર પરત ફરતા અધિકારી દ્વારા, નિરીક્ષકની પૂર્વ મંજૂરી સાથે જ જાહેર કરી શકાય છે. પરત ફરતા અધિકારી દ્વારા નિરીક્ષકને દર્શાવવામાં આવેલ અને બંને દ્વારા હસ્તાક્ષરિત, ટપાલ મતપત્રકો સહિત મતની ચક્રવાર વિગતો દર્શાવતું નિવેદન (જે આ કેસમાં આંક ૧૧૧ હતું) માં દર્શાવાયેલા આંકડા, પરત ફરતા અધિકારી દ્વારા તૈયાર કરાયેલ અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦ સાથે મેળ ખાતા ન હોય ત્યાં સુધી નિરીક્ષક તરફથી કોઈ મંજૂરી આપવામાં આવી શકે નહીં.

૭૫.૨ તે નોંધપાત્ર હકીકત છે કે પરિણામ જાહેર કરવા માટે ઓબ્ઝર્વર પાસેથી અધિકૃતતા માંગતી વખતે, રિટર્નિંગ ઓફિસરે ઓબ્ઝર્વરને લેખિતમાં (આંક ૧૧૧ મુજબ) દર્શાવ્યું હતું કે મતગણતરી સમયે તેની દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા અને વિચારણા હેઠળ લેવામાં આવેલા કુલ પોસ્ટલ બેલેટ ૯૨૭ હતા અને નકારવામાં આવેલા પોસ્ટલ બેલેટ શૂન્ય હતા. આ પણ નોંધપાત્ર હકીકત છે કે અંતિમ પરિણામ પત્રક આંક ૭૬એ માં, જે પર રિટર્નિંગ ઓફિસરની સહી છે અને જેના આધારે સામાવાળા નં.૨ ને પરત થયેલા ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યો હોવાનું રિટર્નિંગ ઓફિસર દાવો કરે છે, તેમાં મતગણતરી સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા અને વિચારણા હેઠળ લેવામાં આવેલા કુલ પોસ્ટલ બેલેટ ૧૩૫૬ (અને ૯૨૭ નહીં) દર્શાવવામાં આવ્યા હતા અને નકારવામાં આવેલા પોસ્ટલ બેલેટ ૪૨૯ (અને શૂન્ય નહીં) હતા. બંને સચોટ હોઈ શકે નહીં. આ સંદર્ભે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા કોઈ સમજૂતી આપવામાં આવી નથી.

૭૫.૩ તેથી, આ બાબતમાં કોઈપણ સ્પષ્ટીકરણ રજૂ ન કરવાથી, સંબંધિત ચૂંટણીના રેકૉર્ડમાં છેડછાડ / ખોટીકરણ તરફ આંગળી ચીંધતા પુરાવા અને પરિસ્થિતિઓ જેમના તેમ જ રહી, રિટર્નિંગ ઓફિસર વિરુદ્ધ ગઈ. નીચેની બાબતોથી આ પાસું વધુ ગંભીર બને છે.

૭૫.૪ જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ તરફથી રિટર્નિંગ અધિકારીની જિરહ કરવામાં આવી રહી હતી, ત્યારે એવો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે મતગણતરી સમયે કશું જ ખોટું બન્યું નહોતું અને જો કંઈ ખોટું બન્યું હોત, તો ઓબ્ઝર્વરે ચોક્કસપણે તે જ તબક્કે રિટર્નિંગ અધિકારીને રોકી દીધા હોત. કારણ કે સામાવાળા નં. ૨ એ આ વિવાદમાં ઓબ્ઝર્વરને ખેંચવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, તેથી રિટર્નિંગ અધિકારી સાથે ઓબ્ઝર્વરને પણ નામ દર્શાવી પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવામાં આવ્યા હતા. આ અદાલત દ્વારા તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ના નોટિસના જવાબમાં, ઓબ્ઝર્વરે તા. ૦૧.૦૫.૨૦૧૯ના રોજ આંક ૧૨૦ દ્વારા પોતાનો પ્રથમ લેખિત જવાબ આપ્યો હતો, જેમાં અન્ય બાબતો ઉપરાંત એમ જણાવ્યું હતું કે :— “આર.ઓ.એ ઇ.સી.આઈ.ના પ્રમાણભૂત નમૂનામાં તેમના હસ્તાક્ષર સાથે મને સોંપેલા પોસ્ટલ બેલેટ પેપર્સનું પરિણામ કોઈ પણ નામંજૂર મત દર્શાવતું નહોતું. તમામ ૯૨૭ મત માન્ય તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા, તેથી હું સંતુષ્ટ હતી અને મેં પ્રમાણપત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા”. તેથી, સામાવાળા નં. ૨ અને રિટર્નિંગ અધિકારીના આંક ૯૯માંના વલણ (પ્ર.નં. ૨૪૯ અને ૨૫૦) તથા રિટર્નિંગ અધિકારીએ પોતે જ નોંધ પર મૂકેલા પુરાવા (આંક

૧૧૧) અને તા. ૦૧.૦૫.૨૦૧૯ના રોજ નોંધ પર આવેલ વધારાની સામગ્રી (આંક ૧૨૦) હોવા છતાં, રિટર્નિંગ અધિકારીએ કોઈ સ્પષ્ટીકરણ આપવાનું, અથવા તેનું ખંડન કરવાનું, અથવા ઓબ્ઝર્વરની તપાસ કરવાની તથા તેમને કોઈ પ્રશ્ન પૂછવાનો વિકલ્પ પસંદ કર્યો નહોતો, જોકે લોકોના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ની કલમ ૯૯ હેઠળ તેમને તે તક ઉપલબ્ધ હતી અને આ અદાલતે તા. ૧૯.૦૬.૨૦૧૯ના આદેશમાં, વિશેષ કરીને તેના પરિચ્છેદ : પમાં, તે તકનો સ્પષ્ટ પુનરુચ્ચાર પણ કર્યો હતો. તેથી, આ સંદર્ભમાં કોઈ સ્પષ્ટીકરણ ન આપવાથી, સંબંધિત ચૂંટણીના અભિલેખમાં છેડછાડ / ખોટીકરણ તરફ આંગળી ચીંધતા પુરાવા અને પરિસ્થિતિઓ રિટર્નિંગ અધિકારી વિરુદ્ધ ખંડન વિના જ રહ્યા.

૭૬. એક વધુ સ્પષ્ટ પાસું છે, જેનું કોઈ ખંડન થયું નથી. રિટર્નિંગ ઓફિસરના પુરાવા મુજબ (આંક ૯૯ માં પ્રશ્ન નં. ૨૦૯, ૨૧૦ના જવાબો), મતગણતરીના દિવસે અર્થાત્ ૧૮.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ, બપોરે ૧૨:૨૪:૩૫ કલાકે મતગણતરી હોલમાં તેમણે ઊંચા અવાજે જાહેરાત કરી હતી કે, તેમને પ્રાપ્ત થયેલા કુલ પોસ્ટલ બેલેટ ૧૨૩૧ હતા અને આ ૧૨૩૧ પોસ્ટલ બેલેટમાંથી તેમણે ૩૦૧ પોસ્ટલ બેલેટ નકાર્યા હતા. આથી દર્શાવે છે કે, તેમના દ્વારા જાહેર કરાયેલ આ આંકડો ન તો તેમના દ્વારા અંતિમ પરિણામ પત્રક આંક ૭૬એમાં દર્શાવાયેલ આંકડો હતો (જેમા કુલ પોસ્ટલ બેલેટ ૧૩૫૬ દર્શાવાયા છે), અને ન તો તે આંકડો હતો જે તેમણે પરિણામ જાહેર કરવાની પરવાનગી મેળવવા માટે અવલોકકને આંક

૧૧૧માં દર્શાવ્યો હતો (જેમા કુલ પોસ્ટલ બેલેટ ૯૨૭ દર્શાવાયા છે). જાહેર કરાયેલ આંકડો (૧૨૩૧) સંપૂર્ણપણે ત્રીજો આંકડો હતો, જે કોઈપણ દસ્તાવેજમાં પ્રતિબિંબિત થતો નહોતો. તેથી, આ બાબતે કોઈ સમજૂતી રજૂ ન કરવામાં આવતા, સંબંધિત ચૂંટણીના નોંધપોથીમાં, વિશેષ કરીને અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ-૨૦માં, ચેડાં / ખોટી નોંધણી કરવામાં આવી હોવા તરફ સંકેત કરતાં પુરાવા અને પરિસ્થિતિઓ પણ રિટર્નિંગ ઓફિસર વિરુદ્ધ અખંડિત જ રહ્યા.

૭૭. અહીં એક વધુ સ્પષ્ટ અને ગંભીર પાસું છે, જેનો કોઈ પ્રતિખંડન થયો નથી. અરજદાર દ્વારા પુનઃમતગણતરીની માંગ કરવામાં આવી નહોતી, એવો અભિપ્રાય/જમા કરાયેલ નિવેદન માત્ર સામાવાળા નં. ૨ જ નહીં પરંતુ રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પણ લેવામાં આવ્યો છે. રિટર્નિંગ ઓફિસરની જબાની દરમિયાન, આંક ૧૧૩ નોંધ પર આવ્યો, જે તારીખ ૧૮.૧૨.૨૦૧૭નો હસ્તલિખિત દસ્તાવેજ છે અને જે પર સામાવાળા નં. ૨ના ચૂંટણી એજન્ટની સહી છે. તેને નોંધ પર મૂકતી વખતે, રિટર્નિંગ ઓફિસરે તેનું વર્ણન (આંક ૯૯ ના પ્રશ્ન નં. ૨૯૬ ખાતે) સામાવાળા નં. ૨ની તરફથી અરજદારની મતની પુનઃમતગણતરી બાબતની માંગ સામે લેવામાં આવેલ ઔપચારિક વાંધા તરીકે કર્યું હતું. ઉક્ત દસ્તાવેજ તો રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતે જ દાખલ કરેલા લેખિત જવાબ (આંક ૧૦) સાથે સંલગ્નક તરીકે પણ જોડાયેલો હતો. અરજદાર તરફથી મતોની પુનઃમતગણતરી માટે કોઈ માંગ જ ન હોય, તો સામાવાળા નં. ૨ની તરફથી તેના

વિરોધમાં કોઈ વાંધો હોઈ જ શકે નહીં. તેને આ વિસંગતિનું સમાધાન કરવું અને/અથવા તે બાબતે સમજૂતી આપવી જરૂરી હતી, જે તેણે કરી નહોતી. તે લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૯૯ હેઠળ ઉપલબ્ધ તકનો ઉપયોગ કરીને, ઉક્ત દસ્તાવેજના રચયિતા અર્થાત્ સામાવાળા નં. ૨ના ચૂંટણી એજન્ટને પણ બોલાવી શક્યો હોત, જે તેણે કર્યું નહોતું. વધુમાં, જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ સાક્ષીપેટીમાં હતો, ત્યારે રિટર્નિંગ ઓફિસર તેને આ મુદ્દે પ્રશ્નો પૂછી શક્યો હોત, તે પણ તેણે કર્યું નહોતું. તેથી, સામાવાળા નં. ૨ની રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા કોઈ પણ મુદ્દે જિરહ કરવામાં આવી નહોતી, અને આંક ૧૧૩ બાબતે તો ખૂબ જ ઓછું. આ દસ્તાવેજ પુરાવા (આંક ૧૧૩) સામે હોવા છતાં પણ, રિટર્નિંગ ઓફિસરનો અભિપ્રાય એવો જ રહ્યો કે અરજદારે મતોની પુનઃમતગણતરી માગી નહોતી (જુઓ લેખિત જવાબ આંક ૧૦ નો પરિચ્છેદ: ૯). ઉક્ત આંક ૧૦ ને રિટર્નિંગ ઓફિસરના પુરાવાના ભાગરૂપે ગણવામાં આવ્યો છે (જુઓ આંક ૯૯ નો પ્રશ્ન નં. ૨૬૨). સામાવાળા નં. ૨નું નિવેદન પણ (જુઓ આંક ૧૩૯ નો પ્રશ્ન નં. ૮૦) એવું જ છે કે અરજદારે પુનઃમતગણતરી માગી નહોતી. આથી એ પણ દર્શાય છે કે આંક ૧૧૩ સામે હોવા છતાં અરજદારે પુનઃમતગણતરી માગી નહોતી એવું કહેવામાં, રિટર્નિંગ ઓફિસર અને સામાવાળા નં. ૨ વચ્ચે કેટલો ઘનિષ્ઠ મેળાપ હતો. જો પુનઃમતગણતરી કરવામાં આવી હોત તો શું થયું હોત, તે અંગે ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં વિગતવાર ચર્ચા થઈ ચૂકી છે. આ બાબતને ભ્રષ્ટ આચરણના દષ્ટિકોણથી જોવાની જરૂર છે.

૭૮. ઉપરોક્ત અખંડિત પુરાવાઓ અને રીટર્નિંગ ઓફિસર વિરુદ્ધની પરિસ્થિતિઓના સંયુક્ત વિચારણા પરથી, ઉપર પરિચ્છેદ:૭૩ માં આ અદાલતે નોંધેલો પ્રથમદષ્ટ્યે નિષ્કર્ષ, રીટર્નિંગ ઓફિસર વિરુદ્ધ પુષ્ટિ કરવો આવશ્યક છે.

૭૮.૧ સામાવાળા નં.૨નું કહેવાતું આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં પહેલેથી જ વિગતવાર નોંધાયેલ છે. તેને ધ્યાનમાં લેતાં અને ઉપર નોંધાયેલા તેની વિરુદ્ધના પરિબલોની સરખામણીએ, નીચેના મુદ્દાઓ એવા અનેક મુદ્દાઓમાંથી થોડાક છે, જેઓનો ખંડન કરવા અને/અથવા તેમની બાબતે પોતાનું સ્પષ્ટીકરણ આપવા સામાવાળા નં.૨ માટે આવશ્યક હતું, પરંતુ તેણે એવું કર્યું નથી.

૭૮.૨ આ તબક્કે નોંધવું પ્રાસંગિક છે કે, નીચલી અદાલતમાં કાર્યવાહીની શરૂઆતમાં જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ તરફથી સાક્ષીઓની યાદી (આંક ૬૮) રજૂ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે તેમાં તેનું પોતાનું નામ સમાવેશમાં લેવામાં આવ્યું નહોતું, જોકે અન્ય પાંચ સાક્ષીઓના નામો સમાવેશમાં લેવામાં આવ્યા હતા. રિટર્નિંગ ઓફિસરના આંક ૯૯ પરના પુરાવા તથા અન્ય પુરાવા નોંધપોથીમાં આવ્યા બાદ, સામાવાળા નં. ૨ એ એક અરજી (૨૦૧૯ની ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૧૨) કરી હતી, જેમાં એવી અરજ કરવામાં આવી હતી કે, તેને પોતાની તરફથી પુરાવો આપવા માટે સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશવાની પરવાનગી આપવામાં આવે. તે જ બાબત તારીખ ૩૦.૦૮.૨૦૧૯ ના આદેશથી (આંક ૧૩૮) મંજૂર

કરવામાં આવી હતી. તેનો પુરાવો આંક ૧૩૯ પર નોંધાયેલ છે. ઉક્ત પુરાવાનો વિચાર કર્યા પછી પણ, તેના વિરુદ્ધનો પુરાવો માત્ર અખંડિત જ રહ્યો નથી, પરંતુ તેની વિરુદ્ધની પરિસ્થિતિઓ વધુ ગંભીર બની છે, જે નીચે નોંધવામાં આવે છે.

૮૦. જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ્યો, ત્યારે આંક ૭૬એ અને આંક ૧૧૧ બંને તેના સમક્ષ સ્પષ્ટ રીતે હાજર હતા. અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, આ નોંધપાત્ર બાબત છે કે પરિણામ જાહેર કરવા માટે ઓબ્ઝર્વર પાસેથી અધિકૃતતા માંગતી વખતે, રિટર્નિંગ ઓફિસરે ઓબ્ઝર્વરને લેખિતમાં (આંક ૧૧૧ મુજબ) બતાવ્યું હતું કે મતગણતરીના સમયે તેની પાસે પ્રાપ્ત થયેલ અને વિચારણા હેઠળ લેવામાં આવેલ કુલ ટપાલ મતપત્રોની સંખ્યા ૯૨૭ હતી અને નામંજૂર કરાયેલા ટપાલ મતપત્રોની સંખ્યા શૂન્ય હતી. તે પણ નોંધપાત્ર બાબત છે કે અંતિમ પરિણામ પત્રક આંક ૭૬એમાં, જેના પર રિટર્નિંગ ઓફિસરની સહી છે અને જેને સામાવાળા નં. ૨ને ચૂંટાયેલ ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરવા માટેના આધારરૂપ તરીકે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા દાવો કરવામાં આવે છે, તેમાં મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રાપ્ત થયેલ અને વિચારણા હેઠળ લેવામાં આવેલ કુલ ટપાલ મતપત્રોની સંખ્યા ૧૩૫૬ દર્શાવવામાં આવી છે અને નામંજૂર કરાયેલા ટપાલ મતપત્રોની સંખ્યા ૪૨૯ દર્શાવવામાં આવી છે. બંને સરચાઈ હોઈ શકતી નથી. આ બેમાંથી કોઈ એક જવું જ પડશે, અને એક જવું જરૂરી છે, તો તેના પરિણામો સામાવાળા નં. ૨ માટે ઘાતક છે. જો આંક ૧૧૧ને સાચો દસ્તાવેજ તરીકે

સ્વીકારવામાં આવે, અને તે સ્વીકારવો જ પડે, તો તેના આવશ્યક પરિણામરૂપે ચૂંટણીનું પરિણામ જતું રહે છે. જો તેને બચાવવાનું હોય, તો ઓછામાં ઓછું એટલું તો પ્રતિપાદિત કરવું જરૂરી હતું કે આંક ૧૧૧ યોગ્ય નથી. તે કરવા માટે, સામાવાળા નં. ૨એ સૌપ્રથમ તે બાબતે રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રશ્નો પૂછવા આવશ્યક હતા, કારણ કે તે દસ્તાવેજ રિટર્નિંગ ઓફિસર પોતાનાં મારફતે જ નોંધ પર આવ્યો હતો. સામાવાળા નં. ૨એ એવું કર્યું નથી. તે બાબતે પૂછપરછ કરવા માટે તે ઓબ્ઝર્વરને પણ બોલાવી શક્યો હોત. તેણે એટલું પણ કર્યું નથી. સામાવાળા નં. ૨એ પોતાનું સાક્ષ્ય આપતી વખતે પણ તે બાબતે કંઈ કહ્યું નથી. વિપરીત રીતે, જ્યારે તેને તે આંકડાઓ બતાવવામાં આવ્યા, ત્યારે તેણે (આંક ૧૩૯ના પ્રશ્ન નં. ૬૩, ૬૪ અને ૬૫ના જવાબો મુજબ) સ્વીકાર્યું કે આ નોંધપાત્ર બાબત છે. માત્ર આ એક બાબત જ, સંબંધિત ચૂંટણી સુધી મર્યાદિત રીતે, સામાવાળા નં. ૨ માટે ઘાતક સાબિત થઈ શકે છે, કારણ કે કોઈપણ સ્પષ્ટીકરણ ન આપવાથી, અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ ૨૦ સહિત નોંધમાં થયેલ ચેડાં અને ખોટી નોંધોનો પ્રતિવાદ થયો નહોતો.

૮૧. વધુમાં, જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ સાક્ષી પાંજરામાં હાજર થયો, ત્યારે પરત ફરતા અધિકારીના પોતાનાં જ પુરાવા મુજબ આ બાબત પણ નોંધ પર હતી કે, તેણે ૧૮.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ ગણતરી હોલમાં બપોરે ૧૨:૨૪:૩૫ કલાકે ઉંચા અવાજે જાહેર કરેલા પોસ્ટલ બેલેટોના આંકડા મુજબ કુલ પ્રાપ્ત થયેલ પોસ્ટલ બેલેટો ૧૨૩૧ હતા અને તે ૧૨૩૧ પોસ્ટલ બેલેટોમાંથી તેણે ૩૦૧ પોસ્ટલ

બેલેટો નામંજૂર કર્યા હતા. જણાવાયેલ આ આંકડો ન તો અંતિમ પરિણામ પત્રક આંક ૭૬એમાં તેના દ્વારા દર્શાવાયેલ આંકડો હતો (જેમાં કુલ પોસ્ટલ બેલેટો ૧૩૫૬ અને નામંજૂર પોસ્ટલ બેલેટો ૪૨૯ દર્શાવવામાં આવ્યા છે) અને ન તો પરિણામ જાહેર કરવાની સત્તામંજૂરી મેળવવા માટે આંક ૧૧૧માં નિરીક્ષકને બતાવવામાં આવેલ આંકડો હતો (જેમાં કુલ પોસ્ટલ બેલેટો ૯૨૭ અને નામંજૂર પોસ્ટલ બેલેટો શૂન્ય દર્શાવવામાં આવ્યા છે). ગણતરી હોલમાં જાહેર કરાયેલ આંકડો (૧૨૩૧) સર્વથા ત્રીજો આંકડો હતો, જે કોઈપણ દસ્તાવેજમાં પ્રતિબિંબિત થતો નહોતો. સામાવાળા નં. ૨એ પુરાવામાં, પ્રશ્ન નં. ૬૯ના જવાબમાં, આ રીતે વલણ લીધું કે: – “આગળથી મને પૂછવામાં આવનાર કોઈપણ પ્રશ્ન, જે મતગણતરીના સમયે શું બન્યું હતું તે અંગેનો હશે, તો મારો જવાબ એવો રહેશે કે, હું ત્યાં હાજર નહોતો અને તેથી મને કદાચ જાણ ન હોય, પરંતુ મને ફક્ત એટલી જ જાણ હોઈ શકે, જે મને મારા ગણતરી એજન્ટ દ્વારા કહેવાયું હોય.”

૮૨.૧ વધુમાં, જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ્યા, ત્યારે રિટર્નિંગ ઓફિસરની પણ એવી સાબિતી હતી કે ભારતના ચૂંટણી પંચની ઘણી સૂચનાઓનું, જેમાં ફરજિયાત પુનઃગણતરી અને ફરજિયાત પુનઃચકાસણી સંબંધિત સૂચનાઓનો પણ સમાવેશ થાય છે, પાલન કરવામાં આવ્યું નહોતું. આથી સંબંધિત ચૂંટણી પર તેના પોતાના પરિણામો પડ્યા હતા.

૮૨.૨ આ સંદર્ભમાં, સામાવાળા નં. ૨ ના પુરાવાનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે.

“૬૮. પ્રશ્ન : શું એવું છે કે રિટર્નિંગ ઓફિસરના પુરાવા (આંક ૯૯) અંગે આપ પાસે રજૂ કરવા માટે કોઈ ટિપ્પણી નથી? જવાબ : તેમણે ભારતના ચૂંટણી આયોગના માર્ગદર્શકો અનુસાર પોતાનું કાર્ય કર્યું હશે. વધુમાં, ત્યાં એ.આર.ઓ., આર.ઓ., માઈક્રો-ઓબ્ઝર્વર્સ અને મુખ્ય ઓબ્ઝર્વર છે. અને મુખ્ય ઓબ્ઝર્વરે પણ સહી કરી છે.

૭૯. પ્રશ્ન : જો પુનઃગણતરી અથવા પુનઃચકાસણી ભારતના ચૂંટણી આયોગના નિર્દેશો અનુસાર કરવામાં ન આવી હોય, તો તે જ કરવામાં આવવી ન જોઈતી હતી? ઉત્તર : જો અરજદાર દ્વારા તેની માંગ કરવામાં આવી ન હોય, તો તે કરવાની જરૂર નથી. આ તબક્કે, સાક્ષીએ આગળ વધુ એવું પણ જણાવ્યું કે, એવા પ્રસંગો છે કે જ્યાં વિજયનો અંતર માત્ર એક મતનો હોવા છતાં પણ, સત્તાધિકારી દ્વારા પુનઃગણતરી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૮૫. પ્રશ્ન : જો પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં ટપાલ મતપત્રોની સ્વીકાર અથવા અસ્વીકાર ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચનાઓના વિરુદ્ધ અથવા અસંગત રીતે કરવામાં આવી હોય, તો પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીને શૂન્ય જાહેર કરવી જરૂરી બને. તમે શું કહો છો ? ઉત્તર. : પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીને શૂન્ય જાહેર કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઊભો થતો

નથી, કારણ કે મતોની ગણતરીની સમગ્ર પ્રક્રિયા ભારતના ચૂંટણી આયોગની સૂચનાઓ અનુસાર કડક રીતે કરવામાં આવી હતી.”

૮૨.૩ તેથી, સામાવાળા નં.૨ વિરુદ્ધના પુરાવાનો તે ભાગ પણ (ભારતના ચૂંટણી આયોગના ફરજિયાત સૂચનોના ભંગ બાબતે) પણ અસ્પષ્ટ જ રહ્યો.

૮૩.૧ જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ્યા, ત્યારે આંક ૧૧૩ નોંધ પર હતો. તે રિટર્નિંગ ઓફિસરના પુરાવા મારફતે નોંધ પર આવેલો હતો. હકીકતમાં, સામાવાળા નં. ૨ સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશવાનો મૂળ હેતુ એ હતો કે રિટર્નિંગ ઓફિસરના નિવેદન દ્વારા નોંધ પર આવેલા દસ્તાવેજ માલમસાલા અંગે તેમને સામનો કરવો આવશ્યક હતો. આંક ૧૧૩ એવો જ એક પુરાવો હતો, જે તેમના વિરોધમાં ભારરૂપ હતો. તે ૧૮.૧૨.૨૦૧૭ તારીખનો હસ્તલિખિત દસ્તાવેજ છે, જેના પર સામાવાળા નં. ૨ ના ચૂંટણી એજન્ટની સહી છે. તેને નોંધ પર મુક્તી વખતે, રિટર્નિંગ ઓફિસરે તેનું વર્ણન એ રીતે કર્યું હતું કે તે મતની પુનઃગણતરી અંગે અરજદારની માંગ સામે સામાવાળા નં. ૨ ની તરફથી લેવાયેલો ઔપચારિક વાંધો છે (જુઓ આંક ૯૯ નો પ્રશ્ન નં. ૨૯૬). અરજદાર તરફથી મતની પુનઃગણતરી માટે કોઈ માંગ જ ન હોય, તો સામાવાળા નં. ૨ ની તરફથી તેના વિરુદ્ધ કોઈ વાંધો ઉઠી શક્યો હોત નહીં, જ્યારે એવો વાંધો આંક ૧૧૩ પર પહેલેથી જ લખિત સ્વરૂપે હાજર હતો. આ સંદર્ભમાં રિટર્નિંગ ઓફિસર તથા સામાવાળા નં. ૨ બન્નેએ સ્પષ્ટીકરણ આપવું આવશ્યક હતું. ખાસ કરીને

સામાવાળા નં. ૨ માટે તો આ દસ્તાવેજને સુસંગત બનાવવું અને/અથવા તે અંગે સ્પષ્ટીકરણ આપવું વધુ આવશ્યક હતું, કારણ કે રિટર્નિંગ ઓફિસરના દાવા મુજબ ઉક્ત દસ્તાવેજના રચયિતા સામાવાળા નં. ૨ ના ચૂંટણી એજન્ટ હતા. સામાવાળા નં. ૨ એ કોઈ સ્પષ્ટીકરણ આપ્યું નહોતું. તેઓ આ સંદર્ભમાં સ્પષ્ટીકરણ આપવા માટે ઉક્ત દસ્તાવેજના રચયિતા એટલે કે પોતાના જ ચૂંટણી એજન્ટને પણ બોલાવી શકતા હતા. તેમણે માત્ર એવું કયું નહોતું એટલું જ નહીં, પરંતુ ઉક્ત વ્યક્તિ પહેલેથી જ સામાવાળા નં. ૨ ની સાક્ષીઓની યાદીમાં (આંક ૬૮) સામેલ હતી, તેમ છતાં તેને બોલાવવામાં આવ્યો નહોતો. ઉક્ત વ્યક્તિ સહિત તમામ સાક્ષીઓને, એટલે કે તેમના ચૂંટણી એજન્ટને, સામાવાળા નં. ૨ એ આંક ૧૪૩ દ્વારા છોડી દીધા હતા. વધુમાં, આ દસ્તાવેજ પુરાવા (આંક ૧૧૩) સામે હોવા છતાં, સામાવાળા નં. ૨ નો માત્ર અભિગમ જ નહીં પરંતુ તેમનું નિવેદન પણ એ જ અસરનું હતું કે અરજદાર દ્વારા કોઈ પુનઃગણતરી માગવામાં આવી નહોતી.

૮૩.૨ સામાવાળા નં. ૨ ની સાક્ષીનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ વાંચાય છે.

૮૦. પ્રશ્ન : અરજદાર તરફના વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે સાક્ષીને પ્રશ્ન નં. ૨૯૬ના જવાબરૂપે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા આપેલો જવાબ (આંક ૯૯) બતાવ્યો છે. અને પૂછ્યું કે, જણાવેલ જવાબ મુજબ તમારા પ્રતિનિધિએ મતોની પુનઃગણતરી સામે વાંધો લીધો હતો. તમે શું કહો છો ? જવાબ : પુનઃગણતરી માટે કોઈ માંગ

કરવામાં આવી ન હતી અને તેથી પુનઃગણતરી સામે કોઈ વાંધો લેવાનો પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત થતો નથી.

૮૩.૩ આંક ૧૧૩ના મુખપૃષ્ઠ પરથી સામાવાળા નં. ૨ નો ઉપરોક્ત અભિગમ એ જ છે, જે ઉપર નોંધ્યા મુજબ રિટર્નિંગ ઓફિસરે પણ અપનાવ્યો હતો. આ પરિબળ રિટર્નિંગ ઓફિસર અને સામાવાળા નં. ૨ વચ્ચેની કડી સ્થાપિત કરે છે. આ બાબતને ભ્રષ્ટ આચરણના દષ્ટિકોણથી જોવાની જરૂર છે.

૮૪. ઉપરોક્ત અખંડિત રહેલા પુરાવાઓ અને સામાવાળા નં. ૨ વિરુદ્ધની પરિસ્થિતિઓના સંયુક્ત વિચારણા પર, ઉપરના પરિચ્છેદ:૭૩ માં આ અદાલતે નોંધેલ પ્રાથમિક દષ્ટિયાનો નિષ્કર્ષ સામાવાળા નં. ૨ વિરુદ્ધ પુષ્ટિ પામવો જરૂરી છે.

૮૫. ઉપરોક્ત અનખંડિત / અસમજાવટ રહેલા પુરાવા અને પરિસ્થિતિઓનું રિટર્નિંગ ઓફિસર વિરુદ્ધ (પેરા ૭૪ થી ૭૭ મુજબ) અને સામાવાળા નં. ૨ વિરુદ્ધ (પેરા ૭૮ થી ૮૩ મુજબ) સંયુક્ત વિચારણા કરતાં, ઉપર પેરા:૭૩ માં નોંધાયેલ આ અદાલતે નોંધેલો પ્રથમદ્રષ્ટ્યા નિષ્કર્ષ, રિટર્નિંગ ઓફિસર અને સામાવાળા નં. ૨ વિરુદ્ધ પુષ્ટિ પામવો જરૂરી છે.

૮૬. આ તબક્કે, સામાવાળા નં. ૨ની તરફથી આગળ ધપાવવામાં આવેલ એક વાંધો નોંધવાનો અને વિચારવાનો જરૂરી બને છે. સામાવાળા નં. ૨ની તરફથી જોરશોરથી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે, ‘બ્રષ્ટ આચરણ’ અંગે આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવતો કોઈપણ નિષ્કર્ષ અત્યંત ગંભીર પરિણામો પેદા કરનાર હશે અને તેથી તે મુદ્દા માટે આવશ્યક પુરાવાનો ધોરણ ફોજદારી નીચલી અદાલતમાં જેવો હોય એવો હોવો જોઈએ. આ દલીલના સમર્થનમાં વિવિધ નિણયોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. આ દલીલ સ્વીકારવામાં આવે છે. કારણ કે આ દલીલ સ્વીકારવામાં આવી રહી છે, તેથી આ બાબતમાં દર્શાવાયેલા નિણયો પર ચર્ચા કરવાની જરૂર રહેતી નથી. આ સંદર્ભે નોંધવામાં આવે છે કે, જો કે લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ની કલમ ૧૦૦ની ભાષા આ અદાલતને નોંધ પર આવેલા પુરાવાના આધારે, સંબંધિત ચૂંટણીમાં બ્રષ્ટ આચરણ થયું હતું કે નહીં તે અંગે અભિપ્રાય રચવાનો આદેશ આપે છે, તેમ છતાં સામાવાળા નં. ૨ના પક્ષે સર્વાધિક ઉદાર દૃષ્ટિકોણ અપનાવીને, માત્ર ‘બ્રષ્ટ આચરણ’નો મુદ્દો જ નહીં પરંતુ આ અરજી ઘડાયેલા / ચલાવવામાં આવેલા બાકીના તમામ મુદ્દાઓ પણ આ અદાલતે તે જ પુરાવાના ધોરણથી, એટલે કે સંભાવનાના પ્રાબલ્યના ધોરણે નહીં પરંતુ ‘કોઈપણ ચુકિતસંગત શંકાથી પરે સાબિત થવું જોઈએ’ એવા ધોરણે, વિચાર્યા છે અને ઉત્તર આપ્યા છે. આવા પુરાવાના ધોરણને અપનાવતા સમયે, આ બાબત પણ ધ્યાનમાં રાખવાની રહે છે કે, ફોજદારી વિચારણીઓમાં પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવાવાળા કેસોમાં પણ કાયદો એવો છે કે, જ્યારે વિવિધ કડીઓ સંતોષકારક રીતે સ્થાપિત થઈ ગઈ હોય અને

પરિસ્થિતિઓ કોઈ વિશિષ્ટ વ્યક્તિ(ઓ) તરફ સંભવિત ગુનેગાર તરીકે ચુકિતસંગત નિશ્ચિતતા સાથે અને ગુનાની આચરણની સમય અને પરિસ્થિતિની દૃષ્ટિએ નજીકના સંબંધ સાથે સીધી નિર્દેશ કરતી હોય, અને તે કોઈ સમજૂતી રજૂ કરતો ન હોય, જે સ્વીકારવામાં આવે તો, ભલે તે સાબિત ન થયેલી હોય, પરંતુ સમગ્ર કેસ અંગે તેની નિર્દોષતાને અનુરૂપ એવા નિષ્કર્ષ માટે ચુકિતસંગત આધાર પૂરું પાડે, તો આવી સમજૂતીનો અભાવ અથવા ખોટી સમજૂતી પોતે જ એક વધારાની કડી બને છે, જે આખી સાંકળ પૂર્ણ કરે છે. આ બાબતમાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના અનેક નિર્ણયોના ઉલ્લેખ કરી શકાય, જે ડેઓનંદન મિશ્રા વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર (એ.આઈ.આર. ૧૯૫૫ એસ.સી. ૮૦૧)ના કેસથી શરૂ થઈને અંજણ કુમાર શર્મા અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ આસામ (એ.આઈ.આર. ૨૦૧૭ એસ.સી. ૨૬૧૭)ના કેસમાં તેની પુનરુક્તિ સુધી પહોંચે છે, જેમાંથી સંબંધિત ભાગ અહીં નોંધવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત કાનૂની સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યારે નોંધ પર આવેલા દસ્તાવેજ પુરાવાના આધારે આ અદાલત આ નિષ્કર્ષે પહોંચી છે (જેમ ઉપરના પેરા ૭૩, ૭૮ અને ૮૪માં નોંધાયેલ છે) કે હાલના કેસમાં સામાવાળા નં. ૨ અને તેના ચૂંટણી એજન્ટે સંબંધિત ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં. ૨ની શક્યતાઓને આગળ વધારવા માટે રિટર્નિંગ ઓફિસર પાસેથી સહાય મેળવવાનો માત્ર પ્રયાસ જ કર્યો નહોતો પરંતુ સફળતાપૂર્વક તેવી સહાય મેળવી અને ઉપાર્જિત પાણ કરી હતી, અને વધુમાં તે બંને આ હેતુ માટે મળતાવળમાં હતાં, તથા સંબંધિત ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા ભ્રષ્ટ આચરણ કરવામાં આવ્યું હતું, ત્યારે રિટર્નિંગ ઓફિસર અને સામાવાળા નં. ૨

દ્વારા કોઈ સમજૂતી ન આપવામાં આવવી, તે પોતાની જાતે જ એવી વધારાની કડી છે જે સાંકળને પૂર્ણ કરે છે, અને તે આ અદાલતે લીધેલા દષ્ટિકોણને વધુ મજબૂત બનાવે છે.

૮૭. ઉપરોક્ત બાબતોના સંયુક્ત વિચારણાથી, આ અદાલત એ નિષ્કર્ષે પહોંચે છે કે, વર્તમાન કેસમાં સામાવાળા નં. ૨ તથા તેના પ્રતિનિધિએ માત્ર પ્રયાસ જ કર્યો નથી, પરંતુ પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં. ૨ની શક્યતાઓને આગળ વધારવા માટે રિટર્નિંગ ઓફિસરની સહાય સફળતાપૂર્વક પ્રાપ્ત અને ઉપાર્જિત પણ કરી છે અને વધુમાં તેઓ આ હેતુ માટે પરસ્પર મિલીભગતથી કાર્યરત હતા.

૮૮. રેકૉર્ડ ઉપરના પુરાવાનું તોલમાપ કરીને, જેનો ઉપર વિગતવાર ઉલ્લેખ તથા ચર્ચા કરવામાં આવી છે, અને પ્રજાના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) ની ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત આ નિષ્કર્ષે પહોંચે છે કે હાલના કેસમાં આ બાબત સાબિત થાય છે :— ઉમેદવાર (સામાવાળા નં. ૨) અને તેના એજન્ટે માત્ર પ્રયત્ન જ કર્યો નથી, પરંતુ તેમણે રિટર્નિંગ ઓફિસર (ડેપ્યુટી કલેક્ટર) પાસેથી સહાય સફળતાપૂર્વક પ્રાપ્ત કરી અને મેળવેલી છે, જે બંને રીતે – ગેઝેટેડ અધિકારી [ઉપકલમ (એ) હેઠળ આવરી લેવાયેલ ઉપકલમ (૭) મુજબ] તેમજ મહેસૂલ અધિકારી [ઉપકલમ (એફ) હેઠળ આવરી લેવાયેલ ઉપકલમ (૭) મુજબ] હતા, અને આ સહાય પ્રશ્નાસ્પદ ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં. ૨ ની શક્યતાઓને આગળ ધપાવવા માટે હતી. હકીકતોના આધારે, આ

અદાલતે વધુમાં એવું પણ નોંધ્યું છે કે એ પણ સાબિત થાય છે કે એક તરફ રિટર્નિંગ ઓફિસર અને બીજી તરફ સામાવાળા નં. ૨ તથા તેના ચૂંટણી એજન્ટ પ્રશ્નાસ્પદ ચૂંટણીમાં, ખાસ કરીને મતગણતરીના સમયે, પરસ્પર સાંઠગાંઠમાં હતા. તેથી મુદ્દા નં. ૮ અને ૯ હકારમાં જવાબવામાં આવે છે. આ સાબિત થાય છે કે પ્રજાના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત ભ્રષ્ટ આચરણ સામાવાળા નં. ૨ (પરત ફરેલો ઉમેદવાર) અને તેના ચૂંટણી એજન્ટ દ્વારા પ્રશ્નાસ્પદ ચૂંટણી દરમિયાન કરવામાં આવ્યું હતું. તેના પરિણામે, મુદ્દા નં. ૧૨ નો જવાબ પણ હકારમાં આપવામાં આવે છે. આ સાબિત થાય છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં પટ-ધોળકા મતવિસ્તારમાંથી પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં. ૨) ની ચૂંટણી પ્રજાના પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(બી) હેઠળ અમાન્ય જાહેર કરવાની જરૂર છે.

૮૯. ઉપર નોંધાયેલા પુરાવાઓ અને પરિસ્થિતિઓ નિષ્કર્ષે પહોંચવા તથા મુદ્દા નં. ૮, ૯ અને ૧૨ નો હકારાત્મક જવાબ આપવા માટે, જે ઉપર નોંધાયેલ છે, પૂરતા હોવા છતાં, વધુમાં એ નોંધવામાં આવે છે કે અન્ય અનેક પુરાવાઓ અને પરિસ્થિતિઓ પણ છે, જેમનો આ મુદ્દા (ભ્રષ્ટ આચરણ) સાથે સંબંધ છે અને તે આ અદાલતે પહોંચેલ નિષ્કર્ષને વધુ મજબૂત બનાવે છે. રેકૉર્ડ પર એવી સામગ્રી પણ ઉપલબ્ધ છે, જે દર્શાવે છે કે સામાવાળા નં. ૨ અને રિટર્નિંગ ઓફિસર માત્ર વિવાદિત ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં. ૨ ની સંભાવનાઓને આગળ વધારવા માટે

પરસ્પર મળતાવળમાં જ નહોતા, પરંતુ તેમના વચ્ચે પરસ્પર લાભના સમજૂતીભર્યા વિનિમયની વ્યવસ્થા પણ હતી. આ પુરાવાઓ અને પરિસ્થિતિઓ અંગેની વિગત અહીં પછી નોંધવામાં આવે છે. આ નોંધ કરતી વખતે, એ પણ નોંધવામાં આવે છે કે વિવાદિત ચૂંટણીના પરિણામની જાહેરાત પછી રિટર્નિંગ ઓફિસર અથવા સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા કરાયેલ કોઈપણ ગેરકાયદેસરતા, તે ચૂંટણીને શૂન્ય ઠરાવવાનો પોતે સ્વતંત્ર આધાર ન બની શકે, પરંતુ તેવા પુરાવાઓ / પરિસ્થિતિઓ આ અદાલતે લીધેલા દષ્ટિકોણને વધુ મજબૂત બનાવે છે. ઉપરોક્ત મુજબ નિષ્કર્ષે પહોંચીને અને મુદ્દા નં. ૮, ૯ અને ૧૨ નો હકારાત્મક જવાબ આપ્યા બાદ, એ નોંધવામાં આવે છે કે નીચે મુજબ અન્ય પુરાવાઓ અને પરિસ્થિતિઓ છે, જે આ અદાલતે પહોંચેલ નિષ્કર્ષને વધુ મજબૂત બનાવે છે.

૯૦. નીચે દર્શાવાયેલા પાસાઓ, જ્યારે ક્રમશઃ જોવામાં આવે છે, ત્યારે તે દર્શાવે છે કે વર્તમાન કેસમાં મતગણતરીની તારીખે જ નહીં, સામાવાળા નં.૨ એ સંબંધિત ચૂંટણીમાં પોતાના લાભની પ્રગતિ માટે રિટર્નિંગ ઓફિસર પાસેથી સહાયતા મેળવી અને મેળવાવી હતી, પરંતુ આ અરજીમાં સંબંધિત ચૂંટણીને બચાવવા માટે પણ સામાવાળા નં.૨ એ રિટર્નિંગ ઓફિસર પાસેથી સફળતાપૂર્વક સહાયતા મેળવી અને મેળવાવી છે, કારણ કે આ અરજીના વિચારણાકાળ દરમિયાન રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા કરવામાં આવેલ દરેક પગલું પોતાનો બચાવ કરવા કરતાં વધુ સામાવાળા નં.૨ ના કહેવાતાને સુગમ બનાવવા માટેનું છે. આ

અદાલતે તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૯ ના આદેશ દ્વારા રિટર્નિંગ ઓફિસરને નોટિસ જારી કરીને, ભ્રષ્ટ આચરણના મુદ્દા સંબંધે નિષ્કર્ષો નોંધતી વખતે શા માટે તેના નામનો ચુકાદામાં ઉલ્લેખ ન કરવામાં આવે તે અંગે પૂછ્યા પછી પણ, ઉપરોક્ત ગોઠવણમાં કોઈ ફેરફાર થયો નથી. સમગ્ર વિચારણાકાળ દરમિયાન રિટર્નિંગ ઓફિસરનો અભિગમ એવો રહ્યો છે જાણે તે સામાવાળા નં.૨ માટે વકીલાત કરતો હોય, એટલું જ નહીં પરંતુ અદાલતથી મહત્વના પુરાવા છુપાવીને અને અધૂરો રેકૉર્ડ રજૂ કરીને, અને તેથી ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ ની કલમ ૧૯૧ અને ૧૯૨ હેઠળની કાર્યવાહી માટે પોતાને ખુલ્લો મૂકી દીધો હોય. રિટર્નિંગ ઓફિસરને યોગ્ય રીતે પ્રતિફળ પણ આપવામાં આવ્યું છે, એટલું જ નહીં પરંતુ ભારત ચૂંટણી આયોગના નિર્દેશોને અવગણીને પણ, અને આ પરસ્પર લાભની ગોઠવણ અસરકારક રીતે કાર્યરત રહી છે. આ અરજીમાં પોતાની ચૂંટણી બચાવવા માટે સામાવાળા નં.૨ એ રિટર્નિંગ ઓફિસર પાસેથી કેવી રીતે સહાયતા મેળવી અને આ પરસ્પર લાભની ગોઠવણ કેવી રીતે કાર્યરત રહી તેની વિગતો નીચે મુજબ નોંધવામાં આવે છે. આ નોંધતી વખતે ફરી એકવાર નોંધવામાં આવે છે કે સંબંધિત ચૂંટણીનું પરિણામ જાહેર થયા પછી રિટર્નિંગ ઓફિસર અથવા સામાવાળા નં.૨ દ્વારા કરવામાં આવેલ કોઈપણ ગેરકાયદેસર કૃત્ય, સંબંધિત ચૂંટણીને શૂન્ય ઠેરવવા માટે સ્વયંમાં આધાર ન પણ બને, પરંતુ તે આ અદાલત દ્વારા લેવાતી દૃષ્ટિને વધુ દૃઢ કરી શકે છે.

૯૧.૧ રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતાનું લેખિત નિવેદન આંક ૧૦ પર (તા. ૨૪.૦૩.૨૦૧૮ના રોજ) દાખલ કર્યું હતું. તેના લેખિત નિવેદન (આંક ૧૦) નો લહેજો પણ એવો હતો, જાણે તે જ હરીફ સામાવાળા હોય. રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા લેખિત નિવેદન દાખલ થયા પછી જ સામાવાળા નં. ૨ એ પોતાનું લેખિત નિવેદન (આંક ૨૦) (તા. ૩૦.૦૪.૨૦૧૮ના રોજ) લેખિત નિવેદન દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબની માફી માટેની અરજી સાથે દાખલ કર્યું હતું. તેનું લેખિત નિવેદન (આંક ૨૦) રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા દાખલ કરાયેલ લેખિત નિવેદન (આંક ૧૦) ની સામગ્રી પર આધારિત હતું. આ ક્રમનું પોતાનું મહત્વ છે. આ બાબત નિર્વિવાદ છે કે મતગણતરી સમયે સામાવાળા નં. ૨ હાજર ન હતો. મતગણતરીની તારીખે શું બન્યું હતું તેની તેને કોઈ વ્યક્તિગત જાણકારી હોઈ શકતી નહોતી. તેને અન્ય કોઈના કહેવા પર આધાર રાખવો પડતો. મતગણતરી સમયે હાજર રહેલા તેના ચૂંટણી એજન્ટ પાસેથી મળેલી માહિતીના આધારે તે પોતાનું લેખિત નિવેદન દાખલ કરી શક્યો હોત. તેમ છતાં, તેણે પોતાનું લેખિત નિવેદન (આંક ૨૦) રિટર્નિંગ ઓફિસરના લેખિત નિવેદન (આંક ૧૦) પર આધારિત રાખવાનું પસંદ કર્યું. વધુમાં, જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ એ નીચલી અદાલતમાં વિચારણા કર્યા વિના આ અરજી નામંજૂર કરવા માટે દીવાની કાર્યવાહી સંહિતાના આદેશ ૭ નિયમ ૧૧ હેઠળ અરજી (ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૧૪/૨૦૧૮ તરીકે) દાખલ કરી હતી, ત્યારે તેની તરફથી દલીલરૂપે રજૂ કરાયેલ મુદ્દાઓ પૈકી રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા દાખલ કરાયેલ લેખિત નિવેદન (આંક ૧૦)

પણ એક હતું. આ બાબત આ અદાલતના તા. ૦૯.૧૦.૨૦૧૮ના આદેશમાં ઉલ્લેખિત છે.

૯૧.૨ ઉપરોક્ત હેતુ પૂર્ણ કર્યા બાદ, રિટર્નિંગ ઓફિસરે અરજી કરી કે તેને અનાવશ્યક રીતે પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવામાં આવ્યો છે અને તેથી તેને મુક્ત કરવામાં આવે. સામાવાળા નં. ૨ ને પોતાનો અભિપ્રાય સ્પષ્ટ કરવા કહેવામાં આવ્યું. સામાવાળા નં. ૨ તરફથી એવું નિવેદન કરવામાં આવ્યું કે સામાવાળાઓની ચાદીમાંથી રિટર્નિંગ ઓફિસરનું નામ કાઢી નાખવાના પ્રશ્ને તેનો કોઈ અભિપ્રાય નથી. તા. ૧૯.૧૨.૨૦૧૮ ના આદેશથી, ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૪૧ of ૨૦૧૮ માં નોંધાયેલ મુજબ, રિટર્નિંગ ઓફિસરને તેની વિનંતિ પર પક્ષકાર સામાવાળા તરીકેમાંથી કાઢી નાખવામાં આવ્યો.

૯૧.૩ ભ્રષ્ટ આચરણ સહિતના મુદ્દાઓ આ અદાલતે તા. ૨૪.૧૨.૨૦૧૮ના આદેશ દ્વારા ઘડ્યા હતા.

૯૧.૪ તા. ૧૯.૧૨.૨૦૧૮ના રોજ “રિટર્નિંગ ઓફિસરને પક્ષકાર તરીકે કાઢી મૂકવો જોઈએ કે નહીં તે અંગે કોઈ વલણ નથી” એવી દલીલ કરવામાં આવી હોવા છતાં, મુદ્દાઓ ઘડાયા પછી સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા એવું વલણ લેવામાં આવ્યું કે રિટર્નિંગ ઓફિસરની ગેરહાજરીમાં ભ્રષ્ટ આચરણનો મુદ્દો ચલાવી શકાય તેમ નથી. ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ એસ.એલ.પી.ના સમૂહમાં

(એસ.એલ.પી. (સિવિલ) નં. ૩૦૭૫-૩૦૮૧ સન ૨૦૧૯) સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા આગ્રહપૂર્વક રજૂ કરાયેલા આધાર પૈકી આ એક આધાર હતો, જે અંતે પાછો ખેંચાયેલ તરીકે નામંજૂર થયો. તેથી, ઉપરોક્ત રીતે, “ભ્રષ્ટ આચરણ”ના મુદ્દાને વિના સુનાવણી નિષ્ફળતાપૂર્વક ખોરવી નાખવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

૯૨.૧ વર્ષ ૨૦૧૮ની ઇલેક્શન પિટિશન નં. ૧૦ માં તા. ૧૯.૧૨.૨૦૧૮ના આદેશમાં આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશોના અનુસંધાનમાં, રિટર્નિંગ ઓફિસરે એક ડીવીડી નોંધ પર મૂકી હતી, જે મતગણતરીના દિવસની વિડિયોગ્રાફીનો સંપૂર્ણ અહેવાલ હોવાનું દાવો કરવામાં આવ્યું હતું (આંક ૫૭). અરજદાર તરફથી રિટર્નિંગ ઓફિસરની જિરહ દરમિયાન, રિટર્નિંગ ઓફિસરના પોતાના જ પુરાવાથી નોંધ પર આવ્યું કે ઉક્ત ડીવીડી (આંક ૫૭), જે તેના પોતાના ફોરવર્ડિંગ લેટર (આંક ૫૫) સાથે નોંધ પર મુકાઈ હતી, તેમાં મતગણતરી હોલમાં કાર્યરત મૂવિંગ કેમેરાની સંપૂર્ણ રેકોર્ડિંગ સમાવેશમાં નથી અને તેણે પોતે જ સ્વીકાર્યા મુજબ (આંક ૯૯ના પ્રશ્ન નં. ૧૩૧ના જવાબ મુજબ), આંક ૫૫ દ્વારા તેણે અદાલત સમક્ષ રજૂ કરેલી ઉક્ત વિડિયોગ્રાફી તેની પોતાની જાણ મુજબ અધૂરી હતી. તેમ છતાં, તેણે એવું દેખાડ્યું કે ‘જો અદાલત નિર્દેશ આપે’, તો તે મતગણતરીના દિવસે મતગણતરી દરમિયાન કાર્યરત મૂવિંગ કેમેરાની સંપૂર્ણ વિડિયોગ્રાફી નોંધ પર મૂકવા તૈયાર છે. કારણ કે એવો નિર્દેશ અગાઉથી જ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો, તેથી તેનો પુનરોચ્ચાર કરવાની આવશ્યકતા નહોતી.

૯૨.૨ ઉપરોક્તના પરિણામની જાગૃતિ થયા પછી, જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ ની તરફથી રિટર્નિંગ ઓફિસરની જિરહ ચાલી રહી હતી, ત્યારે સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા એવો પ્રશ્ન કરવામાં આવ્યો કે મૂવિંગ કેમેરાનું સંપૂર્ણ રેકોર્ડિંગ નોંધ પર મુકવામાં આવે. આ રિટર્નિંગ ઓફિસર માટેનો નિર્દેશ હતો. અરજદારએ તે માંગ્યું ત્યારે રિટર્નિંગ ઓફિસરનો અગાઉનો અભિગમ ‘જો અદાલત નિર્દેશ કરે’ એવો હતો, જે હવે બદલાઈને ‘જો અદાલત પરવાનગી આપે’ એવો થયો. તેથી, સામાવાળા નં. ૨ ની તરફથી માત્ર વિનંતી જ કરવામાં આવી નહોતી, પરંતુ એ બાબતે આગ્રહ પણ કરવામાં આવ્યો હતો કે અદાલત રિટર્નિંગ ઓફિસરને મૂવિંગ કેમેરાનું સંપૂર્ણ અભિલેખ નોંધ પર મૂકવાની પરવાનગી આપે. તે જ બાબત અદાલતે ૧૫.૦૩.૨૦૧૯ ના રોજ આંક ૧૧૦ પર નોંધ પર લેવા માટે મંજૂર કરી હતી, આ અદાલતે સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને, તેની દ્વારા અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી વધારાની સામગ્રી તથા તે સંબંધિત અને તેમાંથી ઉદ્ભવતા મુદ્દાઓ અંગે, રિટર્નિંગ ઓફિસરની વધુ પૂછપરછ / જિરહ કરવાની મુક્તિ આપવાની શરતે.

૯૨.૩ અદાલત સમક્ષ અગાઉ અધૂરી ધ્વનિમુદ્રણ રજૂ કરવી (આંક ૫૭ મુજબ), તે પણ જાણ હોવા છતાં, પોતે જ અત્યંત ગંભીર બાબત હતી. તેથી, તેની કહેવાતી સંપૂર્ણ આવૃત્તિ (આંક ૧૧૦ મુજબ) રજૂ કરતી વખતે, હવે આ ચાલતા કેમેરાઓનું સંપૂર્ણ ધ્વનિમુદ્રણ છે એવો દેખાવ કરવામાં આવ્યો. આ સંદર્ભમાં

સામાવાળા નં. ૨ તરફથી રિટર્નિંગ ઓફિસરને પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નો નીચે મુજબ છે.

“૨૬૭. પ્રશ્ન : શું આ ગણતરીની તારીખ એટલે કે ૧૮.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ ૫૮-ઢોલકા વિધાનસભા મતવિસ્તાર માટે ચલિત કેમેરાઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી વિડિયોગ્રાફીનો સંપૂર્ણ દત્તાંશ છે? ઉત્તર. હા. આ તમામ ચલિત કેમેરાઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી વિડિયોગ્રાફીનું સંપૂર્ણ રેકોર્ડિંગ છે, જે ગણતરી પ્રક્રિયા દરમિયાન ગણતરીની તારીખ એટલે કે ૧૮.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ ઉપયોગમાં લેવામાં આવ્યા હતા

૨૯૪. પ્રશ્ન : શું તમે તેની પુષ્ટિ કરો છો કે જે ડીવીડી તમે આજે અદાલતને આપી છે (આંક ૧૧૦), તેમાં તે ચાલતા કેમેરાઓનું સંપૂર્ણ રેકોર્ડિંગ સમાયેલ છે — ભલે તે બે હોય કે ત્રણ. જવાબ : હા, હું તેની પુષ્ટિ કરું છું.”

૯૨.૪ ઉક્ત ડીવીડી (આંક ૧૧૦) અદાલતમાં ૦૬.૧૨.૨૦૧૯ના રોજ ચલાવવામાં આવી હતી. તે પરથી બહાર આવ્યું કે ઉક્ત ડીવીડી પણ અધૂરી છે. હકીકતમાં, તે દુર્ભાવનાપૂર્વક અધૂરી છે. અદાલતમાં, રિટર્નિંગ ઓફિસર (સામાવાળા નં. ૧૩)ના વિદ્વાન વકીલ સહિત તમામની હાજરીમાં, તે ચલાવવામાં આવતા બહાર આવ્યું કે, ૧૨:૨૭:૫૯ કલાકે જ્યારે ગણતરી મંડપમાં હાજર તમામની માહિતી માટે સફેદ પાટિયા પર કુલ કતારામાં પ્રાપ્ત

થયેલ કુલ ટપાલ મતપત્રોની સંખ્યા લખવામાં આવી રહી હતી ત્યારે ડીવીડી અચાનક બંધ થઈ જાય છે. જ્યાં સુધી આ અરજામાં રહેલા મુખ્ય વિવાદનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી ઉક્ત ક્ષણ જ એકમાત્ર પ્રાસંગિક ક્ષણ હતી.

૯૨.૫ તા. ૧૫.૦૩.૨૦૧૯ના આદેશમાં આંક ૧૧૦ અંગે, ઉપર પરિચ્છેદ:૯૨.૨માં નોંધાયેલા પ્રતિબંધો સાથે, રિટર્નિંગ ઓફિસરને ફરીથી સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ કરવો પડશે એવી જોગવાઈ અગાઉથી જ કરવામાં આવી હતી, તેથી અરજદાર તરફથી રિટર્નિંગ ઓફિસરને ફરીથી બોલાવવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી. અરજદારની આ વિનંતીનો જવાબ રિટર્નિંગ ઓફિસરે એવો આપ્યો કે તેમને ફરીથી બોલાવવામાં ન આવે. અદાલતે રિટર્નિંગ ઓફિસરને કોઈ દિશાનિર્દેશ આપ્યો નહોતો, તેમ છતાં તા. ૨૪.૦૭.૨૦૧૯ના આદેશમાં (આંક ૧૩૧) કેટલીક નોંધો કરી હતી. ઉક્ત આદેશનો પરિચ્છેદ:૫નો સાર આ પ્રમાણે છે કે :- “સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા બાદ અને સમગ્ર પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત રિટર્નિંગ ઓફિસરને, તેમની ઈચ્છા વિરુદ્ધ, ફરીથી સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ કરવા માટે કોઈ દિશાનિર્દેશ આપતી નથી. ઉપર પરિચ્છેદ : ૧માં જે નોંધવામાં આવ્યું છે તે છતાં, રિટર્નિંગ ઓફિસર સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશ કરવા તૈયાર ન હોય, તો તેના પરિણામોનો વિચાર આ અદાલત યોગ્ય તબક્કે કરશે.”

૯૨.૬ આ સંદર્ભમાં એક અત્યંત રસપ્રદ વિકાસ થયો. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, રિટર્નિંગ ઓફિસરે ફરીથી સાક્ષીપેટીમાં પ્રવેશીને સાક્ષ્ય આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો એટલું જ નહીં, પરંતુ સામાવાળા નં.૨ એ પણ એવો અભિગમ અપનાવ્યો કે આંક ૧૧૦ અંગે, એટલે કે તે સામગ્રી અંગે, જેને સામાવાળા નં.૨ એ પોતે જ રેકૉર્ડ પર લેવડાવવા માટે આગ્રહ કર્યો હતો, તે બાબતે પ્રશ્નોનો સામનો કરવા રિટર્નિંગ ઓફિસરને ફરીથી બોલાવવામાં ન આવે. આ સંદર્ભમાં આ અદાલતના તા. ૨૪.૦૭.૨૦૧૯ ના આદેશનો ઉલ્લેખ કરી શકાય.

૯૨.૭ ઉપરોક્તનો સમુચ્ચય એવો થાય છે કે :- (૧) અદાલતના નિર્દેશો હોવા છતાં રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા નોંધમાં અપૂર્ણ સામગ્રી રજૂ કરવામાં આવી હતી, (૨) તે તેની પોતાની જાણ મુજબ પણ અપૂર્ણ હતી, (૩) જ્યારે અરજદારે રિટર્નિંગ ઓફિસરને પ્રશ્નો પૂછ્યા, ત્યારે તેણે ફરીથી અદાલત પાસેથી નિર્દેશો માંગ્યા, જે આપવામાં આવ્યા નહોતા, (૪) તેના પરિણામોનું ભાન થતાં, જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ એ રિટર્નિંગ ઓફિસરને તે નોંધમાં મૂકવા કહ્યું, ત્યારે રિટર્નિંગ ઓફિસર અને સામાવાળા નં. ૨ બન્નેએ સંયુક્ત રીતે અદાલત સમક્ષ આગ્રહ કર્યો કે તેને નોંધમાં લેવામાં આવે, (૫) ઉપર નોંધ્યા મુજબ તા. ૧૫.૦૩.૨૦૧૯ ના આદેશમાં દર્શાવેલ શરતો સાથે તેને નોંધમાં લેવામાં આવ્યું, (૬) ઉક્ત સામગ્રી ફરીથી કાવતરાપૂર્વક અપૂર્ણ હોવાનું બહાર આવ્યું અને હવે (૭) બન્ને – રિટર્નિંગ ઓફિસર અને અહીં સુધી કે સામાવાળા નં. ૨ પણ એકમતથી કહે છે કે આ બાબતે રિટર્નિંગ ઓફિસરની તપાસ કરવી નહીં. આ રીતે ભ્રષ્ટ આચરણ અંગે આ

અદાલતનું નિષ્કર્ષ વધુ મજબૂત બને છે. એટલું જ નહીં, આ પોતે જ ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ ની કલમ ૧૯૧ અને ૧૯૨ હેઠળ રિટર્નિંગ ઓફિસર વિરુદ્ધ કાર્યવાહી આકર્ષી શક્યું હોત, જે તેની કલમ ૧૯૩ હેઠળ દંડનીય છે. જો કે, આ મુદ્દાને એટલો આગળ લંબાવવામાં આવતો નથી, કારણ કે તેથી વિચારણાનું કેન્દ્ર બદલાઈ શકે છે. એટલું નોંધવું પૂરતું છે કે મતગણતરીના દિવસે જ નહીં, પરંતુ આ અદાલત સમક્ષ પણ, રિટર્નિંગ ઓફિસરે પોતાને સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા સાધન તરીકે ઉપયોગમાં લેવો દીધો છે. સામાવાળા નં. ૨ અને રિટર્નિંગ ઓફિસરનું સમગ્ર વર્તન લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) ની ચોતરફ સીમામાં આવે છે.

૯૩.૧ જોકે રિટર્નિંગ ઓફિસરે સમગ્ર સમયગાળા દરમિયાન સામાવાળા નં. ૨ ના ઈશારે આજ્ઞાપાલક રીતે વર્તન કર્યું અને તે મુજબ નાચ્યો હતો, તેમ છતાં મતગણતરીના નિર્ણાયક દિવસે સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા વધારાનું એક સ્તર ગોઠવવામાં આવ્યું હતું, અત્રે સુધી કે મતગણતરી હોલની અંદર જ. સામાવાળા નં. ૨ ના પુરાવાનો સંબંધિત ભાગ (આંક ૧૩૯) નીચે મુજબ વાંચાય છે.

૯૯. પ્રશ્ન : સાક્ષીને આંક ૫૬ માંથી સીસીટીવી દૃશ્યાવલિ (કેમેરા નં. વીએમ૨૩૯ એટલે કે આરઓ ટેબલ) સમય ૧૨:૪૪:૩૦ થી ૧૨:૪૫:૫૧ સુધી બતાવવામાં આવે છે. કાળી પેન્ટ અને સફેદ પૂરી બાંયનું શર્ટ પહેરેલો, જાડી કાળી મૂછ અને ચશ્મા ધરાવતો, ગળામાં કોઈ ઓળખપત્ર લટકાવેલ વગરનો એક

વ્યક્તિ દશ્યમાં પ્રવેશે છે, તે કોઈક સાથે શિષ્ટાચારનું અભિવાદન કરે છે, આરઓ ટેબલની બાજુમાં ઉભો રહે છે, અન્ય વ્યક્તિ પાસેથી ઓળખપત્રની લટકણ (ઓળખપત્ર રાખવા માટે ગળામાં પહેરવામાં આવતી દોરી) માંગે છે, તે મેળવે છે, તેને પોતાના ગળામાં પહેરે છે (કોઈ ઓળખપત્ર વિના) અને તેનો નીચેનો છેડો પોતાના શર્ટની ખિસ્સામાં (સફેદ શર્ટમાં) મૂકે છે અને રિટર્નિંગ ઓફિસર (જે પીળા શર્ટમાં છે) સાથે ૧૨:૪૫:૫૦ વાગ્યે ઉભા છે. શું તમે જાણો છો કે તે વ્યક્તિ (સફેદ શર્ટમાં) કોણ છે? જવાબ : હા. હું તેમને ઓળખું છું. તે શ્રી મહેતા છે. તેઓ મારા વધારાના ખાનગી સચિવ છે.

૯૩.૨ રિટર્નિંગ ઓફિસર, જેમનો મૂળ કેડર ડેપ્યુટી કલેક્ટરનો હતો, તેમના માટે મતગણતરી હોલમાં એડિશનલ કલેક્ટરના દરજ્જાના અધિકારીનું સ્વાગત કરવું કોઈ નિયમિત બાબત ન હોત — અને તે પણ સામાન્ય એડિશનલ કલેક્ટર નહીં, પરંતુ સામાવાળા નં. ૨ (સંબંધિત સમયે મહેસૂલ મંત્રી)ના એડિશનલ પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી તરીકે કાર્યરત અધિકારીનું.

૯૩.૩ સામાવાળા નં.૨ના એડિશનલ પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી એક અનધિકૃત વ્યક્તિ હતા, જેઓ મતગણતરી હોલમાં પ્રવેશ્યા હતા. તેમનો મતગણતરી પ્રક્રિયા સાથે કોઈ લેવાદેવા નહોતો. રિટર્નિંગ ઓફિસરે આવી અનધિકૃત વ્યક્તિને મતગણતરી હોલમાં પ્રવેશવાની માત્ર પરવાનગી જ આપી નહોતી, પરંતુ સામાવાળા નં.૨એ પોતે પણ તેની ઓળખ દર્શાવી અને સ્વીકાર કરી હતી (આંક ૧૩૮ના પ્રશ્ન નં.

૮૯ ખાતે), તેમજ રિટર્નિંગ ઓફિસરે પણ તેની હાજરી સ્વીકારી હતી, કારણ કે તે કોઈપણ ઓળખપત્ર વિના મતગણતરી હોલમાં પ્રવેશતો જોવા મળ્યો હતો, તે રિટર્નિંગ ઓફિસરની ખુરશીની બાજુમાં ઊભો રહ્યો હતો, તેણે બીજી વ્યક્તિ પાસેથી આઈડી કાર્ડ માટેની લેન્યાર્ડ (ગળામાં પહેરાતી દોરી, જેમાં આઈડી કાર્ડ રાખવામાં આવે છે) માંગી હતી, તે મેળવી હતી, ગળામાં પહેરી હતી (કોઈ આઈડી કાર્ડ વિના) અને તેનો નીચેનો છેડો પોતાના શર્ટની ખિસ્સામાં મૂકી દીધો હતો. આ બધું રિટર્નિંગ ઓફિસરની આંખો સમક્ષ થયું હતું. અદાલતમાં સી.સી.ટી.વી. રેકોર્ડિંગના સંબંધિત ફૂટેજ વધુ ચલાવતાં, પોસ્ટલ બેલેટ્સની કાર્યવાહી અને મતની પુનઃગણતરી અંગે અરજદારની માંગણી જેવા નિર્ણાયક સમયે તેની મતગણતરી હોલમાં વારંવાર આવનજાવન દેખાતી હતી. તે મતગણતરી હોલમાં રિટર્નિંગ ઓફિસર સાથે ખભેખભા મિલાવી ઊભો જોવા મળે છે. પરિણામ જાહેર કરવામાં આવી રહ્યું હતું ત્યારે તે ફોન પર કોઈને તેની જાણ કરી રહ્યો હતો, અને તે મતગણતરી હોલમાં સામાવાળા નં.૨ના ચૂંટણી એજન્ટ પાસે જઈને પોતાનો ફોન તેને આપતો પણ જોવા મળ્યો હતો જેથી તે જે વ્યક્તિ સાથે વાત કરી રહ્યો હતો તેની સાથે એજન્ટ વાત કરી શકે.

૯૩.૪ સામાવાળા નં. ૨ ના અતિરિક્ત ખાનગી સચિવની (તે સમયના મહેસૂલ મંત્રીના) મતગણતરી હોલમાં, ટપાલ મતપત્રકોના વ્યવહાર તથા અરજદાર દ્વારા મતોની પુનઃગણતરીની માંગણી જેવા અત્યંત નિર્ણાયક સમયે હાજરી, અરજદાર તરફથી રજૂ કરાયેલ દલીલ મુજબ, જનપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની

કલમ ૧૩૫એ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત ‘બૂથ કબજો’ના દૃષ્ટિકોણથી, અધિનિયમની કલમ ૧૨૩(૮) હેઠળ ‘ભ્રષ્ટ આચરણ’ તરીકે વિચારણા પામી શકી હોત; જોકે આ પાસાને એટલી હદ સુધી વિસ્તૃત કરવામાં આવતો નથી. તેમ છતાં, કોઈપણ સ્થિતિમાં, (૧) અતિરિક્ત કલેક્ટર કક્ષાના અધિકારી દ્વારા, જે મંત્રાલયમાં સામાવાળા નં. ૨ સાથે અતિરિક્ત ખાનગી સચિવ તરીકે જોડાયેલા હતા, મતગણતરી હોલમાં વારંવાર થયેલ બિનઅધિકૃત પ્રવેશ અને બહાર નીકળવું, (૨) તે પણ ટપાલ મતપત્રકોના વ્યવહાર તથા અરજદાર દ્વારા મતોની પુનઃગણતરીની માંગણી જેવા અત્યંત નિર્ણાયક સમયે, અને વધુમાં, (૩) મતગણતરી હોલમાં રિટર્નિંગ ઓફિસર સાથે ખભે ખભા મિલાવીને તેમનું ઉભું રહેવું, અને (૪) પરિણામ જાહેર કરતી વેળાએ ફોન પર કોઈને તેની જાણ કરવી તથા મતગણતરી હોલની અંદર જ સામાવાળા નં. ૨ ના ચૂંટણી એજન્ટ સુધી જઈને તેને પોતાનો ફોન આપવો, જેથી તે વ્યક્તિ સાથે વાત કરી શકે કે જેણે સાથે તેઓ વાત કરી રહ્યા હતા, — આ બધા સ્પષ્ટ અને દૃષ્ટિગોચર પાસાઓ હતા, જેના અંગે સામાવાળા નં. ૨ એ સમજૂતી આપવી જ જોઈતી હતી, જે તેમણે આપી નથી. સામાવાળા નં. ૨ ની જુબાની પૂર્ણ થયા બાદ તરત જ (જે ૧૨.૦૯.૨૦૧૯ ના રોજ પૂર્ણ થઈ હતી), સામાવાળા નં. ૨ તરફથી શરૂઆતમાં આપવામાં આવેલી સાક્ષીઓની યાદી (આંક ૬૮) મુજબ, સામાવાળા નં. ૨ ના ઉક્ત ચૂંટણી એજન્ટે, (જેણે મંત્રાલયમાં સામાવાળા નં. ૨ સાથે જોડાયેલા અતિરિક્ત ખાનગી સચિવ એવા બિનઅધિકૃત વ્યક્તિ પાસેથી મોબાઈલ ફોન સ્વીકાર્યો હતો અને સામે છેડે રહેલી વ્યક્તિ સાથે વાત કરી હતી), સાક્ષી

પાંજરામાં પ્રવેશ કરવો હતો; પરંતુ સામાવાળા નં. ૨ એ ૧૭.૦૯.૨૦૧૯ ના રોજ આંક નં. ૧૪૩ દ્વારા, સામાવાળા નં. ૨ ના ઉક્ત ચૂંટણી એજન્ટ સહિત તમામ સાક્ષીઓને મુક્ત કરી દીધા. કોઈપણ સ્થિતિમાં, આ પાસા અંગે સમજૂતી રિટર્નિંગ ઓફિસરે આપવી આવશ્યક હતી, કારણ કે મતગણતરી હોલનો સંપૂર્ણ પ્રભાર તેમના પર જ હતો; પરંતુ રિટર્નિંગ ઓફિસરે પહેલેથી જ એવો અભિપ્રાય લીધો હતો (તા. ૨૪.૦૭.૨૦૧૯ ના આદેશમાં નોંધાયેલ મુજબ) કે તેમને ફરીથી પૂછપરછ માટે બોલાવવામાં ન આવે. સામાવાળા નં. ૨ એ પણ એવો જ અભિપ્રાય લીધો હતો કે રિટર્નિંગ ઓફિસરને ફરીથી પૂછપરછ માટે બોલાવવામાં ન આવે (તા. ૨૪.૦૭.૨૦૧૯ ના આદેશમાં નોંધાયેલ મુજબ). ઉપર નોંધાયેલ ભ્રષ્ટ આચરણ અંગે આ અદાલતે જે નિષ્કર્ષ પહેલેથી જ નોંધ્યો હતો તેને આ પરિસ્થિતિએ વધુ મજબૂત બનાવ્યો છે.

૯૪.૧ વધુ એક સ્પષ્ટ પાસું છે, જે ભ્રષ્ટ આચરણના આ પાસાને વધુ ઉગ્ર બનાવે છે. તે વિવાદિત ટપાલ મતપત્રકો અંગે છે, જે અરજીમાં મુખ્ય વિવાદનો મુદ્દો છે.

૯૪.૨ જ્યારે એવો પ્રશ્ન ઊભો થયો કે આ ટપાલ મતપત્રકો આ અદાલત સમક્ષ મંગાવવાં જોઈએ કે નહીં, ત્યારે સામાવાળા નં. ૨ અને પરત ફરતા અધિકારી બંને એવું કહી રહ્યા છે કે તે મંગાવવાં ન જોઈએ. આ સંદર્ભમાં સામાવાળા નં. ૨નું નિવેદન (આંક ૧૩૯ ના પ્રશ્ન નં. ૮૨) નીચે મુજબ છે.

૮૨. પ્રશ્ન : અરજદારે વિનંતી કરી છે કે, ઉક્ત ટપાલ મતપત્રકો આ અદાલત સમક્ષ મંગાવવામાં આવે. તે બાબતે તમને કોઈ વાંધો છે શું ? જવાબ. મને વાંધો છે.

૯૪.૩ આ સંદર્ભમાં રિટર્નિંગ ઓફિસરનો અભિપ્રાય તા. ૦૭.૦૮.૨૦૧૯ ના આંક-૧૩૫ ના આદેશમાં નોંધવામાં આવ્યો છે (ચેમ્બર સમન્સ નં. ૦૧ ઓફ ૨૦૧૯ માં નોંધાયેલ). તે નીચે મુજબ છે.

૬. સામાવાળા નં. ૧૩ના વકીલ શ્રી રાજુએ – એટલે કે રિટર્નિંગ ઓફિસરે – હરીફ સામાવાળા નં. ૨ના, એટલે કે ચૂંટાયેલા ઉમેદવારના, પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એન.ડી. નાનાવટીની દલીલની જ પંક્તિ અપનાવી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે મૂળ અરજદાર દ્વારા આ અદાલત સમક્ષ સંબંધિત ચૂંટણીનો રેકૉર્ડ મંગાવા માટે કોઈ કેસ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો નથી.

૯૪.૪ પરત જાહેર થયેલા ઉમેદવાર તરીકે, ઉપરોક્ત સામાવાળા નં.૨ દ્વારા લેવાયેલું વલણ ન્યાયસંગત ઠરી શકે, પરંતુ જે વિવાદિત ટપાલ મતપત્રકો આ નીચલી અદાલતમાં ચાલી રહેલા મુદ્દામાલનો મુખ્ય વિવાદ છે, તે આ અદાલત સમક્ષ મંગાવવામાં ન આવે એવો વાંધો પરત ફરતા અધિકારી કેવી રીતે લઈ શકે? આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પરત ફરતા અધિકારી નીચલી અદાલતમાં અને આ અદાલત સમક્ષ પણ, સામાવાળા નં.૨ની સંભાવનાઓને આગળ ધપાવવાના

હેતુથી બધું જ કરી રહ્યા હતા. આ પરત ફરતા અધિકારી અને સામાવાળા નં.૨ વચ્ચેના અશુભ સાંઠગાંઠ કરતાં કંઈ ઓછું નથી, જે ભ્રષ્ટ આચરણ અંગે આ અદાલતના નિષ્કર્ષોને વધુ મજબૂત બનાવે છે.

૯૫.૧ ઉપર નોંધાયેલ આ અશુભ સાંઠગાંઠ અંતે રિટર્નિંગ ઓફિસર અને સામાવાળા નં.૨ વચ્ચેના પરસ્પર લાભના બંધોબસ્તરૂપે બહાર આવી. આ તબક્કે ફરીથી નોંધવામાં આવે છે કે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીનું પરિણામ જાહેર થયા પછી રિટર્નિંગ ઓફિસર અથવા સામાવાળા નં.૨ દ્વારા કરવામાં આવેલી કોઈપણ ગેરકાયદેસરતા, સ્વયંમાં, પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીને શૂન્ય જાહેર કરવા માટે આધાર ન બની શકે, પરંતુ તે સામાવાળા નં.૨ અને રિટર્નિંગ ઓફિસર વચ્ચે ગાઢ મિલીભગત હતી તે સમજવા માટે એક વધારાનો પરિબળ બનશે.

૯૫.૨ ઉપર વિગતવાર નોંધવામાં આવ્યું છે કે, રિટર્નિંગ ઓફિસરે માત્ર મતોની ગણતરીના દિવસે જ નહીં પરંતુ આ અદાલત સમક્ષ પણ સામાવાળા નં.૨ને કેટલા અંશે ઉપકૃત કર્યા છે. સંબંધિત સમયે સામાવાળા નં.૨ મહેસૂલ મંત્રી હતા. વિવાદિત ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં.૨ને વિજયી ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યા બાદ, તેઓ ફરીથી શિક્ષણ, કાયદા, સંસદીય બાબતો અને ઉદ્યોગના ખાતાઓ ધરાવતા કેબિનેટ મંત્રી બન્યા છે, અને હવે રિટર્નિંગ ઓફિસરને ઉપકારનું વળતર આપવાનો સમય આવ્યો છે. રિટર્નિંગ ઓફિસરની ડેપ્યુટી કલેક્ટરના પદ પરથી એડિશનલ કલેક્ટરના પદ પર બઢતી પ્રક્રિયામાં હતી.

ભારતના ચૂંટણી આયોગે નોંધ્યું હતું કે રિટર્નિંગ ઓફિસરે ગંભીર ગેરકાયદેસરતાઓ કરી છે અને રિટર્નિંગ ઓફિસર વિરુદ્ધ મોટો દંડ લાદવા માટે શિસ્તભંગની કાર્યવાહી શરૂ કરવા ગુજરાત રાજ્યના મુખ્ય સચિવને નિર્દેશ કર્યો હતો. ઉક્ત સૂચના તા. ૨૯.૦૩.૨૦૧૯ની છે, જે આંક ૧૨૧ પર નોંધાયેલ છે. આજદિન સુધી તે કાર્યવાહીનો આરંભ પણ થયો નથી. ઓછામાં ઓછું, આ મામલો છેલ્લે તા. ૦૪.૦૩.૨૦૨૦ના રોજ સૂચિબદ્ધ થયો ત્યારે સુધી અદાલતના ધ્યાન પર એવું કંઈ મૂકવામાં આવ્યું નથી. એટલું જ નહીં, ભારતના ચૂંટણી આયોગની ઉપરોક્ત સૂચનાઓ બાકી હોવા છતાં, ગુજરાત સરકારના સામાન્ય વહીવટ વિભાગની તા. ૦૯.૧૦.૨૦૧૯ની સૂચના દ્વારા ઉક્ત રિટર્નિંગ ઓફિસરને બઢતી પણ આપવામાં આવી હતી. આ સામાવાળા નં.૨ અને રિટર્નિંગ ઓફિસર વચ્ચેનું પ્રતિઉપકાર છે. ત્યારબાદ, જ્યારે અરજદારે આ બાબતે અદાલતમાં ઉલ્લેખ કર્યો, ત્યારે દર્શાવવામાં આવ્યું કે ઉક્ત બઢતી પાછી ખેંચી લેવામાં આવી છે, તેમ છતાં વિભાગીય તપાસ શરૂ કરવા બાબતે ભારતના ચૂંટણી આયોગના નિર્દેશોનું શું થયું તે અંગે એક શબ્દ પણ જણાવવામાં આવ્યો નહોતો.

૯૬. સમસ્ત રીતે જોવામાં આવે તો, ઉપર નોંધાયેલ પુરાવાઓ અને પરિસ્થિતિઓ આ અદાલતે ઉપર નોંધેલા જે નિષ્કર્ષ પર પહોંચી છે તેને વધુ મજબૂત બનાવે છે; અને તે નિષ્કર્ષ એવો છે કે, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાનું તોલમોલ કરીને, જેની વિગતવાર નોંધ અને ચર્ચા આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં

કરવામાં આવી છે, તથા રિપ્રેઝેન્ટેશન ઓફ પીપલ એક્ટ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) ની ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત આ નિષ્કર્ષે પહોંચે છે કે વર્તમાન મામલામાં ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) અને તેના એજન્ટે માત્ર પ્રયત્ન જ કર્યો નહોતો, પરંતુ પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં.૨ ની શક્યતાઓને આગળ વધારવા માટે રિટર્નિંગ ઓફિસર પાસેથી સહાય સફળતાપૂર્વક પ્રાપ્ત કરી અને મેળવેલી હતી. તથ્યોના આધારે, આ અદાલતે વધુમાં એવું પણ નિર્ધારિત કર્યું છે કે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં એક બાજુ રિટર્નિંગ ઓફિસર અને બીજી બાજુ સામાવાળા નં.૨ તથા તેનો ચૂંટણી એજન્ટ, પરસ્પર સાંઠગાંઠમાં હતાં. તેથી મુદ્દા નં. ૮ અને ૯ નો જવાબ પહેલેથી જ હકારાત્મક આપવામાં આવ્યો છે. એ સાબિત થયું છે કે રિપ્રેઝેન્ટેશન ઓફ ધ પીપલ એક્ટ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત ભ્રષ્ટ આચરણ, પ્રશ્નાધીન ચૂંટણી દરમિયાન સામાવાળા નં.૨ (ચૂંટાયેલ ઉમેદવાર) અને તેના ચૂંટણી એજન્ટ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. તેના પરિણામે, મુદ્દો નં.૧૨, જેનો જવાબ પણ હકારાત્મક આપવામાં આવ્યો છે, તે વધુ મજબૂત બને છે. એ સાબિત થયું છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત વિધાનસભાની ચૂંટણી માટેની ૫૮-ધોલકા મતવિસ્તારમાંથી ચૂંટાયેલ ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) ની ચૂંટણી રિપ્રેઝેન્ટેશન ઓફ પીપલ એક્ટ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(બી) હેઠળ શૂન્ય જાહેર કરવી જરૂરી છે.

મુદ્દો નં.:૧૩

૯૭. મુદ્દા નં. ૧૩ નીચે મુજબ છે.

૧૩. શું અરજદાર સાબિત કરે છે કે તે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ‘પટ-ધોળકા મતવિસ્તાર’માંથી યોગ્ય રીતે ચૂંટાયેલા ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરાવવા હકદાર છે ?

૯૮. આ અદાલતે મુદ્દા નં. ૧, ૭ અને ૧૧ નો જવાબ આપતાં પહેલેથી જ ઠરાવ્યું છે કે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં મતોની ગણતરી માટે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશો વિરુદ્ધ હતી અને ગેરકાયદેસર હતી, તથા વધુમાં એ પણ કે તેના કારણે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીનું પરિણામ તત્ત્વતઃ અસરગ્રસ્ત થયું છે, અને પરિણામે પરત આવેલ ઉમેદવાર (સામાવાળા નં. ૨) ની ચૂંટણીને પણ લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(જ) હેઠળ શૂન્ય જાહેર કરવામાં આવે છે.

૯૯. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતાં, આ મુદ્દાનો હકારાત્મક ઉત્તર આપી શકાય તેમ નથી અને તેની આગળ વધુ તપાસ કરવાની જરૂર નથી. અન્યથા પણ, મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસરે જો તે ગેરકાયદેસરતાઓ કરી ન હોત, તો સંબંધિત ચૂંટણીમાં અરજદારની સ્થિતિ શું રહી હોત, તે બાબતની તપાસ કરવી

અનુમાનના ક્ષેત્રમાં આવતું કામ બને. તેથી મુદ્દા નં. ૧૩ નો ઉત્તર નકારાત્મકમાં આપવો આવશ્યક છે અને તે મુજબ આપવામાં આવે છે.

અંતિમ હુકમ

૧૦૦. આ ઇલેક્શન પિટિશન ભાગત: મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૧૦૧.૧ એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે, તે સાબિત થયું છે કે પ્રશ્નાધીન ચૂંટણીમાં મતગણતરી વખતે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રો ગેરકાયદેસર રીતે નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા / વિચારણામાંથી બહાર રાખવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે વિજયનું અંતર ૩૨૭ મતનું હતું.

૧૦૧.૨ વધુમાં એવું પણ ઠરાવવામાં આવે છે કે, તે સાબિત થયું છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ૫૮-ઢોળકા મતવિસ્તારમાંથી પરત ફરેલ ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) સંબંધે, મતોએ કરાયેલા ઉપરોક્ત ગેરકાયદેસર અસ્વીકારથી ચૂંટણીના પરિણામ પર ભૌતિક રીતે અસર પડી છે.

૧૦૧.૩ ઉપરા. ૧૦૧.૧ અને ૧૦૧.૨ માં જે ઠરાવવામાં આવ્યું છે તેના પરિણામે, એવું જાહેર કરવામાં આવે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલી

ગુજરાત વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં પટ-ધોળકા મતવિસ્તાર પરથી પરત ફરેલા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં. ૨) ની ચૂંટણી, લોકપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(૩) હેઠળ અમાન્ય છે.

૧૦૨.૧ તે પણ ઠરાવવામાં આવે છે કે, વિવાદાસ્પદ ચૂંટણીમાં મતગણતરી માટે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા ભારતના ચૂંટણી આયોગના આદેશોના વિરુદ્ધ હતી અને ગેરકાયદેસર હતી તે સાબિત થયું છે.

૧૦૨.૨ એવું પણ ઠરાવવામાં આવે છે કે, એ સાબિત થયું છે કે ઉક્ત ગેરકાયદેસરતાઓના કારણે, તા. ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ના રોજ યોજાયેલ ગુજરાત વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં પટ-ધોળકા મતવિસ્તારમાંથી પરત ફરેલ ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) સંબંધે ચૂંટણીના પરિણામ પર મહત્વપૂર્ણ અસર પડી છે.

૧૦૨.૩ પરિચ્છેદ ૧૦૨.૧ અને ૧૦૨.૨ માં જે ઠરાવવામાં આવ્યું છે તેના પરિણામે, એવું જાહેર કરવામાં આવે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત વિધાનસભાની ચૂંટણી માટે પટ-ધોળકા મતવિસ્તારથી વિજેતા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં. ૨) ની ચૂંટણી, જનપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(ડી)(૪) હેઠળ અમાન્ય છે.

૧૦૩.૧ એવો નિષ્કર્ષ રાખવામાં આવે છે કે એવું સાબિત થયું છે કે જન પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૨૩(૭) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત 'ભ્રષ્ટ આચરણ' સંબંધિત ચૂંટણી દરમિયાન આચરવામાં આવ્યું હતું.

૧૦૩.૨ એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે, એ પણ સાબિત થાય છે કે, સામાવાળા નં. ૨ અને તેના ચૂંટણી પ્રતિનિધિએ માત્ર પ્રયત્ન જ કર્યો નહોતો પરંતુ પ્રશ્નગ્રસ્ત ચૂંટણીમાં સામાવાળા નં. ૨ની શક્યતાઓના પ્રોત્સાહન માટે સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર પાસેથી સહાય સફળતાપૂર્વક મેળવી અને પ્રાપ્ત પણ કરી હતી, અને વધુમાં એ પણ કે, તે હેતુસર સામાવાળા નં. ૨ અને સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર શ્રી ધવલ જાની પ્રશ્નગ્રસ્ત ચૂંટણીમાં પરસ્પર મળતાવળમાં હતા. આ નોંધ કરતાં પહેલાં, લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૮૯ હેઠળ આવશ્યક હોય તે મુજબ, આ ઇલેક્શન પિટિશનમાં તેમને પક્ષકાર સામાવાળા નં. ૧૩ તરીકે જોડીને, સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસર શ્રી ધવલ જાનીને આ અદાલત દ્વારા સાંભળવામાં આવે છે.

૧૦૩.૩ પરિણેદ ૧૦૩.૧ અને ૧૦૩.૨ માં જે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે તેના પરિણામ સ્વરૂપે, જાહેર કરવામાં આવે છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ ના રોજ યોજાયેલ ગુજરાત વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ૫૮-ધોળકા મતવિસ્તાર પરથી વિજેતા ઉમેદવાર (સામાવાળા નં.૨) ની ચૂંટણી, લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૦(૧)(બી) હેઠળ શૂન્ય છે.

૧૦૪. તેથી, ઉપર નોંધ્યા મુજબ, પ્રશ્નમાં રહેલી ચૂંટણીને ત્રણ અલગ અલગ આધાર પર અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવે છે અને આ અરજી આ હદ સુધી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૧૦૫. અરજદારની આ અરજ કે તે – અરજદારને, સામાવાળા નં. ૨ ના સ્થાને ૧૪.૧૨.૨૦૧૭ ના રોજ યોજાયેલી ગુજરાત વિધાનસભાની ૫૮-ઘોળકા મતવિસ્તારની ચૂંટણીમાં યથાવિધિ ચૂંટાયેલા ઉમેદવાર તરીકે જાહેર કરવામાં આવે, નામંજૂર કરવામાં આવે છે. આ અરજી આ હદ સુધી ફગાવી દેવામાં આવે છે.

૧૦૬. રજિસ્ટ્રી આ આદેશની જાણ નીચે મુજબને કરશે:– (૧) ભારતના ચૂંટણી આયોગને, અને (૨) ગુજરાત વિધાનસભાના અધ્યક્ષને, જનપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૧૦૩ હેઠળ જે મુજબ આવશ્યક છે તે મુજબ. ગુજરાત વડી અદાલત નિયમો, ૧૯૯૩ ના નિયમ ૩૦૫ હેઠળ નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં આ જ કાર્યવાહી રજિસ્ટ્રી દ્વારા કરવામાં આવશે.

(પરેશ ઉપાધ્યાય, જે.)

વિશેષ હુકમ

૧૦૭.૧ આ ચુકાદો અને આદેશ ઉચ્ચાર્યા બાદ, સામાવાળા નં.૨ (પરત ફરેલ ઉમેદવાર) તરફથી એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે આ ચુકાદો અને આદેશને થોડા સમય માટે સ્થગિત રાખવામાં આવે.

૧૦૭.૨ આ સંદર્ભે નોંધવામાં આવે છે કે, 'ભ્રષ્ટ આચરણ'નો મુદ્દો બાજુએ રાખવામાં આવે તો પણ, સંપૂર્ણ નિયમિત વિચારણાના અનુસંધાને; સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસરના સાક્ષ્ય અને તે જ સંબંધિત રિટર્નિંગ ઓફિસરે નોંધપોથી પર મૂકેલા દસ્તાવેજ પુરાવાઓના આધારે, નીચે મુજબની બાબતો સાબિત થઈ ગઈ છે :- (૧) ૩૨૭ મતોના વિજય અંતરની સરખામણીએ, મતગણતરીના સમયે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રકોને ગેરકાયદેસર રીતે વિચારણામાંથી બહાર રાખવામાં આવ્યા હતા, જેના કારણે પરિણામ ઉપર ભૌતિક અસર પડી છે, (૨) તે ૪૨૯ ટપાલ મતપત્રકોને બહાર રાખવાનું કાર્ય દરેકની પીઠ પાછળ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ભારતના ચૂંટણી આયોગ દ્વારા નિમાયેલ ઓબ્ઝર્વર પણ સમાવેશ પામે છે, (૩) આ બહિષ્કરણ છુપાવવા માટે, ચૂંટણીની નોંધપોથીમાં રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા પદ્ધતિસર ચેડાં કરવામાં આવ્યા હતા અને (૪) ચૂંટણીની નોંધપોથીમાં ચેડાં કરવા અને અનુસરે તે ચેડાં છુપાવવા માટે, મતગણતરીની પ્રક્રિયા, પરિણામની જાહેરાત અને અંતિમ પરિણામ પત્રક ફોર્મ:૨૦ની તૈયારીઓ બાબત ભારતના ચૂંટણી આયોગના

સંબંધિત આદેશો / સૂચનાઓ, જેમાં ફરજિયાત સૂચનાઓનો પણ સમાવેશ થાય છે, તેમનો મતગણતરીના દિવસે રિટર્નિંગ ઓફિસર દ્વારા અવગણના કરવામાં આવી હતી. આવી ચૂંટણીને હવે આગળ ચથાવત્ રાખવા માટે મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં.

૧૦૭.૩ તેથી આ અરજ નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

(પરેશ ઉપાધ્યાય, ન્યાયમૂર્તિ)

પ્રકાશ/૦૧

Translation of this judgment is provided by M/s Hyperlink E-
Solutions Pvt. Ltd

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.